

Vision Västra Götaland

Det goda livet – för alla?

Tobias Elmquist [SOM-rapport nr 2012:22]

Förord

I *Vision Västra Götaland – det goda livet* står fastlagt att Västra Götaland ska vara attraktivt att bo och verka i och att visionen ska vara en plattform för arbete och utveckling av regionen i den andan. Visionen består av tre delar: 1) *Hållbar utveckling* med en ekonomisk, social och miljömässig dimension, 2) Fyra generella perspektiv som ska genomsyra allt; *den gemensamma regionen, jämställdhet, integration och internationalisering* samt 3) fem fokusområden dit huvuddelen av utvecklingsarbetet inriktas; *ett livskraftigt och hållbart näringsliv, ledande i kompetens och kunskapsutveckling, infrastruktur och kommunikationer med hög standard, en ledande kulturregion och en god hälsa*. Arbetet med visionen om det goda livet handlar dels om politiska beslut vars mål är att ta regionen i den utstakade riktningen, dels om hur de boende upplever hur det är att leva i Västra Götaland och hur de regionala verksamheterna upplevs fungera.

En central del i visionsarbetet blir således uppföljning. SOM-institutet vid Göteborgs universitet har sedan 1998 haft i uppdrag att utvärdera Västra Götalandsregionen inom ramen för *Program för uppföljning och utvärdering av Västra Götalandsregionen*. Sedan 2008 har SOM-institutet haft ett särskilt uppdrag att göra en uppföljning av *Visionen om det goda livet*. Under 2009 presenterades en första rapport som sedan följts upp med ytterligare två. Föreliggande rapport utgör således den tredje i ordningen. I samråd med Västra Götalandsregionen har särskilt fokus riktats mot skillnader i människors vanor och uppfattningar. Skillnader som kan bero på kön, ålder, utbildning men även socioekonomiska resurser, etniskt ursprung och boendeområde. Med *Det goda livet – för alla*² som utgångspunkt har visionens olika delar och fokusområden analyserats huvudsakligen baserat på data insamlat i 2010 års västsvenska SOM-undersökning.

Rapporten är författad av fil.mag. Tobias Elmquist, vid tidpunkten för datainsamlingen biträdande undersökningsledare vid SOM-institutet. Undertecknad har det övergripande ansvaret för den västsvenska SOM-undersökningen och också det samlade ansvaret för uppföljningen *Vision Västra Götaland* i ett medborgarperspektiv.

Göteborg i mars 2012

Annika Bergström

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	3
Vision Västra Götaland – det goda livet för alla?	5
Vision Västra Götaland – det goda livet	6
Visionens tre delar.....	6
Analysram.....	6
Det goda livet, för alla?	6
Disposition	9
Utbildningsnivå i regionen.....	10
Utbildningsnivå.....	10
Utbildning i samhället	12
Summering och Visionens målsättningar	15
Ekonomi i väst	16
Ökad optimism och minskad oro 2010	16
Ekonomiska bedömningar och förväntningar	16
Arbetsmarknad och arbetslöshet.....	20
Ungas ekonomi.....	24
Summering och Visionens målsättningar i relation till befolkningens uppfattningar.....	26
Infrastruktur i Sveriges bilregion	27
Bilens betydelse.....	32
Den digitala infrastrukturen	34
Summering och Visionens målsättningar i relation till befolkningens uppfattningar.....	35
Kultur	36
Kulturvanor.....	36
Kulturvanor för alla?.....	37
Besöksmål i Västra Götaland	40
Summering och Visionens målsättningar	41
Hälsa och sjukvård.....	42
Hälso- och sjukvård	45
Summering och Visionens målsättningar	48

Integration.....	50
Vem ska integreras?	50
Integrationen på arbetsmarknaden	51
Integrationens förutsättningar.....	52
Summering och Visionens målsättningar i relation till befolkningens uppfattningar.....	55
Den gemensamma regionen	56
Demokrati.....	57
Summering och Visionens målsättningar	61
Vision Västra Götaland – det goda livet för alla?	63
Nöjd med livet	63
Det goda livet för alla?	65
Avslutning.....	67
Appendix A - Integration	69
Definition av första och andra generationens invandrare i rapporten	69
Appendix B - Information om den regionala SOM-undersökningen i Västsverige	73
Undersökningens uppläggning.....	73
Svarsfrekvens och bortfall	74
Appendix C - Tabeller	77
Referenser	89

Vision Västra Götaland – det goda livet för alla?

Vision Västra Götaland – det goda livet

Västra Götaland ska vara attraktivt att bo och verka i. Det är utgångspunkten för den av Västra Götalandsregionen antagna *Vision Västra Götaland – Det goda livet* (Vision Västra Götaland 2005). Visionen ska vara en plattform för det arbetet och den fortsatta utvecklingen i Västra Götaland ska ske i den andan. Målsättningarna i Visionen handlar dels om vilken riktning den fortsatta utvecklingen i regionen ska ta, dels om hur de boende ska uppleva att det är att bo och leva i Västra Götaland. Livet i Västra Götaland ska utmärkas av att befolkningen har en god hälsa, är delaktiga i samhällslivet och uppfattar Västra Götaland som en plats där det är tryggt att bo och leva. Den tillväxtpolitiska ambitionen är viktig, det framhålls även att regionen som helhet ska leva upp till de klimatpolitiska målen och att områdets ekonomiska utveckling ska vara gynnsam.

Följande rapport är en del av det arbete som genomförs i syfte att följa upp Vision Västra Götaland.¹ Rapporten har fokus på hur medborgarna uppfattar tillståndet inom en rad av de områden och frågor som Visionen behandlar. Uppföljningen av Visionen ska också ses i ljuset av utvärderingsprogrammet för Västra Götalandsregionen som Göteborgs universitet haft ansvar för sedan 1998. Utvärderingsprogrammet tar sin utgångspunkt i en bred ansats om tillblivelsen och den organisatoriska utformningen av regionen, och medborgarnas uppfattningar om densamma.²

Uppföljning är central i allt politiskt implementeringsarbete. Uppföljning kan ske på olika sätt. I föreliggande rapport redogörs det för befolkningens uppfattningar i en rad frågor som på olika sätt knyter an till de kompetensområden som Visionen behandlar. Sedan kopplas Visionens målsättningar samman med befolkningens uppfattningar i så lång utsträckning som möjligt. Den politiska makten baseras på medborgarnas stöd och därför är uppfattningarna kring denna ”vägkarta” inför framtiden, centrala.³

Rapporten är en uppföljning av tidigare analyser: *Vision Västra Götaland det goda livet – ur ett medborgarperspektiv* (SOM-rapport 2009:24) samt *Vision Västra Götaland Den regionala dimensionen – en gemensam region?* (SOM-rapport 2011:1).⁴ Empiriskt baseras samtliga rapporter på SOM-institutets årliga befolkningsundersökning i Västsverige.⁵ Den första rapporten var en analys av Vision Västra Götaland baserad på data från 2008, följande rapport baserades på data från 2009. Nu fortsätter arbetet med att följa upp Visionen genom att analysera befolkningens bedömningar och attityder i en rad olika frågor baserat på 2010 års västsvenska SOM-undersökning. Slutsatserna i de första rapporterna ska i viss utsträckning fungera som utgångspunkter för fördjupande analyser i årets rapport samt som bakgrund till olika analyser. Fokus för årets rapport kommer att vara socioekonomiska skillnader i samhället, det goda livet för alla? Rapporten kommer att utlämna en del frågor som analyserats tidigare och ta upp och behandla frågor som inte fördjupats i samma utsträckning.

¹ Vid Centrum för regional analys (CRA) vid Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi vid Göteborgs universitet har andra delar av utvärderingsarbetet kring Visionen genomförts (Ernstson, Fransson & Lorentzon 2009).

² Den senaste boken inom utvärderingsprogrammet, *En region blir till*, presenterades i slutet av augusti 2010 av CEFOS och SOM-institutet och handlar om utvärderingen av regionens utveckling under dess 10 första år.

³ Se Johansson 2010 samt Elmkvist 2011 för mer utförliga redogörelser om vikten av utvärdering i offentliga organisationer.

⁴ SOM-institutet (Samhälle Opinion Medier) är centrum för den undersöknings- och seminarieverksamhet som drivs gemensamt av Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG) och Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. För vidare information se, www.som.gu.se.

⁵ Svarspersoner från samtliga kommuner i Västra Götaland ingår i analysen. Kungsbacka ingår i Väst-SOM undersökningen men är undantagen från samtliga analyser i rapporten.

Visionens tre delar

Visionen består av *tre delar*. Den första och övergripande delen har målsättningen att utvecklingen i Västra Götaland ska vara hållbar utifrån ”ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter”. Detta beskrivs genom att betrakta den övergripande utvecklingen i tre olika dimensioner. Den ekonomiska dimensionen handlar om ekonomisk utveckling, finansiell stabilitet och infrastruktur, den sociala dimensionen handlar om individens arbetsliv, hälsa och delaktighet och den miljömässiga dimensionen handlar om klimat och biologisk mångfald. Utvecklingsarbetet ska inte äventyra yngre generationers förutsättningar att bo och leva jämfört med de nuvarandes.

Den andra delen i Visionen behandlar fyra *perspektiv* som enligt skrivningarna ska genomsyra hela det regionala utvecklingsarbetet; den gemensamma regionen, jämställdhet, integration och internationalisering. Den gemensamma regionen innebär att området Västra Götaland ska betraktas som *en* region och ingen del ska lämnas utanför det regionala utvecklingsarbetet. Jämställdhet innebär att kvinnor och män ska ha lika möjligheter att leva, bo och utvecklas i Västra Götaland, integration innebär att detsamma ska gälla personer som flyttat till Västra Götaland från andra länder. Det avslutande perspektivet framhåller internationaliseringens betydelse och målsättningen att de boende i Västra Götaland ska ha möjlighet och förutsättningar att verka såväl i som utanför Västra Götalands och landets gränser.

I Visionens tredje del utvecklas fem områden dit fokus för utvecklingsarbetet ska riktas; livskraftigt näringsliv, kompetens och kunskapsutveckling, infrastruktur och kommunikation, kultur samt hälsa. Inom samtliga fem *fokusområden* är målsättningen att Västra Götaland ska vara en ledande region eller hålla en hög standard jämfört med andra regioner (Vision Västra Götaland 2005).

Analysram

Det har i SOM-undersökningen ställts frågor om medborgarnas uppfattningar och attityder samt bedömningar av tillstånd inom en rad av regionens kompetensområden. SOM-institutets mätningar innehåller frågor som anknyter till de flesta av de fem fokusområdena: Hur uppfattas infrastrukturen, kulturutbud etc. i Västra Götaland? Hur ser kompetens- och kunskapsutvecklingen ut och hur bedömer befolkningen sin hälsa? Genom SOM-undersökningarna finns möjlighet att analysera skillnader i uppfattningar mellan olika grupper i befolkningen, socioekonomiskt såväl som geografiskt med avseende på boende i olika delar av Västra Götaland. Det empiriska materialet (den västsvenska SOM-undersökningen) avgränsar analyserna till företrädesvis den sociala dimensionen av Visionen, den ekonomiska eller miljömässiga dimensionen kan endast i undantagsfall anses belysta i rapporten. Genom att SOM-institutet även genomför nationella undersökningar finns det möjlighet till jämförelser med landet som helhet. Eftersom många frågor ställts i SOM-institutets återkommande västsvenska undersökningar sedan 1992 finns det goda möjligheter att följa utveckling och förändring i vanor och uppfattningar över tid, såväl som att specialstudera och göra ingående analyser av uppfattningar kring enskilda händelser.⁶

Det goda livet, för alla?

I de två tidigare publicerade rapporterna syns det tydligt att allmänhetens attityder i olika frågor i hög grad skiljer sig beroende på människors bakgrund, till exempel är både kön och ålder viktiga faktorer som påverkar uppfattningarna. Tidigare rapporter har fokuserat på regionala skillnader och resultaten visar att i flera avseenden är variationerna i attityder och vanor större inom olika delar av Göteborg än när de olika delarna av Västra Götaland jämförs (Johansson 2009). Det har även visat sig att fler och fler efter hand identifierar sig med Västra Götaland ju längre regionen existerar samt att man generellt oroar sig mer för samhället i stort än för den personliga situationen. Detta gäller i synnerhet i ekonomiska frågor såsom till exempel när den ekonomiska krisens effekter ska bedömas (Elmkvist 2011).

⁶ I appendix beskrivs undersökningens genomförande samt svarmönster och bortfall.

Årets rapport kommer att fokusera på skillnader mellan olika socioekonomiska grupper. Finns det goda livet för alla i Västra Götaland i linje med Vision Västra Götalands målsättning? Om inte, var hittar vi olikheterna och hur ser olikheterna ut?

Olika grupper i samhället har olika förutsättningar och i många avseenden kan betydande ojämlikhet förekomma. Vissa grupper är starkare än andra grupper i olika avseende såsom angående välbefinnande, utbildning eller hälsa. Socioekonomiska faktorer har visat sig vara viktiga förklaringsfaktorer för olika uppfattningar och vanor i befolkningen (detta är genomgående i all forskning från SOM-institutet se till exempel Nilsson 2011a, Bergström 2012, Johansson 2009). Rapporten avser belysa skillnader inom på förhand definierade grupper, skillnader baserade på klasskillnader, ålder, integration och mellan olika resursstarka boendeområde (skillnader inom Göteborg, se nedan). Utgångspunkten är att detta är faktorer som enskilt och sammantaget visar på socioekonomiska skillnader som kan inverka på såväl livssituation som vanor och attityder.

- **Klasskillnader** är ett sätt att belysa sociala skillnader i samhället. Samhällsklass som begrepp är inte något som lätt definieras eller har självklara kriterier. Klass är även ifrågasatt som begrepp. Men forskning visar att klass, på ett omfattande sätt, är en viktig förklaringsfaktor till många skillnader i samhället inom områden som bland annat levnadsförhållande eller attityder (Oskarson, Bengtsson, Berglund 2010). I rapporten används en subjektiv klasstillhörighet baserad på frågan om vad som passar bäst in i beskrivningen av svarspersonens nuvarande hem (arbetarhem, jordbrukarhem, tjänstemannahem, högre tjänstemannahem samt företagarehem). En subjektiv klassidentifikation har visat sig i väldigt stor utsträckning motsvara en persons ekonomiska klassposition (Bengtsson och Berglund 2010).
- **Olika resursstyrka** beroende på boendeområde är också något som visat sig påverka uppfattningar och vanor. Baserat på medelinkomst, andel socialbidragstagare samt arbetslöshet i de olika stadsdelsnämnderna i Göteborgs kommun delas Göteborgarna in i resursstarka, medelresursstarka, medelresurssvaga samt resurssvaga stadsdelar (Jönsson 1997). Skillnaden i resursstyrka är alltså något som endast mäts bland svarspersoner i Göteborgs kommun, övriga variabler mäts i hela Västra Götaland om inget annat anges. Det har tidigare, i många frågor, uppmätts större skillnader mellan resursstarka och resurssvaga områden i Göteborg än mellan olika delar av Västra Götaland (Johansson 2009).
- **Integration** är ett av Visionens fyra generella perspektiv och målsättningen är att alla, oavsett kulturell eller etnisk bakgrund, ska kunna delta i samhällslivet på lika villkor (Vision Västra Götaland 2005). Frågan har stor aktualitet. Trots att den senaste nationella SOM-undersökningen visar att svenskarna aldrig tidigare haft en så generös inställning till att ta emot fler flyktingar så kom öppet invandrarkritiska Sverigedemokraterna in i Riksdagen och ökade sitt stöd generellt i det senaste valet (Demker 2011). Integrationen kommer att behandlas i ett särskilt kapitel och där analyseras och belysas ur olika vinklar. Men integrationsaspekten förekommer i hela rapporten och kommer undersökas genom att analysera skillnaden mellan första och andra generationens invandrare och svenskfödda med svenska föräldrar⁷. Tillhörighet till analysgrupperna definieras av svarspersonens och föräldrarnas uppväxt. Svenskfödd med svenska föräldrar innebär att både svarsperson och föräldrar är uppvuxna i Sverige, första generationens invandrare innebär att både svarspersonen och dennes föräldrar är uppvuxna utomlands och andra generationens invandrare innebär att någon av föräldrarna är uppvuxen utomlands.
- **Unga människor** kommer också att få extra fokus i delar av rapporten. Unga kan ha svårt att etablera sig i samhället och skillnader mot andra åldersgrupper ska fördjupas för att beskriva ungas situation, främst ur ett ekonomiskt perspektiv. Detta sker i kapitlet Ekonomi och näringsliv. Åldersindelningen är 16-29 år, 30-49 år, 50-64 år och 65-85 år.

⁷ Konstruerad variabel baserad på svarspersonens samt föräldrarnas uppväxt, se kapitel integration.

Ålder, klass, integration och resursstyrka är några av de faktorer som kommer användas för att belysa skillnader mellan olika samhällsgrupper. Att dessa faktorer används i nämnda syfte kan motiveras på flera sätt, några av dessa redogörs för ovan, avseende integration så beskrivs situationen i Västra Götaland ännu närmare i kapitlet integration. En närliggande dimension av sociala skillnader som inte ingår i analyserna i rapporten, är inkomstskillnader. Nedan visas skillnader i inkomst beroende på olika grupptillhörighet (tabell 1).

Sammanställningen visar att de ekonomiska förutsättningarna inom de valda analysgrupperna varierar. Första generationens invandrare, den yngsta och äldsta åldersgruppen, arbetare och jordbrukare samt personer från resurssvaga områden återfinns i de två lägsta inkomstkategorierna. Svenskfödda med svenska föräldrar samt andra generationens invandrare, personer åldrarna 30-64 år, högre tjänstemän och personer från resursstarka områden återfinns i de högre inkomstkategorierna. Inkomstjämförelsen visar på inte helt oväntade skillnader och att de utvalda analysgrupperna har goda förutsättningar att spegla socioekonomiska skillnader.

Tabell 1 Inkomstskillnader i olika grupper, 2010 (procent)

	0 - 200 000	200 000 - 400 000	400 000 - 600 000	600 000 - 800 000	Mer än 900 000	Summa procent	Antal svar
Ålder							
16-29 år	24	30	24	14	7	100	428
30-49 år	8	25	30	25	13	100	928
50-64 år	9	28	31	21	11	100	795
65-85 år	31	46	16	5	2	100	638
Subjektiv klass							
Arbetarhem	23	40	26	10	1	100	1130
Jordbrukarhem	35	42	16	5	1	100	85
Tjänstemannahem	8	27	28	27	10	100	1026
Högre tjänstemannahem	5	9	19	27	40	100	238
Företagarhem	13	25	31	17	14	100	229
Resursområde Göteborgs kommun							
Resursstarka SDN	10	20	24	24	23	100	219
Medelresursstarka SDN	16	30	23	19	13	100	309
Medelresurssvaga SDN	17	33	27	16	7	100	216
Resurssvaga SDN	29	45	12	13	2	100	143
Integration							
Svenskfödd med svenska föräldrar	15	30	27	19	9	100	2296
Första generationens invandrare	30	40	17	9	4	100	197
Andra generationens invandrare	12	30	28	21	10	100	215

Kommentar: Frågan lyder: Vilken är den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten i kronor för samtliga personer i ditt hushåll före skatt (pension, studiemedel etc. ska räknas in)? Andel svarande ingår i procentbasen.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2010

Ytterligare faktorer förutom de ovan nämnda kommer att användas för att beskriva befolkningens uppfattningar, dessa är faktorer som ska beskriva utvecklingen inom de frågor som analyseras ur andra vinklar än de socioekonomiska och de representerar i viss utsträckning olika perspektiv inom Visionen. Dessa faktorer redovisas i tabell 2 tillsammans med de ovan beskrivna socioekonomiska faktorerna.

Tabell 2 Analyser i Vision Västra Götaland, 2010

Generellt perspektiv i Vision Västra Götaland	Analys
Gemensamma regionen	<i>Delregion</i>
Jämställdhet	<i>Kön</i>
Integration	<i>Integrationsvariabel</i>
Socioekonomiska skillnader	<i>Ålder, subjektiv klass, resurs</i>
Övrigt	<i>utbildning</i>

Det vi kallar delregioner är de fyra kommunförbunden i Västra Götaland, nämligen Göteborgsregionen⁸, Sjuhärad⁹, Skaraborg¹⁰ och Fyrbodals¹¹. Balansmått används på flera ställen i rapporten där frågor har svarsalternativ med två tydliga dimensioner, oftast kan man ange att en viss företeelse är positiv eller negativ. Från andelen positiva (som svarat till exempel ”mycket bra” eller ”ganska bra”) ska andelen negativa subtraheras (56 procent positiva minus 44 procent negativa ger t.ex. balansmålet +12). Ett positivt balansmått visar att fler är positiva än negativa medan ett negativt balansmått visar att flera är negativa än positiva. Minsta möjliga värde blir – 100 om samtliga svaranden svarat till exempel ”dåligt” eller ”mycket dåligt” medan det istället blir + 100 om samtliga svarat ”ganska bra” eller ”mycket bra”. I balansmålet ingår inte svar som ingen uppfattning eller ”varken eller”-svar. Analysverktygen introduceras mer i detalj omkring analyserna och i Appendix A och B.

Disposition

Rapportens kapitel har genomgående ett liknande upplägg men variationer förekommer. Varje kapitel inleds med att en för området central fråga belyses genom att titta på olika gruppers uppfattningar och vanor. En redovisning av det samlade mönstret, män och kvinnors åsikter, fördelningen per åldersgrupp och beroende på var i Västra Götaland man bor samt social bakgrund och integrationsbakgrund. Efter den inledande redovisningen följer olika former av fördjupningar beroende på ämnesområde. Sedan kommer varje kapitel summeras och där relateras analysernas resultat till Vision Västra Götalands målsättningar. I texten kommenteras och lyfts exemplifierande skillnader fram. Rapportens disposition använder i viss utsträckning Visionens disposition som utgångspunkt för rubriksättning och disposition av analyserna.

Rapporten inleds med ett kapitel om utbildning i Västra Götaland, utbildning som på ett tydligt sätt visar hur flera olika socioekonomiska faktorer är sammankopplade. Detta följs sedan av ett kapitel om ekonomi där de ekonomiska framtidsutsikterna och de ungas situation står i fokus. Infrastruktur redovisar synen på olika infrastrukturfrågor över tid, befolkningens bedömning av de infrastrukturobjekt som ingår i Västsvenska paketet och tittar även närmare på Västra Götaland som en bilregion. Kulturvanorna belyses ur ett socialt perspektiv och även besöksmålen i Västra Götaland undersöks. Hälsa är ett vitt begrepp och i kapitlet hälsa finns en ambition att titta på både subjektiva och mer objektiva hälsoindikatorer. Det följs av ett kapitel om integration där integrationsaspekten undersöks mer grundläggande. Den regionala samhörigheten undersöks genom att titta på flera olika bedömningar, bland annat av den regionala demokratin och hemhörigheten i regionen. I rapportens sammanfattning summeras rapportens resultat och där belyses även hur nöjda medborgarna är med sina liv.

⁸ Kommunerna är Ale, Alingsås, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö.

⁹ Bollebygd, Mark, Herrljunga, Borås, Vårgårda, Tranemo, Svenljunga, Ulricehamn

¹⁰ Karlsborg, Gullspång, Tibro, Töreboda, Mariestad, Skara, Skövde, Tidaholm, Hjo, Falköping, Grästorp, Essunga, Vara, Götene, Lidköping,

¹¹ Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Lysekil, Mellerud, Munkedal, Orust, Sotenäs, Strömstad, Tanum, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg och Amål.

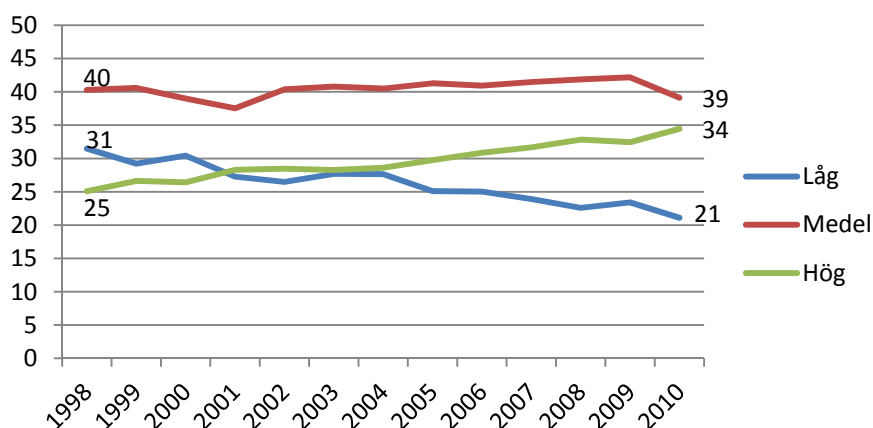
Utbildningsnivå i regionen

Kunskap är viktigt. Det anser befolkningen i Västra Götaland både när de bedömer utbildning som en av de viktigaste samhällsfrågorna samt den viktigaste verksamheten inför framtiden i Västra Götalandsregionen¹². Utbildning är en central politisk fråga på såväl nationell, regional eller kommunal nivå och en stor andel av samhällets offentliga utgifter går till utbildning. Kunskap är en viktig faktor för deltagande i en mängd olika verksamheter i samhället vilket är en viktig demokratifråga. Det finns betydande skillnader i utbildningsnivå mellan olika grupper i samhället. Utbildning är bland annat relaterat till individens socioekonomiska situation och att förstå skillnaderna mellan olika grupper är centralt. Utbildningsmöjligheterna är goda för befolkningen i Västra Götaland. Allt från den obligatoriska grundskolan, till folkhögskolor, YH-utbildningar till högskoleutbildningar. Det finns fem universitet och högskolor i Västra Götaland och det finns därmed en närhet för en stor del av befolkningen till högre utbildning.

Utbildningsnivå

Det svenska utbildningssystemet har expanderat kraftigt sedan början av 1990-talet (SOU:2005:48, se även Nilsson, Weibull 2010) och det är sannolikt något som kan förväntas avspegla utbildningsnivåns utveckling. De årliga SOM-undersökningarna har mätt utbildningsnivån i Västra Götaland sedan 1998. Utbildning analyseras utifrån tre nivåer: låg, medel och hög (se kommentar till diagram 1)

Diagram 1 Utbildningsnivå, 1998-2010 (procent)

Kommentar: Utbildning: *Låg* – max grundskola eller motsvarande obligatorisk skola. *Medel*: allt över grundskola men ej studier vid universitet/högskola studier vid högskola/universitet, *Hög* – studier vid/examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet.

Källa: Väst-SOM 1998-2010

Tydligaste utvecklingen som kan ses från 1998 och framåt, är att andelen personer med hög utbildning ökar (från 25 till 34 procent) och andelen med låg utbildning minskar (31 till 21 procent). Under hela mätperioden är andelen med medelhögutbildning den största utbildningsgruppen. Utbildningsnivån har alltså ökat under den uppmätta tidsperioden.

Utbildningsnivån 2010 ska analyseras mer i detalj genom att i första steget jämföra svarspersonernas utbildningsnivå i olika grupper (tabell 3)¹³. Svarspersonernas utbildning delas nu upp i fyra olika

¹² Se tabell viktigaste fråga samt tabell viktigaste verksamheter i Appendix C (tabell 41-43, 44).

¹³ Andelen högutbildade i urvalet som svarar på Väst-SOM är något högre än andelen lågutbildade vilket skapar en skevhet bland svarspersonerna, något som måste beaktas när resultaten tolkas.

nivåer¹⁴. Låg utbildning innebär ej fullgjord eller fullgjord grundskola eller obligatorisk skola. Medellåg utbildning betyder studier på eller examen vid gymnasium, folkhögskola eller motsvarande. Till medelhög utbildning räknas eftergymnasial utbildning som ej är studier vid universitet och högskola, samt ej avslutade studier vid universitet/högskola. Högutbildade är de som har examen från högskola och universitet inklusive forskarutbildning.

Tabell 3 Utbildningsnivå, 2010 (procent)

	Låg	Medellåg	Medelhög	Hög	Summa procent
Samtliga	22	31	21	26	100
Kön					
Kvinna	20	30	21	28	100
Man	25	32	20	23	100
Ålder					
16-29 år	7	51	25	17	100
30-49 år	8	32	24	37	100
50-64 år	26	27	20	28	100
65-85 år	49	21	15	14	100
Subjektiv klass					
Arbetarhem	35	39	17	8	100
Jordbrukarhem	47	33	10	10	100
Tjänstemannahem	9	23	28	40	100
Högre tjänstemannahem	3	15	19	63	100
Företagarhem	20	38	18	23	100
Delregion					
Göteborgsregionen	16	29	23	32	100
Sjuhärad	31	35	21	15	100
Skaraborg	30	32	18	20	100
Fyrbodal	29	33	17	21	100
Resursområde Göteborgs kommun					
Resursstarka SDN	12	22	25	40	100
Medelresursstarka SDN	10	25	25	40	100
Medelresurssvaga SDN	15	30	24	31	100
Resurssvaga SDN	21	37	26	16	100
Integration					
Svenskar	23	31	21	26	100
Första generationens invandrare	26	33	18	23	100
Andra generationens invandrare	10	36	25	28	100

Kommentar: *Lågutbildad* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. Introduktion till integrationsvariabeln återfinns i kapitlet integration.

Källa: Väst-SOM 2010

Personer med medellåg utbildning är den vanligaste förekommande utbildningsnivån (31 procent) men fördelningen mellan de fyra olika grupperna är ganska jämn. Generellt kan det sägas att kvinnor är mer välutbildade än män. Bland de äldsta, 65-85 år, finns den största andelen lågutbildade (49 procent) medan den största andelen högutbildade finns i gruppen 30-49 år (37 procent). Tidigare studier har visat ett samband mellan utbildning och ålder (Weibull 1983, se även Elmkvist 2011). Ålder måste beaktas när utbildningsnivå ska undersökas. Utbildningsmöjligheterna var tidigare mer begränsad vilket förklarar den stora andelen lågutbildade bland 65-85 åringarna. Många äldre som till exempel skaffat sig en studentexamen måste nog anses vara väldigt välutbildade i förhållande till

¹⁴ Svarspersonernas möjlighet att ange sin utbildning har utvecklats i SOM-formuläret under åren och det har möjliggjort en mer detaljerad indelningen av svarspersonernas utbildning.

samhället i övrigt, minst lika välutbildade som någon med en högskoleexamen idag. Någon sådan distinktion görs dock inte i rapporten. Bland 16-29 åringarna är andelen högutbildade låg eftersom det är många som helt enkelt inte hunnit skaffa sig en högre utbildning.

Göteborgsregionen har störst andel högutbildade (32 procent), dubbelt så många som Sjuhärad (15 procent) som även har det största andelen lågutbildade. Bland tjänstemän (40 procent) och i synnerhet högre tjänstemän (63 procent) finns en stor andel högutbildade, lägst andel med hög utbildning finns bland personer från arbetarhem (8 procent). Andra generationens invandrare har störst andel med hög utbildning (28 procent)¹⁵ men skillnaden jämfört med svenskar med svenskfödda föräldrar är liten (26 procent).

Skillnaderna beroende på boendeområde inom Göteborgs kommun syns tydligt med en betydligt större andel högutbildade i de mest resursstarka områdena jämfört med de resurssvaga. Skillnaden i resursstyrka innebär alltså även en utbildningsskillnad och som tidigare visats finns det även inkomstskillnader mellan de resursstarka och resurssvaga stadsdelarna. Tidigare har skillnaderna inom Göteborg i flera avseenden visat sig större än skillnaderna inom Västra Götaland (Johansson 2009). Göteborg är en stad med en stor boendesegregation, det finns indikationer om att så kallade grannskapseffekter förekommer i olika områden i, vilket innebär att det till exempel kan vara att det är svårare att komma tillbaka i arbete om många i grannskapet är arbetslösa (Andersson, Bråmås, Hogdal 2009). Många av de socioekonomiska skillnaderna verkar alltså sammanfalla (samma grupper är svaga i ett stort antal avseenden) och det är som allra mest tydligt när resursstarka och resurssvaga områden i Göteborg jämförs även om skillnaderna förekommer i hela regionen. De svaga grupperna har lägre utbildning, bättre utbildning skulle kunna vara en väg till att lyfta dessa svagare grupper i samhället. En ny klassposition uppnås främst genom högre utbildning och förvärvsarbete (Bengtsson, Berglund 2010). Utbildning är kopplat till resursstyrka vilket till exempel visar sig i att personer från resursstarka områden i större utsträckning är högutbildade. Rapporten visar även att boende i de olika resursområdena i Göteborgs kommun i stor utsträckning är sammankopplat med subjektiv klasstillhörighet. Tidigare studier har visat att sannolikheten att personer som kommer från arbetarhem eller jordbrukarhem skaffar sig en högre utbildning är betydligt mindre jämfört med de som vuxit upp i företagarhus eller tjänstemannahem (Öhlin 2010).

När utbildningsnivån över tid ses i ett åldersperspektiv så visar sig en stadigt ökande andel högutbildade i alla åldrar (se tabell 46). Ökningen av andelen högutbildade är runt 10 procent i samtliga grupper, och den är som störst i den äldsta gruppen, där andelen högutbildade har fördubblats (9-17 procent) under tidsperioden. En förklaring till detta är att utbildningsnivåerna allmänt har höjts. Störst andel högutbildade finns i gruppen 30-49 under hela tidsperioden. Under hela tidsperioden finns det även en skillnad mellan könen i utbildningsnivå, där kvinnor generellt är mer välutbildade än män.¹⁶ Både andelen högutbildade män och andelen högutbildade kvinnor ökar under perioden, men skillnaden mellan könen består.

Utbildning i samhället

Utbildning i allmänhet och i synnerhet högre utbildning och forskning ses i de flesta sammanhang som mycket viktigt i samhällsutvecklingen. Under 1990-talet övergick näringspolitiken från intervenser till att arbeta med att undanröja hinder för tillväxt (Pierre & Shütt 2004) något som ledde till strävanden att skapa förutsättningar för utveckling. En viktig åtgärd var satsningar på högre utbildning och högskolereformen 1993 gav högskolorna större frihet att själva utforma sin verksamhet (Prop 2009/10:149). Viktigt var även regionaliseringen och i Västra Götalandsregionens utvecklingsarbete är utbildning viktigt. Förutsättningarna som krävs för samarbete mellan näringsliv, den offentliga sektorn och universitet/högskolor för att skapa utveckling enligt teoribildningen om Triple Helix (samverkan mellan politik/samhälle, forskning och näringsliv) är goda (Nilsson, Weibull 2010). En sådan utveckling är ett viktigt mål för Västra Götalandsregionen (Vision Västra Götaland 2005).

¹⁵ Utbildningsfördelningen har tidigare visat sig skev när svenska och utländska medborgare jämförts, se bland annat Elmkvist 2011. Den stora andelen unga människor i gruppen andra generationens invandrare bör även beaktas.

¹⁶ Se tabell om könsskillnader och utbildning över tid i samtliga grupper (tabell 45 och 46)

Men vad säger medborgarna? När de får bedöma vilka verksamheter det tycker är viktigast för den framtida utvecklingen i Västra Götaland så är högre utbildning/forskning det som anses som viktigast av störst andel svarande (79 procent ganska/mycket viktigt)¹⁷. Förtroendet för den regionala högre utbildningen skulle kunna ha stor betydelse för viljan att utbilda sig och därmed regionens utvecklingsmöjligheter. Universitet och högskolor i allmänhet har ett högt förtroende hos allmänheten (Holmberg, Weibull 2011). När istället förtroendet för enskilda lärosäten jämförts tidigare så har förtroendet varit större för kända lärosäten än för universitet och högskolor generellt (Nilsson, Weibull 2010), mindre kända lärosäten har varit svårare för svarspersonerna att ta ställning till.

När förtroendet för de västsvenska lärosätena undersöks 2010 (se tabell 4) visar det sig direkt att resultaten liknar det som erhållits i tidigare undersökningar (Nilsson, Weibull 2010), de två lärosätena i Göteborg åtnjuter högt förtroende (Chalmers 55 procent mycket stort/ganska stort förtroende, Göteborgs universitet 50 procent) även om nästan hälften av de svarande inte har någon uppfattning om varken Göteborgs universitet eller Chalmers. Högskolan i Borås och Högskolan i Skövde är mindre kända (nära tre fjärdedelar av de svarande saknar uppfattning om dessa och de åtnjuter ett betydligt lägre förtroende). Minst känd är Högskolan Väst (75 procent har ingen uppfattning). Precis som tidigare studier visat så varierar uppfattningarna mellan stort förtroende och ingen uppfattning. Väldigt liten andel uppger något annat svar. Det lägre förtroendet för högskolorna utanför Göteborg är därmed främst inte ett resultat av lågt förtroende utan istället resultatet av att den stora majoriteten har svårt att bilda sig en uppfattning.

Tabell 4 Förtroende lärosäten i Västsverige, 2010 (procent)

	Chalmers	Göteborgs universitet	Högskolan Borås	Högskolan Skövde	Högskolan Väst
Mycket stort förtroende	28	18	5	3	3
Ganska stort förtroende	27	32	13	9	9
Varken stort eller litet förtroende	5	7	12	11	10
Ganska litet förtroende	1	1	2	2	2
Mycket litet förtroende	0	0	1	1	1
Ingen uppfattning	40	42	68	73	75
Summa procent	100	100	100	100	100

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett. Hur stort förtroende har du för följande universitet och högskolor.* Alternativen är de kategorier som redovisas i tabellen, svarande på respektive delfråga utgör procentbasen.

Källa: Väst-SOM 2010.

Förtroende för de olika lärosätena varierar mellan olika grupper. För att titta på skillnaderna kan en extremgruppsanalys genomföras där det mest förtroendeingivande lärosätet Chalmers jämförs med Högskolan Väst som åtnjuter jämförelsevis lägst förtroende (se tabell 5). Några grupper utmärker sig genom en relativt sett lägre andel *ingen uppfattning* när det gäller Högskolan Väst, nämligen högre tjänstemän, högutbildade samt boende i Fyrbodol. Bland dessa är det främst de boende i området Fyrbodol som har stort förtroende för högskolan Väst (26 procent stort förtroende). Bland högutbildade har något färre stort förtroende (16 procent), bland högre tjänstemän är de ytterligare färre (11 procent).

¹⁷ Se tabell 44 i Appendix C

Tabell 5 Förtroende för Chalmers, andel ganska stort/mycket stort förtroende samt andel ingen uppfattning, 2010 (procent)

	Stort förtroende	Ingen uppfattning		Stort förtroende	Ingen uppfattning
Samtliga	55	40			
Kön			Delregion		
Kvinna	52	44	Göteborgsregionen	66	28
Man	59	36	Sjuhärad	44	51
Ålder			Skaraborg	38	55
16-29 år	54	39	Fyrbodol	45	52
30-49 år	58	35	Göteborg & kranskommuner		
50-64 år	58	38	Göteborg	69	25
65-85 år	47	50	Kranskommuner Göteborg	65	29
Utbildning			Övriga GR-kommuner	54	41
Låg	30	66	Övriga Västsverige	42	53
Medellåg	46	49	Resursområde Göteborgs kommun		
Medelhög	64	30	Resursstarka SDN	75	19
Hög	80	15	Medelresursstarka SDN	73	22
Subjektiv klass			Medelresurssvaga SDN	64	30
Arbetarhem	37	56	Resurssvaga SDN	57	36
Jordbrukarhem	40	55	Integration		
Tjänstemannahem	70	25	Svenskar	55	40
Högre tjänstemannahem	86	11	Första generationens invandrare	51	43
Företagarhem	59	38	Andra generationens invandrare	61	32

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett. Hur stort förtroende har du för följande universitet och högskolor.* Alternativen är de kategorier som redovisas i tabellen, svarande på respektive delfråga utgör procentbasen.

Källa: Väst-SOM 2010.

När det gäller Chalmers är förtroendet som tidigare visats, högre än för Högskolan Väst. Precis som för högskolan Väst så utkristalliserar sig en geografisk dimension och en utbildningsdimension. Störst förtroende för Chalmers har man i Göteborgsregionen (66 procent stort förtroende). Tittar man närmare på Göteborgsregionen så är det i Göteborg som förtroendet är allra störst (69 procent). Boendeområde i kommunen påverkar också förtroendet för Chalmers, personer som bor i mer resursstarka områden har i större utsträckning stort förtroende för Chalmers. Förtroendet är som störst bland högre tjänstemän, mer än dubbelt så stort som bland arbetare. Det samma gäller förhållandet mellan hög- och lågutbildade där förtroendet stiger med utbildning.

Summering och Visionens målsättningar

Visionens målsättningar berör utbildning på alla nivåer och låter sig inte på ett enkelt sätt mätas. Några tydliga målsättningar såsom att utjämna utbildningsskillnader mellan Västra Götalands olika delar eller att varannan vuxen ska ha en högskoleutbildning kan direkt konstateras som långt ifrån uppfyllda. Utbildningsnivån har ökat under den senaste 10-årsperioden men den är ojämnt fördelad mellan olika grupper i samhället, och det präglar också förtroendet för de lokala lärosätena. Utbildning är starkt åldersrelaterat men trots det så ökar andelen högutbildade i alla åldersgrupper. Skillnaden mellan könen har ökat över tid till kvinnornas fördel. Utbildning har en socioekonomisk koppling, och analysen av fördelningen av utbildning i olika grupper visar att utbildningsnivå och socioekonomiska resurser tenderar att sammanfalla och därmed förstärka varandra.

Förtroendet för de lokala lärosätena varierar mellan olika grupper, geografisk närhet och svarspersonernas utbildning påverkar förtroendet. Störst förtroende har lärosätena i Göteborg (Göteborgs universitet och Chalmers). Personer med låg utbildning har lågt förtroende för de akademiska institutionerna som bedriver den högre utbildningen. Ett inte så förvånande samband. Ett lågt förtroende för de lokala lärosätena bland lågutbildade är sannolikt inte något som medverkar till att lyfta utbildningsnivån i dessa grupper. Klasstillhörighet har visat sig vara en av de viktigaste orsakerna till att personer genomför högre utbildning, vilket kan utgöra en aspekt av orsaken till utbildningsfördelningen mellan de olika samhällsklasserna. När arbetsmarknaden kräver högre utbildning i större utsträckning och redan svaga grupper fjärrmar sig från högre utbildning riskerar det skapa eller förvärra klyftor mellan svaga och starka grupper i samhället. Men högskolans regionala förankring (större förtroende för Högskolan Väst lokalt än i övriga Västra Götaland) skulle kunna vara en kraft verkande i motsatt riktning.

Ekonomi i väst

Ökad optimism och minskad oro 2010

Ekonomi i ett specifikt geografiskt område är ofta av stor betydelse för den enskilde individen. Går ekonomin bra finns det bättre möjlighet för medborgarna att få arbete och därmed en försörjning vilket skapar förutsättningar för ett bättre liv. Det är även av betydelse för samhället som helhet som behöver skatteintäkter, vilka kommer från både privatpersoner och företag. Sedan finanskrisens inledning under 2008 har ekonomi varit en extra aktuell fråga. Den ekonomiska krisens har påverkat Västra Götaland bland annat genom ett stort antal varsel initialt, något som sedan följdes av en återhämtning av både ekonomiska värden och arbetsmarknad. Hur har denna utveckling påverkat attityder och uppfattningar hos befolkningen?

Ekonomins betydelse för medborgarna visar sig i SOM-institutets undersökningar i Västra Götaland. När medborgarna tillfrågas om vad de anser vara de viktigaste frågorna eller problemen i hemkommunen samt i regionen 2010 är sysselsättningen den tredje mest viktiga frågan i både dessa avseenden (var sjunde invånare anser det som viktigt). På den regionala nivån anges sjukvård som viktigast följt av offentliga kommunikationer, sedan kommer sysselsättningen. På den kommunala nivån anges skola som viktigast, detta följt av äldreomsorg och därefter följer sysselsättningen. Även tidigare år har sysselsättningen rankats som en viktig fråga för befolkningen i Västra Götaland (Johansson 2009, Elmkvist 2011).

Ekonomiska bedömningar och förväntningar

Allmänhetens bedömningar av ekonomin är viktiga av flera orsaker. Den ekonomiska framtidsbedömningen blir lätt en bedömning av hur livet som helhet kommer bli framöver. Många menar att om de ekonomiska framtidsutsikterna är positiva så kan det generera ekonomisk tillväxt genom att fler privatpersoner kommer att konsumera i större utsträckning och att flera företag kommer att investera i större utsträckning vilket kan leda till fler arbetstillfällen. Agerande som i sig bidrar till en ytterligare förstärkt ekonomi och positiva ekonomiska framtidsutsikter kan därmed fungera som en självuppfyllande profetia (se till exempel Keynes 2008, Sargent 2008).

SOM-institutet mäter bedömningar av ekonomin det senaste året samt förväntningar på ekonomin framöver. Bedömningarna av ekonomin det senaste året är en mätning av hur den faktiska ekonomiska utvecklingen uppfattats och framtidsutsikterna är ett mått på förväntningarna inför framtiden. Attityderna i SOM-undersökningarna, i synnerhet 2008 men även 2009, präglades av den ekonomiska krisen med pessimistiska bedömningar av ekonomin och låga förväntningar inför framtiden. I dessa mätningar gick det bland annat att utläsa att krisen uppfattades som värre för Sverige som helhet och för olika enskilda kommuner än för svarspersonerna själva (Elmkvist 2011). Mätningen 2010 har möjlighet att undersöka uppfattningar i något som mer skulle kunna liknas vid ett normalläge.

Tabell 6 Ekonomiska attityder och förväntningar 2010, (procent och balansmått)

	Förbättrats	Oförändrad	Försämrats	Balansmått	Summa	Antal svar
Uppfattad förändring under det gångna året						
Personlig ekonomi	26	55	19 +8		100	3011
Kommunens ekonomi	13	70	17	-4	100	2864
Förväntad förändring under det närmaste året						
	Förbättras	Oförändrad	Försämras	Balansmått	Summa	Antal svar
Personlig ekonomi	26	61	12	+14	100	2996
Kommunens ekonomi	18	70	12	+6	100	2902

Kommentar: Frågan lyder; *Hur har enligt din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under de senaste 12 månaderna?* Andel som tror på bättre, oförändrad respektive försämrade ekonomi redovisas. Balansmålet är andelen svarande som tror på en bättre ekonomi minus andelen som tror på en sämre ekonomi. Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive delfråga. Frågan lyder; *Hur tror du att ekonomin kommer att förändras under de kommande 12 månaderna?* Andel procent som tror på bättre, oförändrad respektive försämrade ekonomi redovisas. Procentbasen utgörs av andelen svarande på varje fråga. Balansmålet varierar mellan +100 (alla anger att ekonomin förbättrats) och -100 (alla anger att ekonomin försämrats). Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive delfråga.

Källa: Väst-SOM 2010.

Tabell 6 visar att den ekonomiska situationen det gångna året överlag uppfattats försiktigt positivt. Fler anser att deras egen ekonomi förbättrats det senaste året (26 procent) än som anser att den försämrats (19 procent), även om de flesta gör bedömningen att deras privata ekonomi är oförändrad (55 procent). Något fler anser att ekonomin i kommunen försämrats det senaste året (17 procent) jämfört med andelen som anser att den förbättrats (13 procent), men den stora majoriteten anser att den varit oförändrad (70 procent). Det dominerande intrycket av den ekonomiska utvecklingen är alltså stiltje även om det finns en bild av en offentlig ekonomi som försämrats något samtidigt som den privata ekonomin förbättrats i motsvarande blyga utsträckning.

Även när det gäller förväntningar på framtiden är den uppfattningen över lag att situationen framöver inte kommer innebära några större förändringar, men medborgarna är här mer positiva än negativa, både avseende bedömningen av den privata ekonomin (bm + 14) och avseende den kommunala ekonomin (bm +6). Befolkningen i Västra Götaland är alltså mer optimistiska än pessimistiska inför framtiden, uppfattningen är att det kommande året kommer att bli bättre än det senaste. Optimismen delas med den svenska befolkningen som helhet (Holmberg, Weibull, Oscarsson 2011).

Olika grupper är olika optimistiska inför framtiden vilket visas nedan genom att åsiktsbalansen jämförs.

Tabell 7 Syn på ekonomin under de kommande 12 månaderna, 2010 (balansmått)

	Syn på den privata ekonomin	Syn på ekonomin i kommunen	Minsta antal svar
Samtliga	+14	+6	2894
Kön			
Kvinna	+10	+3	1528
Man	+18	+10	1374
Ålder			
16-29 år	+33	+12	474
30-49 år	+28	+13	949
50-64 år	+8	0	812
65-85 år	-12	0	667
Utbildning			
Låg	-7	-4	584
Medellåg	+14	+5	869
Medelhög	+20	+11	595
Hög	+25	+12	749
Subjektiv klass			
Arbetarhem	+5	-1	1240
Jordbrukarhem	-6	-1	109
Tjänstemannahem	+17	+10	965
Högre tj-mannahem	+29	+18	271
Företagarhem	+28	+16	271
Delregion¹⁸			
Göteborgsregionen	+18	+11	1540
Sjuhärad	+9	+1	379
Skaraborg	+8	+6	518
Fyrbodal	+10	-5	465
Resursområde Göteborgs kommun			
Resursstarka SDN	+21	+12	226
Medelresursstarka SDN	+20	+13	312
Medelresurssvaga SDN	+14	+5	219
Resurssvaga SDN	+5	+5	144
Integration			
Svenskar	+14	+7	2311
Första generationens invandrare	+1	+2	197
Andra generationens invandrare	+23	+9	215

Kommentar: Frågan lyder; *Hur tror du att ekonomin kommer att förändras under de kommande 12 månaderna?* Andel procent som tror på bättre, oförändrad respektive försämrad ekonomi redovisas. Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive delfråga. Balansmättet varierar mellan +100 (alla anger att ekonomin förbättrats) och -100 (alla anger att ekonomin försämrats).

Källa: Väst-SOM 2010.

Framtidstron varierar mellan olika grupper vilket redovisas i tabell 7. Det visar sig att män är mer optimistiska än kvinnor, både i sina förväntningar på den privata ekonomin (bm +18) och på ekonomin i kommunen (bm +10). När olika åldrar jämförs så visar det sig att de allra yngsta också är de mest optimistiska inför framtiden när det gäller den egna ekonomin. 16-29 år samt 30-49 år är de åldersgrupper där störst andel tror på en förbättring. I åldersgruppen 65-85 år finns det istället en övervikt av uppfattningen att den egna ekonomin kommer att försämrats under det kommande året. Även i bedömningen av ekonomin i kommunen framöver, så är denna mer positiv bland yngre.

Skillnader i bedömningen av ekonomi mellan olika utbildningsnivåer framträder tydligt. Ju högre utbildning desto mer positiv syn på ekonomin (bm +25 för hög utbildning till bm -7 för låg utbildning när det gäller den egna ekonomin). När det gäller klasskillnader är högre tjänstemän och företagare

¹⁸ Se not i inledningen av rapporten för redogörelse för vilka kommuner som ingår i de olika delregionerna.

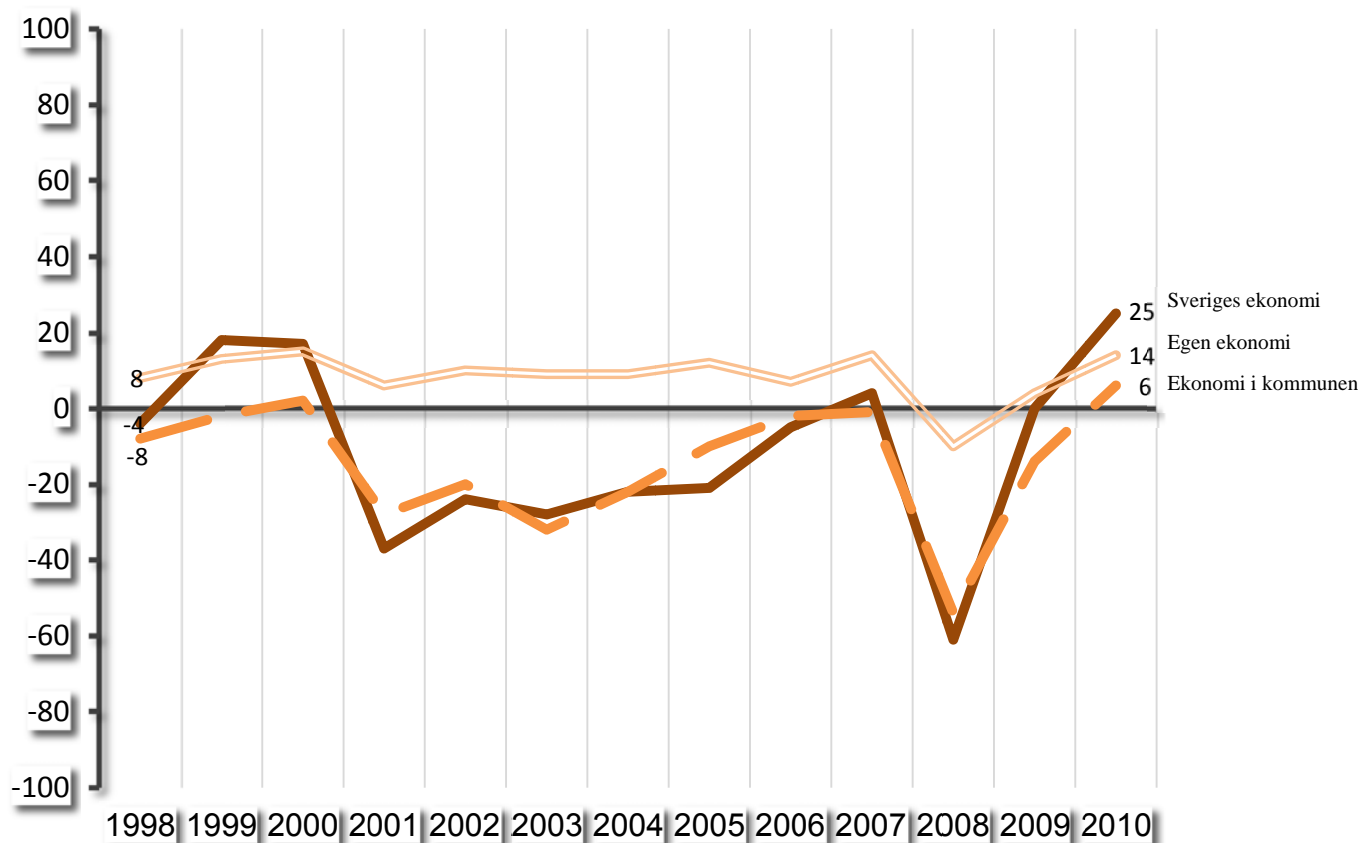
mest positiva inför framtiden, och i synnerhet angående den privata ekonomin (högre tjänstemän bm +29), jordbrukare och arbetare är de mest pessimistiska inför framtiden, och i synnerhet är jordbrukare pessimistiska om den egna ekonomin.

Regionala skillnader finns i bedömningen av de ekonomiska framtidsutsikterna, mest optimistiska är boende i Göteborgsregionen (bm +18 i förväntningarna på den privata ekonomin samt bm +11 avseende ekonomin i kommunen). Skillnaden mellan de andra delarna i Västra Götaland är liten, minst optimistiska är de boende i Fyrbodalen, speciellt i sin syn på ekonomin i kommunen (bm -5). Optimismen inför framtiden är betydligt större bland de som bor i resursstarka områden jämfört med de som bor i resurssvaga områden (boendeområde i Göteborg), i synnerhet är skillnaderna stora mellan de mest resurssvaga och övriga områden.

Svenskar med svenskfödda föräldrar är mer positiva än första generationens invandrare i sin syn på framtiden, men mest positiva är andra generationens invandrare, detta gäller både synen på den privata och den offentliga ekonomin.

Den ekonomiska framtidstron har varierat över tid (se diagram 2). Förväntningarna inför det kommande året var som lägst 2008 när finanskrisen var som mest akut, den lägsta uppmätta siffran i Väst-SOM. När ekonomin i viss mån har återhämtat sig hösten 2010 så är bedömningen mer positiv, den är faktiskt den mest positiva som uppmätts i de västsvenska SOM-undersökningarna. De ekonomiska framtidsförväntningarna 2010 är mer positiva än vad de varit många tidigare år med ekonomisk högkonjunktur. Detta gäller bedömningen av både Sveriges¹⁹, kommunens samt den personliga ekonomin.

Diagram 2 Syn på ekonomin under de kommande 12 månaderna, 2010 (balansmätt)

Kommentar: Se tabell 7.

¹⁹ Bedömningen av Sveriges ekonomi finns med i Väst-SOM undersökningen men redovisas i rapporten endast i tidsserieanalysen.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

Arbetsmarknaden är den del av ekonomin som kanske tydligast påverkar den enskilda medborgaren. Uppfattningen av arbetsmarknaden visar medborgarnas ekonomiska framtidstro ur en annan synvinkel och visar även på en aspekt av personlig trygghet. En anställning är en ekonomisk trygghet för individen och ett sätt att kunna försörja sig själv. Det skapar en personlig frihet och för många är arbetet även viktigt för identiteten och tillhörigheten.

För att sätta befolkningens uppfattningar om arbetsmarknaden i ett sammanhang så kan det vara rimligt att relatera det till sysselsättningsgraden. 2010 var 57 procent av befolkningen i Västra Götaland förvärvsarbetande, 25 procent var ålderspensionärer medan 9 procent studerade och 4 procent var arbetslösa.²⁰

2010 var 13 procent mycket eller ganska oroliga för sin egen situation på arbetsmarknaden medan 24 procent var oroliga för en nära anhörig (tabell 8). Detta är en minskning från 2009 där 17 procent var oroliga för sin egen situation och 31 procent var oroliga för någon nära anhörig. Oron för den egna situationen på arbetsmarknaden har alltså minskat och verkar, precis som den ekonomiska framtidstron, vara konjunkturberoende, vilket inte förvånar. Trots att optimismen ökat på det ekonomiska området och att oron för att bli arbetslös minskat så kvarstår dock 13 procent oroliga eller mycket oroliga²¹.

Tabell 8 Oro för arbetslöshet, 2009 - 2010 (procent)

	Individen själv 2009	Nära anhörig 2009	Individen själv 2010	Nära anhörig 2010
Mycket orolig	8	12	5	8
Ganska orolig	9	19	8	16
Inte särskilt orolig	26	40	25	40
Inte alls orolig	30	21	34	26
Ej aktuellt	27	8	28	10
Summa procent	100	100	100	100
Antal	2936	2975	2876	2939

Kommentar: Frågan lyder: *I vilken utsträckning oroar du dig för att du själv eller någon nära anhörig/bekant ska bli arbetslös?* Svarsalternativen är formulerade i jag-form, "Jag oroar mig mycket" och så vidare. Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive delfråga. Balansmättet är summan av *Mycket orolig* och *Ganska orolig* minus *Inte särskilt orolig* och *Inte alls orolig*. Balansmättet varierar mellan +100 (alla anger mycket orolig eller ganska orolig som svar) och -100 (alla anger inte särskilt orolig eller inte alls orolig, som svar).

Källa: Väst-SOM 2009 & 2010.

Det visar sig att oron för att bli arbetslös är som störst bland de som är arbetslösa (45 procent²²) medan den är som minst bland de som förvärvsarbetar för tillfället (11 procent, se tabell 9). Oron hos

²⁰ Eventuell jämförelse med statistik från till exempel SCB måste ske med medvetenhet om SOM:s låga svarsfrekvens i vissa grupper såsom ungdomar och personer med utländsk bakgrund samt att SCB i sin statistik även har med en viss andel av de heltidsstuderande.

²¹ Tidigare metodstudier visar att SOM-institutet har lägre svarsfrekvens i flera socioekonomiskt svaga grupper, t.ex. ungdomar eller personer med utländsk bakgrund. Grupper som sannolikt har än större anledning att oroa sig för sin position på arbetsmarknaden, vilket antyder att siffrorna kan innehålla en underskattning. Se Elmquist & Bergström (2012) *Samhälle Opinion Media Västra Götaland 2010*.

²² Oron hos individer i arbetsmarknadspolitisk åtgärd är i paritet med den hos de arbetslösa men på grund av låg andel svarande i gruppen fördjupas inte analysen.

individer med sjuk- och aktivitetsersättning är något högre (16 procent) och studenter oroar sig i dubbelt så stor utsträckning som de förvärvsarbetande (25 procent). Minst oroliga är av naturliga skäl pensionärerna (2 procent oroliga).

Analysen visar att oron för arbetslöshet är störst hos dem som står utanför arbetsmarknaden (arbetslösa, studenter, personer med sjuk eller aktivitetsersättning). En tolkning av den förhöjda oron i dessa grupper är att det finns en oro för att inte kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Tryggheten är desto större bland de redan etablerade.

Tabell 9 Oro för egen arbetslöshet beroende på situation på arbetsmarknaden, 2010 (procent)

	Jag oroar mig mycket	Jag oroar mig ganska mycket	Jag oroar mig inte särskilt mycket	Jag oroar mig inte alls	Ej aktuellt	Summa procent	Minsta antal svar
Förvärvsarbetande	4	7	36	48	4	100	1631
Arbete i arbetsmarknadspolitisk åtgärd	30	15 24 15 15				100	33*
Arbetslös	37	17 11		6	29	100	105
Ålderspensionär/avtalspensionär	0	2 2		10	86	100	603
Har sjuk-/aktivitetsersättning	5	11	10 14 60			100	83
Studerande	9	15	23 20 33			100	260
Annat	12	9 36		24	18	100	33*
Samtliga	5	8	25	34 28		100	2748

Kommentar: Frågan lyder: *I vilken utsträckning oroar du dig för att du själv eller någon nära anhörig/bekant ska bli arbetslös?* Svarsalternativen är formulerade i jag-form, "Jag oroar mig mycket" och så vidare. Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive delfråga. Frågan om position på arbetsmarknaden lyder: *Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?* Alternativerna är de kategorier som redovisas i tabellen, svarande på frågan utgör procentbasen. *=få antal svar inom kategorin i frågan vilket innebär att svaren ska tolkas med försiktighet. Frågan lyder *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svara med hjälp av nedanstående skala. Skalan går från 0-10, där 0 motsvarar "Mycket dåligt" och 10 "Mycket gott". I tabellen ovan motsvarar 0-4 "Dålig hälsa", 5-7 "Medelgod hälsa" samt 8-10 "God hälsa" (Gradering av hälsa enligt Johansson (2009)). Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Väst-SOM 2010.

När oron för arbetslöshet relateras till svarspersonernas hälsa (tabell 10) så framkommer det att sambandet mellan dessa två är relativt starkt. Av de som oroar sig mycket för att bli arbetslösa anger 40 procent att de har en god hälsa medan 71 procent av de som inte oroar sig alls för arbetslöshet anger att de har en god hälsa. Det kan i den här analysen inte avgöras om människor med dålig hälsa oroar sig mer för att förlora sitt arbete eller om oro för att förlora sitt arbete genererar ett sämre välmående. Någon ansats att påvisa det görs inte heller, men det visar att variablerna hänger ihop. Något som även tidigare forskning visat utan att kunna fastställa orsakssambanden (Hallsten 1998). En bättre arbetsmarknad skulle sannolikt skapa ett större välmående och därmed ett bättre liv för många enskilda personer på fler plan än bara det ekonomiska.

Tabell 10 Oro för egen arbetslöshet beroende på hälsostillstånd, 2010 (procent)

	Jag oroar mig mycket	Jag oroar mig ganska mycket	Jag oroar mig inte särskilt mycket	Jag oroar mig inte alls	Ej aktuellt
Dålig hälsa	22	14	64		14
Medelgod hälsa	38	41	33	24	37
God hälsa	40	44	61	71	50
Summa procent	100	100	100	100	100

Kommentar: Frågan lyder: *I vilken utsträckning oroar du dig för att du själv eller någon nära anhörig/bekant ska bli arbetslös?* Svarsalternativen är formulerade i jag-form, "Jag oroar mig mycket" och så vidare. Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive delfråga. Frågan lyder *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svara med hjälp av nedanstående skala. Skalan går från 0-10, där 0 motsvarar "Mycket dåligt" och 10 "Mycket gott". I tabellen ovan motsvarar 0-4 "Dålig hälsa", 5-7 "Medelgod hälsa" samt 8-10 "God hälsa" (Gradering av hälsa enligt Johansson (2009)). Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Väst-SOM 2010.

I en regressionsanalys kan effekten från respektive bakgrundsfaktor undersökas tillsammans för att se vilken enskild faktor som bäst förklarar ett visst fenomen när hänsyn tas till samtliga faktorer, i det här fallet med syftet att förklara oro för arbetslöshet. När de olika bakgrundsfaktorernas effekter på oro för att bli arbetslös jämförs i en regressionsanalys så framkommer det att hälsa tydligast är sammankopplad med oron för att bli arbetslös. Men det kan inte avgöras om det är en effekt av att bli arbetslös eller en orsak till arbetslöshet. Även kön, position på arbetsmarknaden, utbildning samt ålder har signifikanta effekter på oron för att bli arbetslös och är därmed inte betydelselösa. När resursområdestillhörighet i Göteborgs kommun tas in i modellen så har det en signifikant effekt på oron för att bli arbetslös, detta gör däremot att könsvariabeln inte längre är signifikant (se tabell 47 i Appendix C). Klassaspekten undersöks separat, där visar det sig att oron är som störst bland arbetare (18 procent ganska/ mycket oroliga) och som minst bland högre tjänstemän (6 procent ganska/mycket oroliga), näst minst oroliga är företagare (8 procent ganska/mycket oroliga, se tabell 48 Appendix C).

Stat, region och kommun är centrala aktörer på arbetsmarknaden. Både genom att de är beroende av en fungerande arbetsmarknad med god sysselsättning som beskattningsunderlag men även genom att de är viktiga arbetsmarknadsparter genom att vara stora arbetsgivare. Dessutom har samtliga dessa offentliga aktörer ett uppdrag och ett intresse att verka för att främja sysselsättningen. Hur bra olika satsningar för att skapa arbetstillfällen eller företagsetableringar lyckas är ofta svårt att mäta. SOM-institutet mäter regelbundet attityder till hur sådana satsningar uppfattas i befolkningen, i vilken utsträckning staten, regionen samt kommunen uppfattas främja tillkomsten av nya arbetstillfällen och företagande. Tidigare undersökningar har visat på ett relativt lågt förtroende för de som ska genomföra dessa åtgärder, nämligen kommunernas och regionens tjänstemän och politiker (Nilsson 2010a). Tidigare undersökningar har även visat på svårigheten att bedöma hur lyckade de olika insatserna för sysselsättning och företagande är. Majoriteten har ingen uppfattning, och bland de som har en uppfattning anser en stor andel svarande att de olika insatserna inte är särskilt lyckade (Elmkvist 2011).

Synen på det offentliga förmåga att intervensera på arbetsmarknaden kan påvisa om det finns ett förtroende för dessa offentliga aktörer och dess förmåga, både i det specifika fallet när det handlar om arbetsmarknad men kanske även mer generellt.

Tabell 11 Hur uppfattas staten, Västra Götalandsregionen och hemkommunen främja sysselsättningen respektive företagandet, 2010 (procent)

	Bra	Varken bra eller dåligt	Dåligt	Ingen uppfattning	Summa procent	Balansmätt
Sysselsättning						
Staten	23	25	27	25	100	-4
Västra Götalandsregionen	14	30	23	33	100	-9
Den kommun där du bor	21	26	26	27	100	-5
Företagande						
Staten	25	28	16	31	100	+9
Västra Götalandsregionen	15	31	16	39	100	-1
Den kommun där du bor	23	26	19	32	100	+4

Kommentar: Frågorna lyder: "Hur anser du att staten, Västra Götalandsregionen respektive den kommun där du bor lyckas med att främja sysselsättningen?" och "Hur anser du att staten, Västra Götalandsregionen respektive den kommun där du bor lyckas med att främja företagandet?". Procentbasen utgörs av dem som svarat på delfrågan. Balansmättet visar andelen som anser att ekonomin är god minus andelen som anser att ekonomin är dålig. Bra innefattar de som svarat *Mycket bra* samt *Ganska bra*. Dåligt innefattar *Ganska dåligt* eller *Mycket dåligt*.

Källa: Väst-SOM 2010.

Uppfattningen om hur de olika aktörerna lyckas främja sysselsättningen varierar, men oavsett vilken offentlig aktör som bedöms finns det fler pessimister (som tycker att de lyckas dåligt) än optimister (som tycker att det lyckas bra, se tabell 11). Mest negativa är befolkningen till regionens insatser (bm -9) och minst negativa är befolkningen till statens insatser (bm -4). Majoriteten av de svarande kan inte bedöma insatserna som varken bra eller dåliga, alternativt saknar uppfattning, detta oavsett aktör som bedöms.

När det istället handlar om uppfattningen om hur företagande främjas så är bedömningen något mer positiv. Det finns en övervikt av uppfattningen att stat och kommun lyckas bra (bm +9 i bedömningen av staten samt +4 i bedömningen av kommunen). När det gäller regionen så hamnar åsiktsbalansen däremot nära noll (bm -1). Andel som saknar uppfattning eller som bedömer insatserna som varken bra eller dåliga är större när det gäller bedömningen av hur företagandet främjats jämfört med sysselsättningsbedömningen, 70 procent svarar varken bra eller dåligt samt ingen uppfattning när det gäller regionen och motsvarande siffra för staten är 59 procent och för kommun 58 procent.

Precis som individens position på arbetsmarknaden påverkar oron för att bli arbetslös, så påverkar positionen på arbetsmarknaden även hur man ser på statens, regionens och kommunens förmåga att främja sysselsättning och företagande. Åsiktsbalansen avseende statens förmåga att främja sysselsättningen är -1 bland förvärvsarbetande medan motsvarande siffra bland arbetslösa är -28 (åsiktsbalansen i befolkningen som helhet är -4). Liknande åsiktsbalans finns bland individer med sjuk-/aktivitetsersättning (åsiktsbalans -22) medan övriga grupper har ett negativt balansmätt som ligger närmare förvärvsarbetandes.

När vi ser på bedömningarna i de här frågorna över tid så är bedömningen 2010 en av de mest positiva hittills (se tabell 12), detta trots att det generellt finns en övervikt av uppfattningen att ingen av de olika aktörerna lyckats särskilt bra. Jämfört med tidigare års undersökningar är det bara år 2007 som har större andel positiva bedömningar av hur staten, regionen och kommunen lyckas med att främja sysselsättning²³. Skillnaden mellan 2009 och 2010 är i flera fall märkbar, till exempel avseende bedömningen av statens sysselsättningsfrämjande insats där balansmättet har ändrats från -22 till -4.

²³ Frågan om företagande ställdes inte 2007

Både de ekonomiska förväntningarna i Västra Götaland och resultaten från den nationella SOM-undersökningen, som redovisats tidigare i kapitlet, visar på en betydande optimism och framtidstro, vilket kan misstänkas påverka bedömningen av hur väl olika offentliga aktörer lyckas med sina ansträngningar på den lokala och regionala arbets- och företagsmarknaden.

Tabell 12 Hur uppfattas staten, Västra Götalandsregionen och hemkommunen främja sysselsättningen, 2005-2010 (balansmätt)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Sysselsättning						
Staten	-44	-36	+18	-7	-22	-4
Västra Götalandsregionen	-33	-21	+8	-8	-21	-9
Den kommun där du bor	-24	-11	+11	-1	-17	-5
Företagande						
Staten	-31	-24	-	+2	-8	+9
Västra Götalandsregionen	-13	-10	-	-1	-11	-1
Den kommun där du bor	-2	+3	-	+8	-4	+4

Kommentar: Frågorna lyder: "Hur anser du att staten, Västra Götalandsregionen respektive den kommun där du bor lyckas med att främja sysselsättningen?" och "Hur anser du att staten, Västra Götalandsregionen respektive den kommun där du bor lyckas med att främja företagandet?". Procentbasen utgörs av dem som svarat på delfrågan. Balansmättet visar andelen som anser att ekonomin är god minus andelen som anser att ekonomin är dålig.

Källa: Väst-SOM 2010.

Förtroendet för arbetsmarknaden och för offentliga aktörers arbetsmarknadsinsatser verkar inte helt oväntat vara starkast hos de redan etablerade på arbetsmarknaden, för vilka framtiden i det här avseendet ser som ljusast ut. Samhällets offentliga aktörer åtnjuter inte förtroende för olika politiska arbetsmarknadsåtgärder hos dem som de kanske främst riktas till, såsom arbetslösa.

Ungas ekonomi

Visioner om framtiden kan inte existera utan att de innefattar de unga - deras uppfattningar och framtidssyn kommer att påverka utvecklingen i framtiden. Men hur ser ungas situation ut och hur uppfattar de unga själva den? Det är känt att det finns stora svårigheter att etablera sig på bostads- och arbetsmarknaden för unga vuxna, och därmed att skapa förutsättningar för oberoende. I synnerhet arbetslösheten bland unga människor har varit aktuell under senare delen av 2000-talets första decennium.

De yngsta i undersökningen (16-29 år) fördelar sig först och främst på de två grupperna förvärvsarbetande (39 procent) och studerande (49 procent, se tabell 13). Det är naturligt att betydligt fler förvärvsarbetar i de äldre ålderskategorierna. Arbetslösheten är den stora skillnaden mellan grupperna där unga är arbetslösa i dubbelt så stor utsträckning (8 procent) som 30-49 åringarna (3 procent). Ungas jämförelsevis besvärliga situation att etablera sig på arbetsmarknaden framträder här.

Tabell 13 Ungas situation på arbetsmarknaden, 2010 (procent)

	16 – 29 år	30 - 49 år	50 – 64 år	65 – 85 år	Samtliga
Förvärvsarbetande	39	87 78		2	57
Arbete i arbetsmarknadspolitisk åtgärd	1	2	1	0	1
Arbetslös	8	3 5 0			4
Ålderspensionär/avtalspensionär	0	0 6		98	25
Har sjuk-/aktivitetsersättning	2	2 7 0			3
Studerande	49	4	0 0		9
Annat	2	2 1 0			1
Summa procent	100	100 100 100			100

Kommentar: Frågan om position på arbetsmarknaden lyder: Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?. Alternativen är de kategorier som redovisas i tabellen, svarande på frågan utgör procentbasen.

Källa: Väst-SOM 2010.

Ungas uppfattning om hur det offentliga lyckas med sina åtgärder på arbetsmarknaden är ett sätt att se vilket förtroende unga har till att politiken ska kunna åstadkomma lösningar. Detta kan till exempel göras genom att se på hur de uppfattar att staten lyckas med att främja sysselsättningen (tabell 14). Arbetsmarknadspolitiken är viktig för den svenska regeringen och flera åtgärder riktar sig speciellt mot unga människor, detta göra det extra intressant att undersöka vad de unga i Västra Götaland har för uppfattning i frågan.

Det som främst skiljer ut 16 – 29 åringarna från övriga är en större andel som har svårt att ta ställning i frågan (39 procent svarar ingen uppfattning, 20 procent varken bra eller dåligt). Det är i den här gruppen 19 procent som tycker att staten lyckats bra. Generellt så är 30 – 49 åringarna den grupp som gör den mest positiva bedömningen (29 procent bra), i de två äldre ålderskategorierna är den positiva bedömningen på samma nivå som bland de yngsta.

Tabell 14 Hur uppfattas staten lyckas främja sysselsättningen, 2010 (procent)

	16-29 år	30-49 år	50-64 år	65-85 år	Samtliga
Bra	19	29 19 22			23
Varken bra eller dålig	20	25 27 27			25
Dåligt	22	24 35 25			27
Ingen uppfattning	39	22 19 26			25
Summa procent	100	100 100 100			100

Kommentar: Frågan lyder: "Hur anser du att staten, Västra Götalandsregionen respektive den kommun där du bor lyckas med att främja sysselsättningen?" Bra innefattar de som svarat *Mycket Bra* samt *Ganska bra*. Dåligt innefattar *Ganska dåligt* eller *Mycket dåligt*. Procentbasen utgörs av dem som svarat på delfrågan.

Källa: Väst-SOM 2010.

På bostadsmarknaden framkommer en utsatt situation för unga. Runt hälften av de unga äger sitt boende²⁴, motsvarande siffra för de andra åldersgrupperna är över 70 procent. Andelen som hyr sin bostad är mer än dubbelt så hög bland 16 – 29 åringarna jämfört med till exempel de som är 30 – 49 år. Bland de som hyr sin bostad så hyr 7 procent av de unga i andra hand. Motsvarande siffra i övriga åldersgrupper är i princip noll. Unga hyr sin bostad i större utsträckning än övriga grupper som istället äger sitt boende i större utsträckning.

Ungdomar är trots en mer utsatt situation ändå inte mest pessimistiska i sina bedömningar utan de mest negativa bedömningarna återfinns hos medelålders och pensionärer. Som visats tidigare i rapporten så är de allra yngsta också de mest positiva i bedömningen av den ekonomiska utvecklingen det kommande året.

Summering och Visionens målsättningar i relation till befolkningens uppfattningar

Det finns ganska tydliga skillnader i framtidstro och ekonomisk bedömning mellan 2009 och 2010. Bedömningen av den personliga ekonomiska situationen under de gångna 12 månaderna har förbättrats och bedömningen framåt är mer positiv 2010 jämfört med 2009, bland det mest positiva som uppmätts. Unga, högutbildade och högre tjänstemän och företagare hör till dem som är mest positiva. Ökande framtidsoptimism har också åtföljts av en större trygghet på arbetsmarknaden. Oron för att bli arbetslös har minskat mellan 2009 och 2010. Oron för att bli arbetslös är större bland arbetslösa och studenter än bland förvärvsarbetande.

Vision Västra Götaland beskriver olika delmål inom den ekonomiska utvecklingen med fokus på näringslivets utveckling. Det är bland annat viktigt med ett bra klimat för sysselsättning och nyföretagande. 2010 års bedömningar av hur staten, regionen och kommunen främjar sysselsättning och företagande är förvisso relativt positiva jämfört med tidigare år, men fortfarande är det generellt sett fler svarande som tycker att dessa offentliga aktörer lyckas dåligt än som tycker att de lyckas bra.

Det finns även målsättningar om ”Väl fungerande hållbara arbetsmarknader” samt ett ”näringsliv som använder utvecklingskraften i en jämställd och mångkulturell arbetsmarknad” (Vision Västra Götaland 2005). Arbetsmarknaden undersöks ur ett integrationsperspektiv i kapitlet integration, och där framkommer tydliga skillnader beroende på svarspersonens bakgrund.

Att undersöka rädslan för att bli arbetslös är ett sätt att betrakta arbetsmarknaden ur arbetstagarens synvinkel. Ett mått som inte så förvånande visade sig vara konjunkturberoende. Det visar sig även att tryggast av alla är de förvärvsarbetande medan de mest oroliga är redan arbetslösa, sjukskrivna och studenter. Det är även vanligare att arbetare är mer oroliga för sin situation än till exempel tjänstemän. Att vara arbetslös är en utsatt situation som är starkt kopplad till hur individerna bedömer att de själva mår, deras självs kattade hälsa.

Att unga människor har det svårare än de som är något äldre att etablera sig i samhället visar sig också i SOM-undersökningarna. Unga människor är i större utsträckning drabbade av arbetslöshet. Det finns även en större andel som hyr sitt boende. Bland de som hyr så förekommer andrahandsuthyrning i princip endast bland de yngsta. Den västsvenska SOM-undersökningen 2010 visar att de unga har det tufft, både på arbetsmarknaden och på bostadsmarknaden. Men trots detta är de positiva, både avseende ekonomiska förväntningar och bedömningar av offentliga aktörers arbetsmarknadspolitik. Den jämlika arbetsmarknaden har en bit kvar till sitt förverkligande men optimismen inför framtiden finns hos de unga.

²⁴ Här finns sannolikt en viss andel av unga människor som fortfarande bor hos sina föräldrar i den aktuella siffran.

Infrastruktur i Sveriges bilregion

Infrastruktur berör de flesta och många har uppfattningar i frågor som berör infrastruktur. När befolkningen i Västra Götaland får bedöma vad de ser som sina viktigaste frågor i regionen respektive kommunen så är infrastrukturen den näst viktigaste regionala frågan. På den kommunala nivån är skola och utbildning det som anses som viktigast av flest medan kommunikation och trafik hamnar på femte plats (Se tabell 41 och 42 i Appendix C).

Infrastrukturprojekt är ofta mycket kostsamma och omfattande och alla beslut om infrastrukturprojekt blir därför svåra politiska beslut. Infrastrukturen i Västsverige har en viktig funktion med omfattande pendling både inom, men också till och från Göteborgsregionen. Men även övriga delar av Västra Götaland är förstuds beroende av bra infrastruktur. I den västsvenska SOM-undersökningen har det tidigare undersökts vilka åtgärder som finns till olika förslag på infrastrukturprojekt, befolkningens pendlingsvanor med mera. I 2010 års undersökning mäts åtgärder till förslaget på att bygga ut E20 mot Stockholm till motorväg, bygga ut Europaväg 45 mot Karlstad, att bygga den sträcka av den svenska höghastighetsjärnvägen mellan Göteborg och Jönköping som kallas Götalandsbanan, att bygga en tågtunnel under Göteborg som kallas Västlänken, att fortsätta utbyggnad av motorväg i Bohuslän skulle finansieras av vägavgifter samt att införa trängselskatt (biltull) i Göteborg.

Mellan SOM-undersökningen 2009 och 2010 så beslutades det att det så kallade Västsvenska paketet skulle genomföras²⁵. Några av förslagen i Västsvenska paketet undersöks i SOM-undersökningen och när resultat jämförs mellan 2009 och 2010 måste de ses i ljuset av detta beslut. Detta gäller trängselskatten och Västsvenska länken samt en utbyggnad av kollektivtrafiken.

I tabell 15 framgår det att befolkningen i Västra Götaland 2010 är mest positiva till att bygga ut kollektivtrafiken (bm +71) medan trängselskatten i Göteborg (bm -30) och finansiering av utbyggnaden av motorväg i Bohuslän med vägtullar (bm -28) är de minst populära förslagen. Undersökningen visar att förslagen är svåra att bedöma. Det är en stor andel av de svarande som inte har någon uppfattning alternativt svarar: ”Varken bra eller dåligt förslag”. Mest svårbedömd är frågan om att bygga ut Götalandsbanan där 54 procent svarar antingen ”Varken bra eller dåligt förslag” eller ”Ingen uppfattning” följt av frågan om den Västlänken där motsvarande siffra är 48 procent. Även 2009 var det en stor andel av de svarande som hade svårt att ta ställning till de olika förslagen (Elmkvist 2011). Minst svårbedömt är förslaget om att bygga ut kollektivtrafiken i Västsverige, där motsvarande siffra är 23 procent. Alltså har drygt tre av fyra Västra Götalänningar en uppfattning i frågan (77 procent), en förkrossande majoritet av dessa tycker förslaget är bra.

²⁵ Beslutat av regeringen, Västra Götalandsregionen, Göteborgs Stad, Region Halland och Göteborgsregionens kommunalförbund. (PM Näringsdepartementet 2010)

Tabell 15 Uppfattning om aktuella infrastrukturförslag, 2010 (procent och balansmätt)

	Bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Dåligt förslag	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmätt
Bygga ut kollektivtrafiken i Västsverige	74	11	3	12	100	2953	+71
Bygga ut E20 till motorväg	65	8	4	22	100	2959	+61
Bygga ut E45 mellan Göteborg och Karlstad	57	12	3	28	100	2962	+54
Bygga ut Götalandsbanan mellan Göteborg och Jönköping	41	18	5	36	100	2913	+36
Bygga tågtunnel under Göteborg (Västlänken)	40	14	12	34	100	2962	+27
Finansiera utbyggnaden av motorväg i hela Bohuslän genom vägavgifter	17	15	45	23	100	2952	-28
Införa trängselavgift (biltull) i Göteborg	20	11	50	18	100	2975	-30

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande förslag gällande trafiken?* Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive fråga. Balansmättet är summan av *Mycket bra förslag* och *Ganska bra förslag* minus *Ganska dåligt förslag* samt *Mycket dåligt förslag*. Balansmättet varierar mellan +100 (alla anger mycket bra förslag eller ganska bra förslag) och -100 (alla anger ganska dåligt förslag eller mycket dåligt förslag). *Bra förslag* består av alternativen *Ganska bra förslag* och *Mycket bra förslag*. *Dåligt förslag* består av alternativen *Ganska dåligt förslag* och *Mycket dåligt förslag*.

Källa: Väst-SOM 2010.

För att fördjupa förståelsen av olika attityder i aktuella infrastrukturförslag bör skillnader mellan olika grupper i samhället belysas. I tabell 16 nedan redovisas skillnader mellan olika gruppers attityder i de undersökta infrastrukturförslagen.

När det gäller könsskillnader är män mer positiva än kvinnor till flera av de olika förslagen såsom utbyggnad av E20 och E45 samt genomförande av Götalandsbanan och Västlänken. I övriga frågor är skillnaderna mellan könen små. Ålder genererar också olika uppfattningar, till exempel är 16-29 åringarna de svarande som är minst positiva till att bygga ut olika vägar (E20 bm +42, E45 bm +33) och mest positiva till utbyggd kollektivtrafik. Bland 65-85 åringarna är de svarande, jämfört med övriga åldersgrupper, skeptiska i flera frågor såsom utbyggnad av E20 (bm +66), bygga Götalandsbanan (bm +30), Västlänken (bm +12) samt trängselavgift i Göteborg (bm -36). Åldersgrupperna 30- 49 år samt 50- 64 år har svarsmönster som i stor utsträckning liknar varandra, dessa två grupper är generellt sett de mest positiva, till exempel i frågan om att bygga ut kollektivtrafik, E20 och E45 samt att bygga ut Götalandsbanan.

Även utbildning är en viktig faktor när det gäller uppfattningar i infrastrukturförslag. Högutbildade är mest positiva i frågan om att bygga ut kollektivtrafiken (bm +81) samt att bygga Västlänken (bm +36). De är även mest positiva (eller minst negativa) till att införa trängselskatt i Göteborg (bm -16). Personer med låg eller medellåg utbildning är mest skeptiska till att införa trängselskatt. När det gäller skillnader beroende på klasstillhörighet är tjänstemän är mest positiva till att bygga ut kollektivtrafiken (bm +79), minst intresserade är jordbrukare. Högre tjänstemän är mest positiva till att bygga Västlänken (bm +39). Arbetare är mest negativa till både trängselskatten (bm -35) samt finansiering av motorvägar i Bohuslän med vägavgifter (bm -33). Det är svårt att identifiera några tydliga klassbaserade åsiktsmönster även om tjänstemän och i synnerhet högre tjänstemän skiljer ut sig gentemot arbetare och ibland jordbrukare.

De regionala skillnaderna visar sig genom att utbyggnaden av kollektivtrafiken tas emot mest positivt i Göteborgsregionen (bm +78) medan boende i Skaraborg är mest positiva till att bygga ut E20 till motorväg (bm +72). Utbyggnaden av E45 tas bäst emot i Fyrbodalen (bm +72) medan boende i Sjuhäradsregionen (bm +51) är mest positiva till att bygga Götalandsbanan. Boende i Göteborgsregionen och Fyrbodalen är de mest positiva till Västlänken och även de mest skeptiska till att finansiera utbyggnaden av motorväg i Bohuslän med vägavgifter. Boende i Göteborgsregionen är också de mest skeptiska till trängselskatten (bm -40). Det finns inga tydliga mönster när det gäller skillnader i resursområdestillhörighet. Boende i medelresursstarka stadsdelar i Göteborg är till exempel mest positiva till utbyggd kollektivtrafik medan de i övriga frågor oftast är mest pessimistiska. Även de integrationsmässiga skillnaderna är små, främst kan man se att första generationens invandrare är något mer skeptiska i ett antal frågor.

Det finns även olika uppfattningar beroende på svarspersonens resvanor. Regelbundna kollektivtrafiksresenärer är mer positiva till en utbyggd kollektivtrafik (bm +81) jämfört med regelbundna bilförare (bm +71). Motsatt förhållande råder i frågan om utbyggnad av E20 och E45 där regelbundna bilförare är betydligt mer positiva än kollektivtrafiksresenärer (till exempel bm +69 hos bilister för E20 jämfört med bm +47 för kollektivtrafiksresenärer). När det gäller finansieringen av utbyggnaden av motorvägar i Bohuslän samt trängselskatten så är bilförarna mer pessimistiska, i synnerhet avseende trängselskatten (bm -35 för bilförare jämfört med bm -20 för kollektivtrafiksresenärer).

Tabell 16 Uppfattning om aktuella infrastrukturförslag i olika grupper, 2010 (balansmått)

	Bygga ut kollektivtrafiken i Väst-sverige	Bygga ut E20 till motorväg	Bygga ut E45 mellan Göteborg och Karlstad	Bygga ut Götalandsbanan mellan Göteborg och Jönköping	Bygga tåg tunnel under Göteborg (Västlänken)	Finansiera utbyggnaden av motorväg i hela Bohuslän genom vägavgifter	Införa trängselavgift (biltull) i Göteborg	Minsta antal svar
Samtliga	+71	+61	+54	+36	+27	-28	-30	2711
Kön								
Kvinna	+72	+53	+47	+30	+22	-26	-29	1538
Man	+70	+70	+63	+43	+34	-29	-31	1375
Ålder								
16-29 år	+68	+42	+33	+34	+34	-28	-25	493
30-49 år	+73	+64	+57	+37	+32	-33	-30	945
50-64 år	+75	+68	+62	+41	+30	-21	-28	806
65-85 år	+66	+62	+58	+30	+12	-27	-36	669
Utbildning								
Låg	+61	+61	+57	+31	+22	-26	-37	603
Medellåg	+68	+59	+53	+32	+24	-31	-36	876
Medelhög	+76	+61	+53	+43	+25	-32	-32	596
Hög	+81	+61	+54	+41	+36	-23	-16	723
Subjektiv klass								
Arbetarhem	+67	+55	+52	+30	+24	-33	-35	1142
Jordbrukarhem	+54	+70	+51	+29	+25	-30	-27	90
Tjänstemannahem	+79	+64	+57	+42	+28	-31	-28	1011
Högre tjänstemannahem	+79	+72	+64	+40	+39	-9	-24	235
Företagarhem	+66	+61	+51	+43	+24	-20	-29	233
Delregion								
Göteborgsregionen	+78	+61	+59	+41	+31	-32	-40	1527
Sjuhärad	+65	+57	+39	+51	+27	-21	-23	391
Skaraborg	+60	+72	+37	+22	+16	-18	-13	531
Fyrbodal	+69	+51	+72	+25	+30	-30	-21	465
Resursområde Göteborgs kommun								
Resursstarka SDN	+77	+62	+60	+44	+28	-21	-37	232
Medelresursstarka SDN	+82	+52	+49	+41	+25	-25	-29	314
Medelresurssvaga SDN	+79	+57	+51	+36	+25	-36	-46	220
Resurssvaga SDN	+71	+56	+54	+39	+36	-27	-33	142
Integration								
Svenskar med svfödda föräldrar	+73	+61	+54	+36	+26	-28	-30	2323
Första generations invandrare	+59	+56	+52	+37	+28	-29	-39	188
Andra generations invandrare	+71	+55	+49	+38	+35	-22	-26	219
Resvanor								
Åkt kollektivtrafik minst en gång i veckan	+81	+47	+43	+37	+30	-21	-20	881
Kört bil minst en gång i veckan	+71	+69	+60	+38	+28	-31	-35	2231

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande förslag gällande trafiken? Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive fråga. Balansmättet är summan av Mycket bra förslag och Ganska bra förslag minus Ganska dåligt förslag samt Mycket dåligt förslag. Balansmättet varierar mellan +100 (alla anger mycket bra förslag eller ganska bra förslag) och -100 (alla anger ganska dåligt förslag eller mycket dåligt förslag). Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive fråga. Frågan lyder; Har du någon gång under de senaste 12 månaderna gjort följande? Åkt kollektivtrafik. Kört bil. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Minst en gång i veckan består av alternativen flera gånger i veckan samt någon gång i veckan. Övriga alternativ är: Någon gång i månaden, någon gång i kvartalet, någon gång i halvåret, någon gång de senaste 12 månaderna, ingen gång.*

Källa: Väst-SOM 2010.

Det finns stora variationer i uppfattningar mellan olika grupper men inte så många tydliga åsiktsmönster. Variation med geografisk hemvist samt olika socioekonomiska faktorer är dock tydlig. Exempel på detta är att svarspersonerna har starkare åsikter om projekt som berör den del av regionen

där de bor, samt att högre tjänstemän och personer med högre utbildning är mindre negativa till trängselskatten. Dessa resultat går i linje med tidigare resultat (Elmkvist 2011, Johansson 2009). Även resevanor visar sig påverka uppfattningen på det sättet att till exempel bilförare är mer positiva till det som gynnar biltrafiken och kollektivtrafikresenärer är mer positiva till en utbyggd kollektivtrafik. När resevanor och geografi läggs samman som en förklaring till attityderna till olika infrastrukturprojekt så pekar det på att attityderna påverkas av hur olika projekt gynnar den enskilde. Man är positiv till projekt som gynnar ens närhet eller ens resevanor.

Attityderna till olika infrastrukturförslag har varierat över tid. Många frågor har ställts i flera år men jämförelsen mellan 2009 och 2010 blir speciell. Detta eftersom den svenska regeringen i början av 2010 fattade beslut om Västsvenska paketet och att två av förslagen i undersökningen övergick från förslag till beslut. Resultaten över tid redovisas i tabell 17.

Tabell 17 Uppfattning om aktuella infrastrukturförslag, 2006-2010 (balansmätt)

	2006	2007	2008	2009	2010
Bygga ut Götalandsbanan mellan Göteborg och Jönköping	-	-	+57	+45	+36
Bygga ut E20 till motorväg	+70	+69	+59	+59	+61
Bygga ut kollektivtrafiken i Västsverige	-	+81	+82	+72	+71
Bygga tågtunnel under centrala Göteborg (Västlänken)	+30	+31	-	+33	+27
Finansiera utbyggnaden av motorväg i hela Bohuslän genom vägavgifter	-	-	-14	-10	-28
Införa trängselavgift (biltull) i Göteborg	-34	-38	-21	-10	-30
Minsta antal svar	2989	2977	2897	2995	2913

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande förslag gällande trafiken?* Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive fråga. Balansmättet är summan av *Mycket bra förslag* och *Ganska bra förslag* minus *Ganska dåligt förslag* samt *Mycket dåligt förslag*. Balansmättet varierar mellan +100 (alla anger mycket bra förslag eller ganska bra förslag) och -100 (alla anger ganska dåligt förslag eller mycket dåligt förslag). 2008 löd frågan *Vilken är din åsikt om följande förslag*. 2006-2007 fanns inte alternativet ingen uppfattning med.

Källa: Väst-SOM 2006-2010.

Uppfattningen av förslagen om Götalandsbanan, utbyggnaden av E20 samt utbyggnad av kollektivtrafiken har en stor övervikt av individer som är positiva jämfört med de som är negativa under hela tidsperioden (tabell 17). Men uppfattningen har blivit mer negativ under en femårsperiod, som mest med över 20 balansmåttsenheter (Götalandsbanan, bm +21). När uppfattningen vad gäller Västlänken undersöks så visar det sig att uppfattningarna har pendlat kring liknande värden under samtliga undersökta år. Beträffande uppfattningarna kring finansieringen av motorvägar i Bohuslän med vägavgifter samt kring trängselskatten i Göteborg förekommer det en större andel motståndare än förespråkare under hela tidsperioden. När det gäller finansieringen av motorvägsutbyggnad så har uppfattningen blivit mer negativ under de tre år som frågan undersökts. Beträffande trängselskatten så minskade andelen motståndare från 2007 till 2009 för att öka märkbart 2010.

Om skillnaden mellan 2009 och 2010 fokuseras så har uppfattningarna kring utbyggnad av E20 och kollektivtrafiken endast ändrats marginellt det senaste året. Andelen förespråkare minskar däremot tydligt på ett år avseende både uppfattningen om Västlänken samt Götalandsbanan. Förändringen i attityd till Västlänken är marginell. Avseende Götalandsbanan så är den nedåtgående trenden mer tydlig.

Andelen förespråkare av de två förslagen som ingår i det nu beslutade Västsvenska paketet har alltså minskat, detta främst när det gäller uppfattningen om trängselskatten. Det verkar ha funnits en gradvis ökad acceptans tidigare som vände hösten 2010. Frågan blev extra aktuell hösten 2010 när partiet

Vägvalet ställde upp i kommunfullmäktigevalet i Göteborg med avskaffande av trängselskatten som huvudfråga.²⁶ Uppfattningarna om trängselskatten i Göteborgs kommun kan relateras till hur Göteborgarna röstade i kommunfullmäktigevalet. Individer som röstade på något av de icke-etablerade partierna (partier utan representation i riksdag eller EU-parlament undantaget feministiskt initiativ) är de absolut mest skeptiska till förslaget om trängselskatt (bm -72). I denna grupp är de som röstade på vägvalet de allra mest negativa (bm -84). Mest positiva är miljöpartisterna (bm +22).

Bilens betydelse

För all infrastruktur är det alltid av central betydelse hur den används. Privata bilresor ställs mot kollektivtrafik i många fall. Västra Götaland är ett område där den svenska fordonsindustrin har en unik ställning med både ekonomisk betydelse och en känslomässig koppling för många personer. Många industrier har utvecklats kring de två fordonsindustrierna Göteborg och Trollhättan och många människor är starkt beroende av dessa industriers fortlevnad. Framtidstron för industrin är också relativt god vilket visat sig i tidigare undersökningar när befolkningen bedömer vilka verksamheter som är viktiga för den framtida utvecklingen (Elmkvist 2011). För att undersöka bilens betydelse måste det först undersökas hur den används, tabell 18 visar befolkningens resvanor.

Tabell 18 **Resevanor, 2010 (procent)**

	Åkt kollektivtrafik	Kört bil
Ingen gång	23	14
Minst 1 gång i halvåret	21	3
Minst 1 gång i månaden	24	6
Någon gång i veckan	9	9
Flera gånger i veckan	21	66
Minsta antal svar	3039	3034

Kommentar: Frågan lyder; *Har du någon gång under de senaste 12 månaderna gjort följande?* Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Svarsalternativen framgår av tabellen.

Källa: Väst-SOM 2010.

Bilen är ett mer använt transportmedel än kollektivtrafiken för en majoritet av de boende. Andelen regelbundna bilförare (kör flera gånger i veckan) är mer än tre gånger så stort (66 procent) som andelen regelbundna kollektivtrafiksresenärer (21 procent). Det är en betydligt större andel som åker kollektivtrafik sällan än som åker bil sällan. Det är även fler som inte åkt kollektivtrafik någon gång det senaste året (23 procent) än som inte kört bil någon gång (14 procent). Jämfört med Sverige som helhet har 65 procent av svenskarna kört bil flera gånger i veckan det senaste året, det vill säga, i stort sett på samma nivå som i Västra Götaland.

80 procent av de boende i Västra Götaland bor i hushåll som har tillgång till bil, vilket är på samma nivå som för landet som helhet. Tillgången till bil varierar i olika grupper. Män har i något högre utsträckning tillgång till bil (81 procent) jämfört med kvinnor (78 procent), större är skillnaden när olika åldersgrupper jämförs. Bilburna i minst utsträckning är de unga, 16-29 år (65 procent) och flest bilburna finns i gruppen 50-64 år (85 procent). Andelen hushåll med bil är lägst i Göteborgsregionen (76 procent), det skiljer 5-10 procent i bilinnehav jämfört med övriga delar av Västra Götaland. Det finns även sociala skillnader i bilinnehav. Tjänstemän och företagare har i större utsträckning bil än jordbrukare och arbetare (störst andel bilinnehavare finns bland högre tjänstemän, 91 procent). Att

²⁶ Partiet Vägvalet ställde bland annat upp i kommunfullmäktigevalet i Göteborg med motstånd mot trängselskatten som huvudfråga. Partiet fick 5 procent av rösterna och tog sig in i kommunfullmäktige. (Valmyndigheten)

Göteborgsregionen har en mindre andel bilinnehavare, det faller sig naturligt med tanke på de högre kostnaderna för bilinnehav, den bättre tillgången på kollektivtrafik i stora städer med mera. Den lägre andelen av unga bilinnehavare beror troligen på att många inte hunnit uppnå den ekonomiska status som krävs för ett bilinnehav eller inte får eller har hunnit ta körkort ännu. De största skillnaderna i bilinnehav visar sig när de socioekonomiska faktorerna såsom klass undersöks. Resursstarka grupper såsom tjänstemän och företagare har bil i större utsträckning än jordbrukare och arbetare.

I över 50 år har två av våra mest ”svenska” varumärken producerats i Västsverige, Saab och Volvo. Även om deras ekonomiska betydelse har varierat har deras närvaro präglat Västsverige i synnerhet men även Sverige som helhet. Bilmärkets lokala förankring syns tydligt när det undersöks vilken sorts bilar hushållen har tillgång till (se tabell 19). Volvo och Saab är det som oftast återfinns i garagen. Mer än var femte person i Västra Götaland bor i ett hushåll som har en Volvo (22 procent). Näst vanligaste märket är Saab men det är betydligt ovanligare (7 procent).

Tabell 19 Vanligaste bilmärken i Västra Götaland, 2010 (procent)

	Bilmärke	
	Västra Götaland	Sverige
Volvo	22	19
Saab	7	7
Toyota	5	5
Volkswagen	5	7
Ford	5	5
Peugeot	4	3
Audi	4	4
Renault	3	3
Opel	3	4
Skoda	2	2

Kommentar: Frågan lyder; *Har du/ditt hushåll: Bil Nej/Ja – Bilmärke:* Procentbasen utgörs av samtliga deltagande i undersökningen. Andelen som inte har tillgång till bil ingår alltså i procentbasen men redovisas inte.

Källa: Väst-SOM 2010 och Riks-SOM 2010

Volvoägandet är starkt i Västra Götaland, starkast är det i Göteborgsregionen där 23 procent har Volvo, följt av Fyrbodalen (21 procent) samt Sjuhärads och Skaraborg (20 procent). Saabägandet är starkast i Fyrbodalen där 11 procent äger Saab medan motsvarande siffra i Göteborgsregionen är 6 procent. Mitt emellan hamnar Sjuhärads (7 procent) och Skaraborg (8 procent).

Jämfört med Sverige som helhet (19 procent) så är andelen Volvoägare större i Västra Götalandsregionen (22 procent). När det gäller Saabinnehavet så syns skillnaderna istället mellan delregionen Fyrbodalen (11 procent) och Sverige (7 procent), skillnaden mellan Västra Götalandsregionen och Sverige som helhet är i det här avseendet i princip obefintlig. Bilägandet är lokalt förankrat. Västra Götaland är ett Volvo-län och Fyrbodalen är ett Saab-område, det finns en större preferens för de regionalt producerade bilarna i Västra Götaland.

Den digitala infrastrukturen

Infrastruktur är inte bara vägar och järnvägar utan även nät av elförsörjning samt bredband och telefoni. Tillgången och användningen av internet har stadigt ökat under den tid SOM-institutet har undersökt frågan i Västra Götaland (se tabell 20). Mer än tre av fyra personer använder internet regelbundet 2010 (76 procent minst en gång i veckan), detta jämfört med en av tre personer 1998 (34 procent). Boende i Göteborgsregionen är i större utsträckning regelbundna besökare på kommunens hemsida (81 procent regelbundna besökare) jämfört med boende i övriga delar av regionen. De boende i Göteborgsregionen är också flitigare besökare på regionens hemsida.

Tabell 20 IT-tillgång, nyttjande och besök på kommunens respektive regionens hemsida 2010, (procent av samtliga)

	Använder internet åtminstone varje vecka	Besökt Västra Götalandregionens hemsida åtminstone någon gång under året	Besökt hemkommunens hemsida åtminstone någon gång under året	Antal individer
<i>År/Samtliga</i>				
1998	34	2	17	3 342
2009	77	26	55	3 191
2010	76	33	59	3 129
<i>Delregioner</i>				
Göteborgsregionen	81	38	60	1 646
Sjuhärad	71	26	57	424
Skaraborg	70	28	59	560
Fyrbodal	72	27	59	499

Kommentar: Procentbasen i varje kolumn utgörs av samtliga som deltagit i undersökningen.

Källa: Väst-SOM 2010

Internetanvändningen i både Sverige och Västra Götaland är väl undersökt. Även om tillgången till internet är god och användningen ökar generellt så skiljer sig användningen, till exempel geografiskt som visats ovan. De faktorer som har störst betydelse för internetanvändningen är ålder och utbildningsnivå samt subjektiv klasstillhörighet. Störst är skillnaden mellan de yngsta (16-29 år) och de äldsta (65-85 år), det är även stor skillnad mellan arbetare och högre tjänstemän (Bergström 2012). Skillnaden i internetanvändning mellan låg och högutbildade är nästan lika stor som skillnaden mellan yngre och äldre. När skillnaden i resursstyrka jämförs så hamnar de resurssvaga stadsdelarna på efterkälken med en mindre andel användare än övriga delar av Göteborg. Ur en integrationsaspekt så är internetanvändningen störst bland andra generationens invandrare och minst bland första generationens invandrare. Sannolikt så är det höga värdet bland andra generationens invandrare påverkat av andelen unga i den gruppen.

Användningsinriktningen på internet är bred. Absolut vanligast är det att använda e-post, följt av användning av sociala medier (något som är absolut vanligast bland yngre). Bland övriga undersökta användningsområden är det endast musiktjänster som används regelbundet (minst någon gång i veckan) av över 10 procent av befolkningen (Bergström 2012).

Skillnaderna i internetanvändning är alltså i flera fall betydande, främst relaterade till ålder men även tydligt socioekonomiskt kopplade. Internetanvändningen är lägre bland arbetare, lågutbildade och personer som bor i resurssvaga områden än bland högre tjänstemän, högutbildade och personer som bor i resursstarka områden. Internet får allt större betydelse för olika verksamheter i samhället. Förutom nya sätt att kommunicera kan internet användas för allt från bank eller postärenden och myndighetskontakter, till shopping eller som resebyrå. Men de som inte använder internet och därmed inte har tillgång till alla de olika tjänster som förekommer där riskerar att hamna utanför, när

information och verksamheter endast finns på internet och inte går att tillgå i någon annan form. Skillnaden i internetanvändning påvisar hur redan socioekonomiskt svaga grupper är i riskzonen för att hamna utanför ytterligare alternativt kan resultaten ses som en bekräftelse på ett redan existerande utanförskap.

Summering och Visionens målsättningar i relation till befolkningens uppfattningar

Vision Västra Götaland har flera målsättningar avseende infrastrukturen. Den ska främja hållbar tillväxt, god tillgänglighet och en positiv utveckling av regionens olika delar (Vision Västra Götaland 2005). Medborgarnas stöd för de olika förslag på infrastruktursåtgärder som undersöks varierar. Avseende de förslag vars genomförande det har fattats beslut om (Västsvenska paketet), är stödet stort för en utbyggd kollektivtrafik. Den folkliga förankringen för införandet av trängselskatten samt Västlänken inte är särskilt starkt. I synnerhet är stödet för trängselskatten svagt i Göteborgsregionen. Stödet för både Västlänken och trängselskatten har minskat från 2009 till 2010.

Enligt visionen ska en infrastrukturutbyggnad som ”beaktar både kvinnor och mäns värderingar” (Vision Västra Götaland 2005) vara målsättningen. Förslagen som undersöks har sin grund i antingen den offentliga debatten eller i offentliga utredningar eller förslag, men oavsett bakgrund så är nästan samtliga förslag mer populära hos män. Endast förslaget att bygga ut kollektivtrafiken i Västsverige har större stöd hos kvinnor än män, och skillnaden är liten.

Enligt visionens målsättningar ska kollektivtrafiken ha ett konkurrenskraftigt utbud. Kollektivtrafiken utnyttjas regelbundet av många i länet, var femte person åker flera gånger i veckan. Dock har bilen fortfarande en särställning som transportmedel, två av tre kör bil flera gånger i veckan. Det är en större andel som aldrig åkt kollektivtrafik det senaste året än som aldrig kört bil. Kollektivtrafiken brukas av många men det finns en stor utvecklingspotential.

Den lokala uppskattningen av de två bilmärkena som tillverkas i Västsverige märks när befolkningens garage synas. En större andel Västsvenskar än befolkningen i övrigt, har en Volvo hemma. Saab har en särställning i Fyrbodalen, med en nästan dubbelt så stor andel Saabägare som i övriga Västra Götaland .

Även om internettillgången är god så varierar användandet mellan olika socioekonomiska grupper. Starka grupper såsom högutbildade, högre tjänstemän och företagare använder internet i betydligt större utsträckning än svaga grupper såsom arbetare eller lågutbildade.

Kultur

Kultur är ett brett begrepp som tar sig många olika uttryck, några av de tydligaste är arrangemang med en kulturell inriktning samt individuellt utövande både i grupp och på egen hand. Ett antal företeelser och vanor som representerar en del av kulturen i Västra Götaland undersöks i SOM-undersökningen, flera av dessa är saker som kan beskrivas som kultur i en mer traditionell bemärkelse (humanistisk och konstnärlig kultur). Kultur anses ofta ha ett värde som något gott i sig. Men kultur utvecklas även i allt större utsträckning till ett viktigt politikområde när det gäller regionala utvecklingsfrågor. Både nationellt och på EU-nivå anses kulturen vara viktig för att skapa kreativa miljöer, locka arbetskraft, utveckla näringsliv och skapa ekonomisk tillväxt (Aronsson, Braunerhielm, Grundel, Haagsmo 2011).

Tar man sikte på de olika konstformerna (teater, musik, litteratur, bildkonst, dans, film m.m.) så har SOM-institutet under lång tid undersökt kulturvanorna både i Sverige som helhet och i Västsverige. Göteborg utgör centrum i Västra Götaland för kulturell konsumtion i allmänhet men även för att locka besökare till olika besöksmål och evenemang. En stor del av utbudet finns i Göteborg och även en stor del av publiken (Elmkvist 2011). Det finns en viss ambivalens i synen på kulturens plats i samhället. Det anses inte av befolkningen som en viktig verksamhet för regionens framtid (se tabell 44) och det anges inte som en viktig fråga för kommuner eller i regionen (se tabell 41-42). När svarspersonerna får välja vilka kommunala aktiviteter som ska prioriteras och vilka som det kan satsa mindre på, är kultur inte något som anses prioriterat, men när kulturaktiviteterna i kommunen bedöms så finns en stor nöjdhet med dessa (Nilsson 2010b). Personer som nyttjar kultur i större utsträckning är mer positivt inställda till kulturen än personer som inte nyttjar kultur (Elmkvist 2011). Sammantaget kan det uttryckas som att befolkningen är ganska nöjda med kulturen men vill inte att det ska satsas mer på den.

Kulturvanor

SOM-institutet mäter flera olika kulturvanor hos befolkningen i Västra Götaland. Kulturvanorna generellt har förblivit relativt stabila över tid (se tabell 21) trots en stor ökning i kulturutbudet. Jämfört med Sverige som helhet har nivån på antalet besökare tenderat att ligga lite högre i Västsverige (Nilsson 2011a).

Tabell 21 Kulturvanor minst en gång per månaden samt minst fyra gånger per år i Västra Götaland, 1998-2010 (procent)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Sjungit eller spelat musikinstrument	27	25	25	27	25	24	25	25	24	26	12**	12	12
Gått på bio	11	13	13	14	14	14	12	11	11	9	13	10	11
Tecknat, målat, skrivit poesi	x	x	x x x			x	x	x	x	x	11	9	10
Gått på museum	x	x	x	x	4	4	5	5	4	x	-	6	6
Gått på teater	3	3	3	3	3	2	2	3	3	x	-	2	3
Gått på pop/rockkonsert	x	3	2	2	2	2	2	3	2	x	-	2	1
Gått på opera/musikal/balet	x	x	x	x	2	2	2	2	2	x	-	1	1
Gått på konsert*	x	x	x	x	3	3	3	3	2	x	-	1	1
Minst 4 gånger per år													
Gått på museum	x	x	x	x	14	14	14	14	13	x	-	16	17
Gått på teater	9	11	11	11	11	9	10	9	10	x	-	10	11
Gått på pop/rockkonsert	x	6	5	6	6	7	6	8	8	8	-	8	5
Gått på opera/musikal/balet	x	x	x	x	6	6	5	5	6	x	-	5	4
Gått på konsert*	x	x	x	x	9	9	9	10	5	x	-	3	3

Kommentar: Tabellen visar med undantag för de fem nedersta raderna andelen som svarat att de gör de olika aktiviteterna någon gång i månaden, någon gång i veckan eller flera gånger i veckan. * Gått på konsert specificerades till konsert med klassisk musik 2006. **= Frågan 2008 ändrad till "sjungit i kör". De år frågan inte ställts är markerade med x.- anger för litet n-tal för att kunna särredovisas. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan.

Källa: Väst-SOM 2010

Biobesök är precis som i tidigare mätningar den vanligaste formen av offentlig kulturkonsumtion (11 procent minst en gång i månaden) vilket är en betydligt större andel än som gått på opera/musikal/balet (1 procent). Besöksandelarna för museer hamnar någonstans mitt emellan (6 procent). Av det mer privata kulturutövande så är det ungefär lika vanligt att ha sjungit i kör/spelat musikinstrument (12 procent) som att ha tecknat/målat/skrivit poesi (10 procent).

Kulturvanor för alla?

Kulturkonsumtion och kulturutövande har tidigare visat sig vara beroende av socioekonomisk situation (upplevd klasstillhörighet, utbildning och resursområdestillhörighet (Nilsson 2011a)). Till exempel går större andel högre tjänstemän och företagare regelbundet på teater än personer från arbetarfamiljer (Nilsson 2010c). Dessa skillnader i besök på kulturella evenemang samt kulturutövande är intressanta att följa, kulturen kan fungera som en indikator på olika gruppers delaktighet och deltagande i samhällslivet. Det är även intressant att relatera gentemot de politiska målsättningar som handlar om att kulturen ska vara resurs för utvecklingen i regionen och att alla människor aktivt deltar i kulturlivet (Vision Västra Götaland 2005).

Skillnaderna mellan olika grupper 2010 är intressanta (se tabell 22) och går i linje med tidigare undersökningar. Kvinnor dominerar musei- samt teaterbesöken och har även tecknat/målat/skrivit poesi i störst utsträckning. För övriga undersökta vanor finns nästan ingen könsskillnad. Vissa vanor är tydligt åldersrelaterade. 16-29 åringar går i störst utsträckning på bio, utövar själva kultur i störst utsträckning (sjungit i kör eller spelat musikinstrument samt tecknat/målat/skrivit poesi) och går i störst utsträckning på pop- eller rockkonsert. 65-85 åringarna är de flitigaste besökarna på museum, teater samt opera/musikal/balet. Den största skillnaden mellan två åldersgrupper återfinns mellan de äldsta (65-85 år) och de yngsta (16-29 år) avseende besök på pop- eller rockkonsert.

Tabell 22 Kulturvanor minst en gång per månad i Västra Götaland, 2010 (procent)

	Gått på bio	Gått på museum	Gått på teater	Gått på rock-/popkonsert	Gått på opera/musikal/balet	Gått på konsert med klassisk musik	Sjungit i kör eller spelat musikinstrument	Tecknat/målat/skrivit poesi
Samtliga	29	17	11	5	4	3	14	13
Kön								
Kvinna	30	20	14	5	4	3	14	18
Man	28	15	7	5	3	3	14	7
Ålder								
16-29 år	59	19	10	12	3	2	21	28
30-49 år	28	16	8	6	1	1	14	12
50-64 år	25	17	13	2	5	3	13	10
65-85 år	16	20	15	1	6	5	10	7
Utbildning								
Låg utbildning	13	8	7	1	1	0	6	5
Medellåg utbildning	31	12	9	4	2	1	12	13
Medelhög utbildning	36	20	12	8	4	4	17	17
Hög utbildning	36	31	17	6	7	6	22	19
Subjektiv klass								
Arbetarhem	24	10	6	5	1	1	10	12
Jordbrukarhem	17	6	5	1	1	0	9	11
Tjänstemannahem	34	23	14	5	5	4	18	14
Högre tjänstemannahem	36	32	21	7	10	9	21	14
Företagarhem	36	21	17	2	7	5	16	15
Delregion								
Göteborgsregionen	37	21	14	6	5	4	14	14
Sjuhärad	19	11	9	3	0	1	13	10
Skaraborg	23	12	8	3	3	2	13	12
Fyrbodalsregionen	21	17	7	3	2	2	14	14
Resursområde								
Göteborgs kommun								
Resursstarka SDN	38	26	16	7	9	4	12	13
Medelresursstarka SDN	45	32	18	8	8	9	18	18
Medelresurssvaga SDN	42	19	16	9	4	4	13	14
Resurssvaga SDN	41	20	13	7	5	3	14	14
Integration								
Svenskar med svfödda föräldrar	29	18	12	5	4	3	15	13
Första generationens invandrare	23	13	7	1	3	3	7	6
Andra generationens invandrare	35	21	12	7	3	1	13	15

Kommentar: Tabellen visar andelen som svarat att de gör de olika aktiviteterna någon gång i månaden, någon gång i veckan eller flera gånger i veckan. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan.

Källa: Väst-SOM 2010

Utbildning är en starkt avgörande faktor för samtliga kulturvanor, ju högre utbildning desto större utövandet eller kulturkonsumtion (pop- eller rockkonsert undantaget vilket sannolikt beror på den stora andelen yngre svars personer som besöker dessa). Även klasstillhörighet får tydligt genomslag. Högre tjänstemän är den största gruppen i samtliga avseenden undantaget målat/tecknat/skrivit poesi

där det istället är företagare som utövar kultur i störst utsträckning. Arbetare och jordbrukare har i motsvarande avseenden väsentligt lägre grad av kulturnyttjande och kulturutövande. Tidigare studier har visat att det kulturella intresset är klassmässigt relaterat men även starkt kopplat till utbildning, och det förstärker bilden av olikheter mellan olika grupper inom den kulturella sfären. Mycket kulturell konsumtion och identitet grundläggs tidigt i uppväxten baserat på en persons bakgrund och kan fungera identitetsskapande (Nilsson, Peurell 2010).

Skillnaderna mellan olika boendeområden i Göteborgs kommun är dock inte lika tydliga som övriga socioekonomiska skillnader (klass, utbildning) i det här avseendet. Kulturutövandet och kulturkonsumtion är mest utbredd i de medelresursstarka områdena med opera/musikal/ballett som undantag. Detta kan bero på den roll närheten spelar. De medelresursstarka områdena innefattar bland annat centrala Göteborg och därmed en ökad närhet till kulturutbudet (Elmkvist 2011). Vikten av närhet visar sig även när kulturkonsumtionen jämförs regionalt, boende i Göteborgsregionen besöker både bio och teatrar i betydligt större utsträckning än boende i andra delar av Västra Götaland. Avseende kulturutövandet är skillnaderna betydligt mindre.

Det ska betonas att de socioekonomiska skillnaderna är tydliga oavsett vilken kultur som nyttjas eller utövas. Resursstarka grupper (såsom högutbildade och tjänstemän) är överrepresenterade både som kulturkonsumenter och kulturutövare jämfört med lågutbildade och arbetare, detta oavsett om det gäller att gå på bio eller på teater. Skillnader beroende på socioekonomiska resurser handlar alltså inte om att olika grupper uppskattar olika sorters kultur utan istället om i vilken utsträckning de olika grupperna konsumerar kultur överhuvudtaget.

Första generationens invandrare både utövar och nyttjar kultur i betydligt mindre omfattning än andra generationens invandrare och svenskar²⁷. En mer detaljerad jämförelse mellan de två andra grupperna visar att andelen biobesökare är större (35 procent) och att fler utövar tecknande, målande och poesi (15 procent) bland andra generationens invandrare jämfört med svenskar med svenskfödda föräldrar. Bland övriga undersökta kulturvanor är det en större andel svenskar som utövar och konsumerar kultur, men skillnaderna mellan dessa grupper är hela tiden små.

Att kulturvanorna skiljer sig mellan första generationens invandrare jämfört med övriga grupper är knappast förvånande då dessa personer växt upp med en annan kultur som kan förväntas vara viktigare än den svenska (svensk kultur är vad som i stor utsträckning mäts i undersökningen och den framförs också företrädesvis på svenska). Avseende skillnaden mellan andra generationens invandrare och svenskar med svenskfödda föräldrar så är den, när de olika vanorna sammanfattas, över lag liten. När det gäller integrationsmässiga skillnader skulle man kunna förvänta sig att andra generationens invandrare skulle hamna någonstans emellan svenskar med svenskfödda föräldrar och första generationens invandrare i sina svar. En tanke baserad på att deras bakgrund integrationsmässigt blir en blandning av den som deras föräldrar har samtidigt som deras uppväxt i Sverige ger dem mer gemensamt med svenskar (med svenskfödda föräldrar) än vad deras föräldrar har. Antagandet ovan bekräftas inte av resultaten, skillnaderna är som tidigare nämnts minimala. Tidigare i rapporten har vanor och attityder hos andra generationens invandrare liknat de som 16-29 åringarna generellt har vilket, i kombination med gruppens åldersfördelning antyder att vissa resultat handlat mer om ålderseffekter än integrationseffekter. Men det mönstret syns inte när det gäller kulturvanorna. I flera fall där unga har mer frekventa kulturvanor har inte andra generationens invandrare det. Det antyder att bakgrunden här kan ha betydelse. Den möjliga integrationseffekten skulle kunna bero på att inte heller andra generationens invandrare dras till den typen av svenskpräglad kultur som undersökts av samma skäl som antogs gälla för första generationens invandrare. Analysen kan inte svara på vad skillnaden mellan grupperna beror på utan de föreslagna orsakerna ovan är resonerade förslag baserat på resultaten och tidigare forskning.

²⁷ Andelen museibesök bland andra generationens invandrare är osannolikt hög och är sannolikt inte en avspeglning av verkliga förhållanden. Som tidigare nämnts är urvalet skevt bland svarspersoner med utländsk bakgrund och här visar det sig tydligt.

Besöksmål i Västra Götaland

Kulturkonsumtion är primärt något som man har möjlighet att göra på sin fritid och i Västra Götaland och kanske i synnerhet i Göteborg finns ett stort antal scener och arenor som arrangerar kulturella evenemang. Förutom kultur så bjuder olika besöksmål i Västra Götaland befolkningen på bland annat naturupplevelser och nöjen. Ett stort antal attraktiva besöksmål i en region kan vara viktigt ur flera avseenden. Bortsett från det personliga värdet för invånarna så kan attraktiva besöksmål locka besökare utifrån. I många regioner görs ansträngningar för att locka kompetent och kreativ arbetskraft, det som brukar kallas den kreativa klassen (Oscarsson 2012/Aronsson, Braunerhielm, Grundel, Hagsmo 2012) och där är det viktigt med mervärden vid sidan av arbetsmarknaden. Allt detta aktualiserar de olika besöksmål som finns i Västra Götalandsregionen, varav några har mätts i Väst-SOM-undersökningen 2010.

Det absolut mest populära besöksmålet är Liseberg, följt av Göteborgs botaniska trädgård och Scandinavium (tabell 23). Konserthuset i Vara, Borås konstmuseum och Vitlycke museum är de minst besökta platserna. De mest besökta platserna ligger i Göteborg medan besöksmålen i övriga Västra Götaland är mindre besökta.

Tabell 23 Boende i Västra Götaland som har besökt olika anläggningar/utflyktsmål i regionen, 2010 (procent)

Besöksmål Västra Götaland			
Liseberg	58	Världskulturmuseet i Göteborg	14
Göteborgs botaniska trädgård	35	Göteborgs stadsmuseum	14
Scandinavium	34	Nordiska akvarellmuseet	14
Universeum	30	Göteborgs stadsteater	13
Göteborgsoperan	22	Bohusläns museum	12
Gamla Ullevi	21	Skara sommarland	11
Läckö slott	18	Göteborgshjulet	9
Konserthuset i Göteborg	18	Folkteatern Göteborg	8
Borås djurpark	16	Konserthuset i Vara	7
Göteborgs konstmuseum	16	Borås konstmuseum	6
Nordens Ark	14	Vitlycke museum	4
Havets hus i Lysekil	14		

Kommentar: Tabellen visar andelen som besökt respektive anläggning/utflyktsmål minst någon gång under de senaste 12 månaderna. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga.

Källa: Väst-SOM 2010

Det finns skillnader i olika grupper, till exempel besöker män olika idrottsarenor i större utsträckning än kvinnor medan kvinnor är överrepresenterade i besök på Göteborgsoperan och Stadsteatern. De yngsta besöker i störst utsträckning Liseberg medan äldre i större utsträckning går på bland annat konstmuseum. Utbildningsnivå har betydelse för benägenheten att besöka åtta olika besöksmål såsom Borås konstmuseum, Botaniska trädgården, Göteborgs konserthus, Nordiska akvarellmuseet. När det gäller klasskillnader besöker personer från arbetarhem betydligt färre besöksmål jämfört med personer från tjänstemannahem, undantaget är Skara sommarland (Oscarsson 2012).

Även den fysiska närheten spelar stor roll för besöksbenägenheten. Sannolikheten för ett besök ökar starkt om man bor i närheten. Till exempel så har Läckö slott, Vara konserthus eller Bohusläns museum en besöksandel bland de som bor nära respektive besöksmål i paritet med de som Botaniska

trädgården samt Göteborgs konstmuseum har bland de som bor i närheten av Göteborg (Oscarsson 2012).

Summering och Visionens målsättningar

Kulturvanorna är relativt stabila över tid. Det visar sig att tidigare observerade socioekonomiska mönster i stor utsträckning består. De resursmässiga faktorerna (klass/utbildning/resursstyrka) påverkar alla former av kulturvanor, mer resursstarka grupper har mer regelbundna kulturvanor oavsett vilket kulturform som avses. Intressanta skillnader visar sig i kulturutövandet där förutom socioekonomiska förhållanden, ålder är mycket definierande och de yngsta utövar viss typ av kultur i betydligt större utsträckning än äldre. Närhetsfaktorn visar sig viktig för kulturkonsumtion och utflyktsmål, detta visar sig till exempel i Göteborg där olika grad av närhet gör att vissa förhållanden mellan resursstarka och resurssvaga områden inte ser ut som förväntat. Första generationens invandrare både utövar och konsumerar kultur i mindre utsträckning än svenskar och andra generationens invandrare, här ska det betonas att den kulturkonsumtion som undersöks är besök på olika scener och platser som måste antas innehålla främst ett utbud av svensk kultur.

De flesta och de mest populära besöksmålen finns i Göteborg. Men besöksmål på andra ställen i Västra Götaland är ändå populära i förhållande till den befolkning som bor i närheten av besöksmålet i fråga.

Vision Västra Götaland har bland annat som målsättning att kulturen ska finnas och blomstra i hela regionen och att alla medborgare deltar i kulturen och har den som kraftkälla (Vision Västra Götaland 2005). Även om det utövas kultur och arrangeras kulturella evenemang i hela Västra Götaland så dominerar boende i Göteborgsregionen både i besökandet av arrangemang och i kulturutövandet. Storstaden Göteborg har självklart möjlighet till ett större utbud av kultur och stora arrangemang men sannolikt så finns det även fler forum för kulturutövande (till exempel fler körer, estetiska studiecirkel, syföreningar) jämfört med mindre orter. Många av dessa kulturformer ligger utanför ramen för den västsvenska SOM-undersökningen.

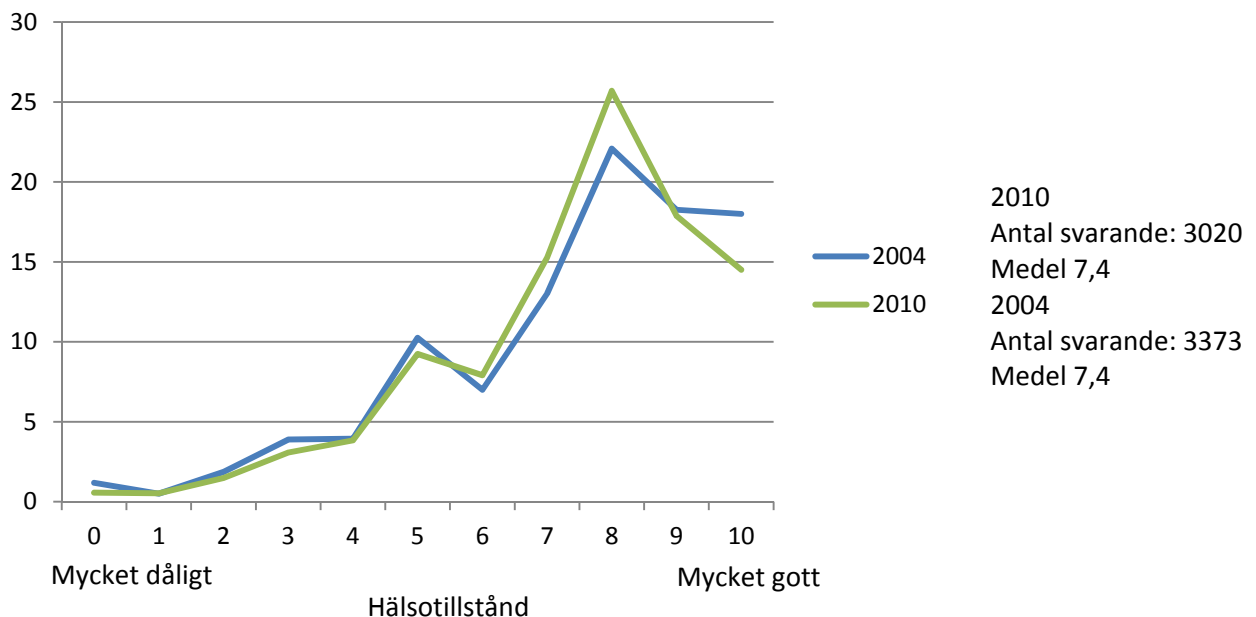
Hälsa och sjukvård

Hälsa och sjukvård är viktiga frågor för befolkningen i Västra Götaland. Detta anses som allra viktigast när befolkningen själva får ange vad de ser som viktiga frågor eller problem i regionen (se tabell 41 Appendix C). En god hälsa är ett politiskt mål, både på nationell och på regional nivå (se bland annat Vision Västra Götaland 2005). En god hälsa hos befolkningen är positivt ur flera aspekter. Det finns studier som visar på att god hälsa har en positiv inverkan på den ekonomiska utvecklingen (Malmberg, Andersson, Johansson, Hermansson 2007). Hälsan har även visat sig vara kopplad till deltagande i samhället och större socialt kapital verkar ha positiva effekter på hälsan. Individens självförtroende, känsla av tillhörighet, upplevd kontroll över det som händer i omvärlden och uppfattningar om den egna politiska effektiviteten påverkar till exempel valdeltagande (Liljeberg 2005). Men framför allt är naturligtvis hälsan något som har stort värde för individen, ett mänskligt mål om välbefinnande. Hälso- och sjukvården är regionens största ansvarsområde och största budgetpost och befolkningens syn på hälso- och sjukvården är därför naturligtvis av stort intresse.

Att mäta hälsa

Hälsa är inget entydigt begrepp och det ses mer och mer som något som inte enbart innefattar fysiskt välbefinnande (Johansson 2009). Den självskattade hälsan, när svarspersonerna själva bedömer sitt allmänna hälsotillstånd, ger möjligheter att ta in mer än bara det fysiska välbefinnandet i bedömningen. Detta undersöks i Väst-SOM-undersökningen och ger intressanta skattningar om människors hälsa (se diagram 3). Den självskattade hälsan är ett relativt stabilt fenomen. Värdena ändrar sig endast marginellt mellan olika år vilket ger en kontinuitet. På den tiogradiga skalan anger en majoritet ett värde på skalans övre del.

Diagram 3 Bedömning av personlig hälsa, 2004 och 2010 (fördelning av svar mellan 1-10)

Kommentar: Frågan lyder *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? Svara med hjälp av nedanstående skala.* Skalan går från 0-10. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Väst-SOM 2004 och 2010.

Den självskattade hälsan varierar med ålder och utbildning, äldre och lågutbildade anser sig ha sämre hälsa än yngre och högutbildade. I synnerhet ålder är inte förvånande då personers hälsa kan förväntas vara sämre när de är äldre än när de är yngre. Könsskillnaderna är små men kvinnor anser sig generellt ha en något sämre hälsa än män (Elmkvist 2011).

Den självskattade hälsan har sina styrkor och svagheter, ett annat sätt att mäta hälsa är att försöka att hitta någon fysisk indikator. Men ambitionen att mäta den fysiska hälsan är inte okomplicerad. Hälsa är i sig ett omtvistat begrepp. När WHO 1948 definierade hälsa som något mer än bara avsaknaden av sjukdomar (ett psykiskt och social välbefinnande inkluderades bland annat i definitionen) var det revolutionerande. Idag anses det av många att definitionen behöver utvecklas, till exempel genom att definiera hälsa som förmågan att anpassa sig och klara sig (BMJ 2011). Med svårigheter att ens enas kring en definition finns det inga självklara sätt att mäta hälsa i en enkätundersökning. Ett sätt att närma sig frågan är att undersöka svarspersonernas motionsvanor och BMI (Body Mass Index).

Orsakerna till en bättre eller sämre hälsa återfinns ofta i personernas livsstil. Motion och ett aktivt liv kan förbättra hälsan. Tidigare undersökningar har visat att nästan samtliga boende i Västra Götaland har varit ute i naturen eller tränat minst någon gång det senaste året. Något färre, men ändå mer än hälften av befolkningen gör det ofta (Elmkvist 2011).

När olika motionsvanor undersöks 2010 så visar det sig att det förekommer variationer beroende på träningsform (tabell 24). Fyra av tio sysslar med sport eller idrott regelbundet medan var femte joggar eller löptränar i motsvarande utsträckning. Fler än hälften (59 procent) har tränat eller motionerat på annat vis. Dessa olika aktiviteter undersöks inte som ömsesidigt uteslutande kategorier utan samma person kan hålla på med alla tre aktiviteterna. Över hälften av befolkningen (68 procent) tränar alltså i minst någon form minst en gång i veckan.

Tabell 24 Hälsovanor, andel som utför aktiviteterna minst en gång i veckan, 2010 (procent)

	Sysslat med sport/idrott	Joggat/löptränat	Tränat/motionerat på annat vis	Motionerat i minst någon form
Samtliga	39	18	59	68

Kommentar: Andel som tränat minst en gång i veckan. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Väst-SOM 2010.

Vilken form av träning eller motion som olika grupper sysslar med varierar. Män joggar i större utsträckning än kvinnor som istället motionerar på andra sätt. Yngre idrottar och joggar mer än äldre. Men de främsta skillnaderna är mellan de som motionerar regelbundet oavsett träningsform och de som inte motionerar alls.

För att fokusera jämförelsen mellan de som motionerar och de som inte motionerar alls så kan det jämföras hur ofta man motionerar oberoende av träningsform (redovisas i tabell 25).

Det är vanligare att träna än att inte träna alls, endast var femte tränar sällan eller aldrig (21 procent). Allra vanligast är det att träna regelbundet, 43 procent tränar flera gånger i veckan, medan 34 procent tränar ibland (någon gång i veckan/månaden/kvartalet). Kvinnor tränar i något större utsträckning jämfört med männen. 16–29-åringar tränar regelbundet i större utsträckning än andra åldersgrupper, i synnerhet i jämförelse med 65–85-åringarna. Träningsvanorna är även utbildnings- och klassrelaterade. Hög- och medelhögutbildade, tjänstemän, företagare och högre tjänstemän tränar i betydligt större utsträckning än medellåg och lågutbildade samt arbetare och jordbrukare. Det finns vissa delregionala skillnader där befolkningen i Göteborgsregionen och i Skaraborg tränar i större utsträckning än befolkningen i Sjuhärad och Fyrbodalen. Den större andelen regelbundna motionärer i Skaraborg är mer överraskande än den i Göteborgsregionen då den senare andelen möjligen skulle kunna härledas till den större andelen högutbildade i Göteborgsregionen. Personer från resursstarka områden motionerar i

större utsträckning än personer från resurssvaga områden, de som motionerar i allra störst utsträckning är personer från medelresursstarka områden. Svenskar med svenskfödda föräldrar motionerar mer än första generationens invandrare men mindre än andra generationens invandrare. Här har sannolikt åldersfördelningen bland andra generationens invandrare betydelse. Bland svars personer med god självskattad hälsa är andelen som idrottar regelbundet betydligt högre jämfört med de som har sämre hälsa. Endast var fjärde bland de som anser sig ha dålig hälsa idrottar regelbundet oavsett träningsform.

Tabell 25 Motionsvanor och BMI i Västra Götaland, 2010 (procent)

	Idrottar/tränar			BMI		
	Ofta	ibland	Sällan/ aldrig	Underviktig	Normal	Övervikt/ fetma
Samtliga	43	34	21	11	47	41
Kön						
Kvinna	45	34	20	15	53	32
Man	41	35	23	7	41	52
Ålder						
16-29 år	53	32	14	14	66	21
30-49 år	42	38	19	9	50	41
50-64 år	42	37	21	10	40	50
65-85 år	39	28	31	15	40	45
Utbildning						
Låg	30	31	35	16	34	50
Medellåg	42	34	23	10	49	41
Medelhög	49	33	17	8	51	42
Hög	49	39	11	5	57	38
Subjektiv klass						
Arbetarhem	36	36	27	12	43	46
Jordbrukarhem	29	23	42	18	35	48
Tjänstemannahem	49	34	17	7	52	40
Högre tjänstemannahem	51	38	11	5	60	36
Företagarhem	47	36	16	7	54	38
Delregion						
Göteborgsregionen	44	35	20	10	51	39
Sjuhärad	41	33	24	13	45	43
Skaraborg	45	33	21	13	44	43
Fyrbodal	38	35	25	12	43	45
Resursområde Göteborgs kommun						
Resursstarka SDN	44	41	14	7	54	39
Medelresursstarka SDN	50	34	16	8	59	33
Medelresurssvaga SDN	41	35	24	10	50	40
Resurssvaga SDN	40	32	26	13	46	41
Integration						
Svenskar	43	35	21	10	49	42
1:a generationens invandrare	36	35	29	11	43	46
2:a generationens invandrare	47	33	18	11	52	37
Hälsa						
Dålig hälsa	28	29	42	10	40	50
Medelgod hälsa	35	38	25	10	41	48
God hälsa	50	34	16	7	54	38

Kommentar: Procentbasen avseende motionsvanor utgörs av de som besvarat frågan. Flera gånger i veckan=ofta, Någon gång i veckan eller någon gång i månaden=ibland, sällan/aldrig=någon gång i kvartalet, halvåret, senaste året, ingen gång. Gruppen fetma innefattar även svår fetma (BMI över 35) och extremt svår fetma (BMI över 40). Samtliga rimliga svar på de två frågorna ingår i procentbasen. Rimliga svar är BMI mellan 10 och 50, vid högre eller lägre värden anses sannolikheten för stor att vikt och längd inte uppgivits på ett korrekt sätt. Svartsbortfall på någon av de ingående frågorna ingår inte i procentbasen. Orimliga svar och svartsbortfall utgör tillsammans ca 5 % av de svarande. Definition av hälsa: Självsattad hälsa 0-4= dålig hälsa, 5-7=medelgod hälsa, 8-10=god hälsa. Folkhälsoinstitutet anger att BMI under 18,5 är undervikt, 18,5-25 är normalvikt, över 25 är normalvikt och över 30 räknas som fetma.

Källa: Väst-SOM 2004 och 2010.

BMI är ett sätt att bestämma och definiera övervikt och undervikt genom att relatera personers längd och vikt, ett för högt eller ett för lågt BMI kan indikera ohälsa. BMI används av bland annat WHO och Folkhälsoinstitutet²⁸ som ett mått på hälsa. BMI är inte helt oomtvistat som hälsomått och olika fastställda gränser bör tolkas med försiktighet. Men för en beskrivning av befolkningens hälsa baserat på den Västsvenska SOM-undersökningen kan BMI (baserat på uppgiven längd och vikt) vara intressant som en komplimenterande hälsoindikator eftersom den inte är beroende av hur svarspersonen uppfattar att denne mår.

Det visar sig att ungefär hälften av de svarande har en normalvikt (47 procent). Bland övriga så är den största andelen överviktiga (33 procent), runt var tionde har fetma (8 procent) och runt var tionde är underviktig (11 procent).

När skillnader i olika grupper undersöks så upptäcks bland annat tydliga könsskillnader. Kvinnor är i större utsträckning underviktiga än män. Män är i större utsträckning både överviktiga och feta²⁹. De yngsta, 16-29 år, har i störst utsträckning normalvikt. Övriga åldersgrupper är företrädesvis mer överviktiga. De yngsta och de äldsta har en större andel underviktiga än övriga åldersgrupper. De högtbildade är de som i störst utsträckning är normalviktiga, personer med lägre utbildning är i större utsträckning både överviktiga och underviktiga. Tjänstemän och företagare är i större utsträckning normalviktiga jämfört med arbetare och jordbrukare som är både överviktiga och underviktiga i större utsträckning och dessa två grupper har relativt likartad fördelning av BMI-värden. Skillnaderna mellan olika delar av Västra Götalandsregionen är små. När olika resursområden i Göteborg jämförs så skiljer sig resultaten något mot det som tidigare observerats (att idealvikt sammanfallit med goda socioekonomiska förhållanden) då boende i de medelresursstarka områdena har störst andel normalviktiga. Även ur integrationssynpunkt är skillnaderna små, första generationens invandrare har en större andel överviktiga än övriga grupper.

Att jämföra svarspersonernas självskattade hälsa med BMI kan bidra till att förstå vad svarspersonerna lägger in i begreppet hälsa. Sannolikheten att svars personer anser sig ha en något sämre hälsa borde kunna vara större om personerna är väldigt överviktiga eller underviktiga. Detta visar sig stämma även om skillnaderna är små och inte så tydliga. Skillnaderna som framträder verkar främst vara åldersmässiga och socioekonomiska. Socioekonomiskt starka grupper har större andel normalviktiga mänt i BMI, svagare grupper har en lägre andel med normalvikt. Men de socioekonomiskt svagare grupperna framträder inte som antingen mer överviktiga eller mer underviktiga, de är både och.

Hälso- och sjukvård

Sjukvården finns i människors närhet, den engagerar och anses vara regionens viktigaste fråga (se tabell 41 i Appendix C). Sjukvården är regionens största verksamhet och står för 90 procent av budgeten³⁰. Uppfattningarna om sjukvården kan undersökas ur flera olika aspekter. Tidigare studier har visat på ett stort förtroende för personalen inom sjukvården (Holmberg, Weibull 2011). Förutom att analysera förtroende för personalen inom sjukvården kan synen på vården undersökas genom att se hur nöjda invånarna är med olika sorters vårdinrättningar.

Precis som när det gäller sjukvårdens personal finns det en stor andel nöjda med sjukvården generellt oberoende av i vilken form och vilken utförare det gäller (tabell 26). Det finns i samtliga bedömningar en övervikt av nöjda personer. När det gäller sjukvården i allmänhet och vårdcentraler i synnerhet är det en stor andel nöjda (vårdcentral bm +54), något färre är nöjda när det är gällande barnvårdscentral (bm +26) och privatläkare (bm +21).

²⁸ Definitioner från Folkhälsoinstitutets och WHO:s hemsidor.

²⁹ Det förekommer ibland olika BMI-gränser för män och kvinnor, något som det inte tagits hänsyn till här.

³⁰ Hämtat från Västra Götalandsregionens hemsida.

Tabell 26 Bedömning av service inom sjukvårdsområdet, 2010 (balansmått)

	Samtliga		Bedömning brukare
Sjukhusvård	+46	Akutsjukvård	+55
		Annan sjukhusvård	+59
Vårdcentral	+54		+64
Privatläkare	+21		+66
Barnavårdcentral	+26		+77

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan

Källa: Väst-SOM 2010.

Bedömningen är starkt påverkad av vilken kontakt man haft med de olika vårdinrättningarna. Brukare är genomgående mer positiva till respektive vårdinrättning. Detta är även något som har framkommit i tidigare studier (Nilsson 2010b) och som bekräftas här. Skillnaderna är extra stora mellan brukare och icke-brukare när det gäller privatläkare och barnavårdscentral, vilket är vårdinrättningar som kan antas ha en mindre andel brukare än övriga. En annan grupp som skiljer ut sig ur ett brukarhänseende är de som inte har haft någon kontakt alls med de undersökta inrättningarna, de gör den mest negativa bedömningen och hamnar långt efter övriga grupper (Nilsson 2012). Det ska noteras att andelen privata vårdcentraler och andelen patienter på privata vårdcentraler har ökat kraftigt sedan 2009, men ändå var fortfarande mer än hälften (ca 58 procent) av vårdcentralerna offentliga och nästan 7 av 10 (69 procent) personer var listade vid en offentlig vårdcentral, hösten 2010 (Nyborg 2011).

Brukandet är en viktig förklaringsfaktor till hur nöjda olika personer är med vården. Men det finns även skillnader mellan olika grupper i befolkningen (se tabell 27). Åldersskillnaderna i olika bedömningar speglar sannolikt hur de olika delarna av vården brukas, till exempel är 65-85-åringarna mest nöjda med vårdcentraler och 30-49-åringarna är mest nöjda med barnavårdscentraler. När det gäller både sjukhusvård och vårdcentral återfinns både de lågutbildade och de högutbildade som mest nöjda vilket är en skillnad gentemot många åsikts- eller vanemönster som observerats tidigare i rapporten. Nöjdheten med barnavårdcentral och privatläkare ökar däremot med utbildningsnivå.

Högre tjänstemän är nästan genomgående mer nöjda med de olika vårdinrättningarna, företagare är bland de minst nöjda. Undantaget är privat sjukvård där företagare i stället är bland de mest nöjda (bm +28). Nöjdheten verkar större i resursstarka områden i Göteborg, undantaget sjukhusvård så innebär ökad resursstyrka också en större nöjdhet. Den positiva bedömningen är genomgående högre i resursstarka stadsdelar i Göteborg än i resurssvaga. Även bedömningen i Västra Götalands olika delar varierar. För barnavårdscentraler är bedömningen emellertid likartad i hela regionen. Personer i Fyrbodals är i minst utsträckning nöjda med sjukhusvård och privatläkare och mest nöjda med vårdcentraler. Förhållandet är det omvända för Göteborgsregionen vilket kan spegla tillgången. Fyrbodals inställning i sjukvårdsfrågor bör ses i ljuset av flera strukturförändringar inom sjukvården i Fyrbodals som orsakat ett missnöje (Andersson 2006, Nilsson 2010b).

Svenskar med svenskfödda föräldrar är generellt sett mer nöjda med vården jämfört med de båda invandragrupperna, detta gäller i samtliga fall förutom barnavårdscentraler. Skillnaden mellan första och andra generationens invandrare är liten, endast avseende vårdcentral finns en lite större andel nöjda bland andra generationens invandrare. Den självskattade hälsan påverkar bedömningen genom att de som anser sig ha god hälsa är mer nöjda i sina bedömningar av samtliga efterfrågade vårdinrättningar, ett resultat som liknar tidigare års undersökningar (Elmkvist 2011).

Tabell 27 Bedömning service inom sjukvårdsområdet, 2010 (balansmått)

	Sjukhusvård	Barnvårdscentral	Vårdcentral	Privatläkare
Samtliga	+46	+26	+54	+21
Kön				
Kvinna	+49	+27	+58	+22
Man	+44	+24	+51	+19
Ålder				
16-29 år	+34	+16	+36	+12
30-49 år	+42	+42	+49	+18
50-64 år	+47	+22	+55	+26
65-85 år	+61	+14	+74	+24
Utbildning				
Låg	+51	+20	+62	+19
Medellåg	+42	+24	+46	+18
Medelhög	+42	+23	+52	+23
Hög	+52	+34	+60	+24
Subjektiv klass				
Arbetarhem	+44	+25	+51	+15
Jordbrukarhem	+54	+17	+59	+18
Tjänstemannahem	+49	+28	+59	+24
Högre tjänstemannahem	+61	+26	+61	+34
Företagarhem	+31	+23	+41	+28
Delregion				
Göteborgsregionen	+48	+26	+55	+25
Sjuhärad	+49	+28	+53	+17
Skaraborg	+50	+24	+49	+13
Fyrbodal	+35	+26	+60	+18
Resursområde Göteborgs kommun				
Resursstarka SDN	+51	+32	+62	+33
Medelresursstarka SDN	+43	+22	+53	+33
Medelresurssvaga SDN	+50	+21	+54	+28
Resurssvaga SDN	+37	+21	+35	+16
Integration				
Svenskar	+48	+25	+56	+22
Första generationens invandrare	+39	+28	+45	+19
Andra generationens invandrare	+39	+29	+49	+19
Självskattad hälsa				
Dålig hälsa	+41	+21	+47	+17
Medelgod hälsa	+45	+22	+54	+17
God hälsa	+48	+29	+56	+23

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Väst-SOM 2010.

Ett annat sätt att bedöma sjukvården är att låta patienter göra en bedömning av hur vården som helhet fungerar i några olika avseenden: medicinsk kvalitet, tillgång till vård, organisationens effektivitet och personalens bemötande (se tabell 28). Medicinsk kvalitet och personalens bemötande är aspekter som en stor del av de svarande anser vara mycket bra medan något färre bedömer tillgången till vård som god. Organisationens effektivitet bedöms som dålig av fler än som bedömer den som bra.

Även här påverkar brukaraspekten synen på sjukvården, om än begränsat, i synnerhet i synen på sjukvårdens effektivitet är variationerna försumbara. Brukaraspekten ger i de här avseendena betydligt mindre effekt än vad den gör när det gäller den generella servicebedömningen av olika delar inom vården (se Nilsson 2012). Generellt ligger de anhörigas uppfattning nära den som samtliga svaranden har men i synen på organisationens effektivitet tycker de anhöriga i märkbart mindre utsträckning att sjukvården fungerar bra jämfört med övriga grupper. I den här bedömningen återfinns inte heller den

tydligt lägre bedömningen som personer som inte har någon kontakt med vården gjort i den mer generella bedömningen av vården (se ovan och Nilsson 2012).

Tabell 28 Nyttjande av sjukhusvård och uppfattning om sjukvården i Västra Götaland, 2010 (balansmått)

	Den medicinska kvaliteten	Tillgången till vård	Organisationens effektivitet	Personalens bemötande
Samtliga	60	30	-11	67
Nyttjar själv	66	33	-10	73
Nyttjar ej själv, men nära anhörig	60	27	-17	66
Nyttjar ej själv, inte heller nära anhörig	57	30	-10	66

Kommentar: Frågan lyder: "Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden: Svartaltemativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' och 'Ingen uppfattning'. Balansmåttan anger andelen som anser att servicen fungerat bra minus andelen som anser att den fungerat dåligt. Procentbasen definieras som de som besvarat respektive delfråga. Nyttjande av sjukvård baseras på andelen som angivit att de nyttjat minst något av alternativen akutvård och annan sjukvård.

Källa: Väst-SOM 2010.

Bedömningen av sjukvården ur de undersökta aspekterna varierar vid en jämförelse mellan olika grupper. I Skaraborg tycker större andel att vården är bra i de olika undersökta avseendena jämfört med övriga Västra Götaland (se tabell 50 i Appendix C), medan bedömningen inte alls är lika positiv i Fyrbodalen. Könsskillnaderna är minimala även om en något större andel kvinnor uppfattar tillgången till vård som god. Ålder visar sig även här vara viktigt och de äldre (65-85 år) tycker i större utsträckning att sjukvården fungerar bra i de bedömda aspekterna. När det gäller utbildningsskillnader så visar det sig här, precis som när det gäller nöjdheten med olika vårdinstitutioner, att de hög och lågutbildade svarar ganska lika. De tycker vården fungerar bra utifrån samtliga aspekter i större utsträckning än personer med medelhög och medellåg utbildning.

Det finns vissa skillnader i bedömningarna beroende på subjektiv klasstillhörighet, men dessa är inte helt entydiga. Högre tjänstemän och jordbrukare är de grupper som i störst utsträckning tycker att sjukvården är bra på samtliga uppmätta punkter. Högre tjänstemän är mest positiva till den medicinska kvaliteten och jordbrukare tycker i störst utsträckning att sjukvården är bra i övriga undersökta avseenden. Företagare är den grupp som i minst utsträckning tycker att olika delar av vården fungerar bra. Boende i resursstarka områden sammanfaller med en större andel som uppfattar vården som bra, undantaget är synen på organisationens effektivitet där de resursstarka bedömer den som lägst. Andra generationens invandrare gör den minst positiva bedömningen av vården, undantaget synen på den medicinska kvaliteten där man ligger lite närmare övriga grupper. Svenskar med svenskfödda föräldrar uppfattar i störst utsträckning vården som bra avseende medicinsk kvalitet och personalens bemötande. Personer med god självskattad hälsa verkar uppfatta olika aspekter av sjukvården som bättre än de med sämre hälsa.

Summering och Visionens målsättningar

Goda hälsovanor är relativt vanliga i befolkningen och nära hälften av de svarande tränar i någon form flera gånger i veckan. Motionsvanorna visar på vissa socioekonomiska mönster där socioekonomiskt starka grupper motionerar i större utsträckning än socioekonomiskt svaga grupper. Även BMI i olika grupper varierar på ett liknande sätt. Socioekonomiskt starka grupper har i större utsträckning normalvikt jämfört med andra grupper som både är underviktiga och överviktiga i större utsträckning. Det finns även könsmissiga hälsoskillnader. Kvinnor har normalvikt i större utsträckning än män och de motionerar något mer regelbundet än män, men ändå anser de sig må sämre.

En stor andel av de svarande är nöjda med vården både i ett mer generellt avseende och vid bedömning av specifika områden. En av de viktigaste faktorerna som förklarar detta är kontakt med den berörda institutionen. Brukare är mer nöjda, men när det gäller anhöriga till brukare så är de generellt sett mindre nöjda än brukarna men nöjdheten varierar beroende på vilken bedömning som är aktuell. Skillnaden mellan socioekonomiskt starka och - svaga grupper är svårtolkad när det gäller nöjdheten med sjukvården då de socioekonomiskt starkaste och svagaste grupperna gör likartade bedömningar och skiljer ut sig som de mest positiva. Till skillnad från många tidigare bedömningar i rapporten så gör andra generationens invandrare bedömningar som mer liknar första generationens invandrare än svenskar med svenskfödda föräldrar.

När sjukvården bedöms på några olika punkter (kvalitet, tillgång till vård, effektivitet, personalens bemötande), tycker en stor andel av de svarande att den är bra, undantaget när organisationens effektivitet bedöms. Den positiva bedömningen följer inte några tydliga resursmässiga mönster.

Sammanfattningsvis så syns socioekonomiska skillnader främst när det gäller hälsan, i uppfattningen av vården återfinns inte det mönstret. Vision Västra Götaland fokuserar först och främst på en god hälsa för befolkningen (Vision Västra Götaland 2005), en god sjukvård ingår som en del i detta. Det anges bland annat att hälsoskillnader beroende på kön och etnisk bakgrund ska utjämnas samt att sjukvården ska finnas tillgänglig för alla på lika villkor med hög kvalitet och tillgänglighet. Analyserna visar på uppenbara skillnader i hälsosituation mellan socioekonomiskt starka och socioekonomiskt svaga grupper. Däremot finns inte de skillnaderna avseende kontakten med och uppfattningen om sjukvården, vilket tyder på att målsättningen om en sjukvård som är tillgänglig för alla på lika villkor är något som i betydligt större utsträckning kan anses som existerande.

Integration

Integration är en central fråga i dagens svenska samhälle, den lyfts upp i politiken men även befolkningen sätter den relativt högt på dagordningen (se tabell 42 Appendix C). Rörligheten av människor internationellt har kanske aldrig varit större och varje år kommer ett stort antal personer från andra länder till Sverige. Det handlar om utländska medborgare som under kortare eller längre tid bor i Sverige för att till exempel arbeta eller studera, samt invandrare och flyktingar. Integration är en viktig fråga på nationell nivå, men den är även viktig på lokal nivå. Västra Götalandsregionen har flera olika integrationspolitiska målsättningar, bland annat att alla, oavsett etnisk eller religiös bakgrund, ska ha samma möjligheter att försörja sig och delta i samhällslivet. Det finns även målsättningar som handlar om att använda mångfalden som en tillgång samt ta tillvara kompetens och utbildning förvärvat utomlands (Vision Västra Götaland 2005).

Vem ska integreras?

Integrationspolitikens målsättning i Sverige är ”lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund”³¹. Frågan är vilken målgruppen är? Ungefär en femtedel av den svenska befolkningen har någon form av utländsk bakgrund (Andersson 2005). Denna bakgrund har haft olika benämningar genom åren. Ett sätt att definiera begreppet är medborgarskap, är personen svensk medborgare eller inte? Men även hos personer med svenskt medborgarskap finns det olika former av utländsk bakgrund till exempel hos personer som växt upp utomlands eller vars föräldrar växt upp utomlands. En ytterligare aspekt som kan kopplas till integration är vilket språk som talas som förstaspråk.

SOM-institutet undersöker samtliga dessa aspekter av svarspersonernas bakgrund och kan genom det göra vissa beskrivningar av integrationen i Västra Götaland³². Medborgarskap har tre olika aspekter, om svarspersonerna är svenska medborgare, medborgare i ett annat land eller om de har dubbelt medborgarskap. 94 procent av de deltagande i undersökningen är svenska medborgare, övriga invånare har antingen utländskt medborgarskap (3 procent) eller dubbelt medborgarskap (3 procent). Personer som inte är svenska medborgare utgör alltså ungefär var tjugonde svarande.

Även språket är viktigt för integrationen. Det är inte självklart att det är svenska som talas i alla hushåll. Fem procent eller var tjugonde invånare pratar inte svenska hemma. Språket är en viktig nyckel för att kunna delta i samhällslivet och kan utgöra ett stort hinder för de som inte kan svenska tillräckligt bra för att klara arbete, studier eller bara vanliga vardagssysslor såsom att handla eller fylla i blanketter.

Det finns många svenska medborgare som vuxit upp utomlands eller där någon förälder vuxit upp utomlands. Det är en större andel som har föräldrar uppvuxna utanför Sverige än som själva har vuxit upp utanför Sverige. Situationen för personer som vuxit upp utomlands, kan skilja sig från situationen för de som bara har utlandsfödda föräldrar som utländsk bakgrund, dessa som ibland brukar kallas för andra generationens invandrare. De har till skillnad från första generationens invandrare vuxit upp med två olika traditioner, dels den som deras utomlandsuppvuxna föräldrar bär på och dels den som det kringliggande samhället har.³³

Det är mellan 5 procent (andel talar inte svenska hemma) och 14 procent (andel mor uppvuxen utanför Sverige) av svarspersonerna som har någon form av utländsk bakgrund genom antingen nationalitet, uppväxt eller språk. En del av svarspersonerna har utländsk bakgrund i flera olika aspekter, till exempel är 1,5 procent i undersökningen utländska medborgare som inte talar svenska hemma och är uppvuxna utomlands.

³¹ Mål för budget och integrationspolitiken, arbetsmarknadsdepartementet Stockholm

³² Den västsvenska SOM-undersökningen går ut till både svenska och utländska medborgare.

³³ Se tabell i appendix A

I rapporten används frågan om svarspersonens bakgrund användas för att konstruera en analysgrupp där svarspersonerna delas upp i tre grupper. Uppvuxna i Sverige med svenska föräldrar bildar gruppen svenskar med svenskfödda föräldrar, personer uppvuxna utomlands med föräldrar uppvuxna utomlands bildar gruppen första generationens invandrare och personer med någon förälder uppvuxen utomlands men som själv är uppvuxna i Sverige, bildar gruppen andra generationens invandrare^{34,35}. Analysgruppen baseras på ett antal empiriska och teoretiska resonemang. För en komplett bakgrund till denna variabel, se rapportens appendix A. I nuvarande kapitel (Integration) kommer även ytterligare några av ovan nämnda integrationsrelaterade faktorer användas i analyserna.

Integrationen på arbetsmarknaden

Integrationen är aktuell ur många olika aspekter, en av dessa är arbetsmarknaden. Studier pekar på stora skillnader som förekommer mellan svenskar och personer med någon form av utländsk bakgrund på arbetsmarknaden. Bakgrund till detta är bland annat till att invandringen till Sverige under senare år har bestått av en relativt stor andel (andelens storlek baseras på landjämförelse) personer med skyddsbehov (Segendorf, Teljosuo 2011). Situationen på arbetsmarknaden mer generellt och dess betydelse för de enskilda individerna behandlas mer utförligt i kapitlet Ekonomi i Väst.

Tabell 29 Förvärvsställning beroende på bakgrund, 2010 (procent)

	Svenskar med svfödda föräldrar	Första generationens invandrare	Andra generationens invandrare
Förvärvsarbetande	58	47	60
Arbete i arbetsmarknadspolitisk åtgärd	1	5	4
Arbetslös	3	6	6
Ålderspensionär/avtalspensionär	27	26	7
Sjuk-/aktivitetsersättning	3	4	5
Studerande	8	9	15
Annat	1	4	3
Summa procent	100	100	100
Antal svarande	2331	195	224

Kommentar: Frågan om position på arbetsmarknaden lyder: *Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?*. Alternativen är de kategorier som redovisas i tabellen, svarande på frågan utgör procentbasen.

Källa: Väst-SOM 2010.

När förvärvsställningen jämförs mellan svenskar och invandrare så visar sig stora skillnader (se tabell 29). Bland första generationens invandrare är andelen förvärvsarbetande väsentligt lägre än bland svenskar med svenskfödda föräldrar. Arbetslösheten och andelen sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder är väsentligt högre bland första och andra generationens invandrare jämfört med svenskar. Sysselsättningsgraden bland andra generationens invandrare är något högre än bland svenskar (60 procent jämfört med 58 procent), detta bör betraktas tillsammans med åldersfördelningen bland andra generationens invandrare med en större andel unga människor.³⁶ Det finns en radikalt lägre andel pensionärer (20 procentenheter mindre än bland svenskarna) samt dubbelt så stor andel studerande i gruppen andra generationens invandrare jämfört med övriga grupper. Arbetslösheten och andelen

³⁴ Det finns ingen oomtvistad benämning på personer med utländsk bakgrund, uppdelningen här är endast ett analysverktyg utan några värderingar. Se bland annat Ds 2000:43.

³⁵ Använder Anderssons (2005) definition för första och andra generationens invandrare, vilket skiljer sig något från SCB:s definition, se redogörelse i appendix A

³⁶ Se variabelns åldersfördelning i tabell i appendix A

sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder i gruppen ligger på liknande nivåer som bland första generationens invandrare.

Integrationens förutsättningar

Fördelningen i befolkningen av personer med svensk eller utländsk bakgrund är ett sätt att undersöka förutsättningarna för en framgångsrik integration. Ett annat sätt är att undersöka befolkningens inställning i några aktuella sakfrågor. I Väst-SOM-undersökningen 2010 får svarspersonerna ta ställning i några frågor som berör integrationspolitiska aspekter. Dessa återfinns i större frågeblock med sakpolitiska frågor.

När förslagen att ta emot färre flyktingar i Sverige samt förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats undersöks finns det i båda dessa frågor en övervikt av svars personer som tycker förslagen är ganska bra eller mycket bra (tabell 30). Det är en större övervikt av förespråkare när det gäller förslaget att förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats än förslaget att ta emot färre flyktingar.

Tabell 30 Uppfattning i aktuella sakfrågor, 2010 (procent och balansmått)

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Summa procent	Balansmått
Ta emot färre flyktingar i Sverige	17	23 26		20	14	100	+6
Förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats	36	19 19		12	14	100	+28

Kommentar: Frågan lyder: *Nedan finns ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?* Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Frågorna har en "negativ" formulering, svars personen får alltså ta ställning till hur bra förslag det är att minska eller förbjuda en företeelse.

Källa: Väst-SOM 2010.

Attityden till flyktingmottagande har visat sig variera geografiskt när Sverige som helhet undersöks där andelen som anser att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar ökar ju längre söderut svars personen bor (Demker 2011). Jämförelser i flyktingfrågan kan göras med Skåne, +31 bm 2008 (Mattsson-Wallinder, Bergström 2011) eller Sverige som helhet, 42 procent Ganska/mycket bra (Demker 2011). Andelen flyktingmotståndare är alltså bara något mindre i Västra Götaland (40 procent ganska/mycket bra förslag) jämfört med Sverige som helhet, vilket liknar jämförelser från tidigare undersökningar där de boende i Västra Götaland uppvisar liknande åsiktsmönster och vanemönster som i Sverige som helhet (Johansson 2009). I Skåne avviker befolkningen från både Västra Götaland och Sverige vad beträffar uppfattningar i flyktingfrågan.

När attityder i de sakfrågor som berör integration jämförs mellan olika grupper framkommer flera skillnader (se tabell 31). Större andel män är positiva till att ta emot färre flyktingar (bm +16) jämfört med kvinnor (bm -2), män är även mer positiva till ett slöjförbud men här är könsskillnaderna betydligt mindre. Uppfattningarna varierar också med ålder, ju äldre svars personen är desto större andel positivt inställda till att ta emot färre flyktingar och till ett slöjförbud. Till exempel har 65-85 åringar en åsiktsbalans på +24 i flyktingfrågan jämfört med -5 för gruppen 16-29 år. Det finns även en tydlig utbildningsfaktor där högre utbildade i mindre utsträckning är positiva till förslagen om att ta emot mindre flyktingar och slöjförbud på allmänna platser. Gruppen högutbildade har med åsiktsbalansen -27 störst andel motståndare i flyktingfrågan, det kan till exempel jämföras med gruppen lågutbildade där motsvarande siffra är +40. På samma sätt är högutbildade i betydligt större utsträckning motståndare till ett slöjförbud jämfört med lågutbildade. Uppfattningarna varierar också med vilken del av Västra Götaland svars personen bor, till exempel har de boende i Sjuhärad störst andel förespråkare för båda förslagen (bm +24 för flyktingar samt +40 för slöjförbud). Minst är stödet

för de båda förslagen bland de boende i Göteborgsregionen (balansmätt -2 för flyktingar samt +21 för slöjförbud). Det har även undersökts hur uppfattningen i flyktingfrågan påverkas av vilken betydelse som ideologi, religion, tradition eller lokal identitet ges i politiska ställningstaganden. Där är flyktingmotståndet störst bland dem som tycker att tradition samt lokal identitet är mycket viktigt när de tar ställning i politiska frågor (Demker 2011).

När förhållandena inom Göteborg jämförs så visar det sig att störst andel som tycker båda förslagen är bra finns i de resurssvaga områdena (bm +5 för flyktingar samt +31 för slöjförbud). Minst andel som tycker förslagen är bra finns bland de boende i de medelresursstarka områdena (bm -9 för flyktingar samt +12 för slöjförbud). Det bor fler utlandsfödda personer i de resurssvaga delarna av Göteborg jämfört med de resursstarka³⁷ vilket skulle kunna påverka opinionen, men resurssvaga områden har även överrepresentation av personer med låg utbildning, något som har visat sig påverka uppfattningen i flyktingmottagningsfrågan (Demker 2011). Sett ur en klassaspekt så anser minst andel bland tjänstemännen att de framlagda förslagen är bra förslag (bm -16 för flyktingar samt +7 för slöjförbud hos de högre tjänstemännen) medan större andel anser att förslagen är bra bland arbetare, jordbrukare och företagare (bm +19 till +23 i flyktingfrågan samt +39 till +41 i slöjfrågan).

Både bland första och andra generationens invandrare är en mindre andel positiva till förslaget att ta emot färre flyktingar jämfört med svenskfödda med svenska föräldrar, i synnerhet är andelen mindre när det gäller andra generationens invandrare. Första generationens invandrare är de som är mest positiva till förslaget om att förbjuda heltäckande slöja på allmän plats (+48 balansmätt) följt av svenskar (+27 balansmätt) och minst positiva är andra generationens invandrare (+14 balansmätt).

När skillnader beroende på medborgarskap jämförs visar det sig att bland svenska medborgare är en mindre andel positiva till förslaget att förbjuda ansiktstäckande slöja (bm +28) jämfört med utländska medborgare och personer med dubbelt medborgarskap. Personer med utländskt medborgarskap är de mest positiva till ett minskat flyktingmottagande, andelen är något mindre bland svenska medborgare och betydligt mindre bland de som har dubbelt medborgarskap.

När det istället gäller skillnader beroende på vilket språk som talas hemma är det betydligt större andel bland personer med svenska som språk hemma som är positiva till förbud mot ansiktstäckande slöja samt till att ta emot färre flyktingar (bm +28 samt bm +8) jämfört med de som pratar något annat språk hemma.

Uppfattningarna i integrationsfrågor hos personer med olika former av utländsk bakgrund ska ses i den kontexten att ett relativt litet antal svarande har någon form av utländsk bakgrund samt att tidigare undersökningar visat att de med utländsk bakgrund som deltar i SOM-undersökningen tidigare har haft en överrepresentation av personer med hög utbildning (Elmkvist 2011).

³⁷ Andelen utlandsfödda är högre i befolkningen än i Väst-SOM (gäller Göteborg) Se tabell i Appendix A

Tabell 31 Uppfattning i aktuella sakfrågor som berör integration, 2010 (balansmått)

	Ta emot färre flyktingar	Förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats	Minsta antal svar
Samtliga	+6	+28	
Kön			
Kvinna	-2	+25	1565
Man	+16	+31	1387
Ålder			
16-29 år	-5	-3	487
30-49 år	-6	+9	959
50-64 år	+13	+41	813
65-85 år	+24	+60	690
Utbildning			
Låg	+40	+68	599
Medellåg	+18	+37	880
Medelhög	-4	+19	599
Hög	-27	-9	743
Delregion			
Göteborgsregionen	-2	+21	1566
Sjuhärad	+24	+40	395
Skaraborg	+8	+30	528
Fyrbodal	+18	+38	463
Resursområde Göteborgs kommun			
Resursstarka SDN	+2	+19	232
Medelresursstarka SDN	-9	+12	324
Medelresurssvaga SDN	-2	+22	222
Resurssvaga SDN	+5	+31	147
Subjektiv klass			
Arbetarhem	+23	+41	1138
Jordbrukarhem	+23	+39	87
Tjänstemannahem	-11	+13	1042
Högre tjänstemannahem	-16	+7	238
Företagarhem	+19	+41	234
Integration			
Svenskar med svfödda föräldrar	+8	+27	2345
Första generationens invandrare	-1	+48	188
Andra generationens invandrare	-6	+14	220
Medborgarskap			
Svensk medborgare	+7	+28	2731
Medborgare i annat land	+10	+32	69
Dubbelt medborgarskap	-21	+29	94
Språk hemma			
Svenska	+8	+28	2603
Annat språk	-18	+10	103

Kommentar: Frågan lyder: *Nedan finns ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?* Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Invandrarvariabeln baseras på frågan om var svarspersonen och dennes föräldrar är uppväxta. "Svenskar med svenskfödda föräldrar" innebär att svarspersonen och båda dennes föräldrar är uppvuxna i Sverige. "Första generationens invandrare" innebär att svarspersonen och båda dennes föräldrar är uppvuxna utomlands. "Andra generationens invandrare" innebär att svarspersonen är uppvuxen i Sverige men att någon av föräldrarna är uppvuxna utomlands. Procentbasen utgörs av de som svarat på minst frågan om var svarspersonen själv är uppvuxen samt bägge föräldrarna i frågan om svenskar och första generationens invandrare, och minst en förälder avseende Andra generationens invandrare.

Källa: Väst-SOM 2010.

Summering och Visionens målsättningar i relation till befolkningens uppfattningar

Ungefär var femte invånare i Västra Götaland har utländsk bakgrund³⁸. Detta gör det angeläget att belysa situationen för denna grupp, dess villkor och möjligheter att komma in och delta i samhället. Uppväxt utomlands, främmande språk eller medborgarskap är olika aspekter av utländsk bakgrund. Det finns en större andel förespråkare än motståndare i befolkningen till förslagen om att ta emot färre flyktingar och att förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats. Förespråkandet är i synnerhet starkt hos äldre och lågutbildade. Dessa attityder ska ställas i relation till Visionens målsättning om att alla invånare ska kunna försörja sig och delta i samhällslivet på lika villkor utan att behöva ge upp sin kulturella identitet (Vision Västra Götaland 2005). Det är svårt att relatera Visionens målsättningar till uppfattningarna i de undersökta integrationsfrågorna, har de undersökta attityderna alls någon relevans till de integrationspolitiska målsättningarna? Även om en persons attityder och agerande hänger samman med varandra är det sambandet, hur det ser ut och vad det får för konsekvenser i olika sammanhang omtvistat. En av de mest uppmärksammade teorierna i det här avseendet menar att attityder och normer lägger grund för en persons intentioner vilket sedan formar beteendet (Se Ajzen, Fishbein 1980, Fishbein, Ajzen 1975, Sheppard, Hartwick, Warshaw 1988). Undersökningens resultat befäster integration som en fråga som det i olika avseende är viktigt att fortsätta arbeta med för att bättre nå de uppställda målsättningarna. Attitydskillnaderna i de undersökta sakfrågorna mellan olika grupper visar på intressanta åsiktsmönster. Skillnaderna mellan grupperna med olika socioekonomisk bakgrund är systematiska (socioekonomiskt svaga skiljer sig från socioekonomiskt starka) medan skillnaderna mellan olika former av utländsk bakgrund är svårtolkade. I attityden i flyktingfrågan finns en antydning till mönster där olika varianter av svensk bakgrund (uppväxt, medborgarskap och språk) hänger samman med ett förespråkande av ett minskat flyktingmottagande. Men skillnaderna baserat på olika socioekonomiska faktorer framträder tydligare och med större säkerhet, vilket antyder att de socioekonomiska skillnaderna mer definierar attityderna än etnisk bakgrund och att personer med någon form av utländsk bakgrund inte är en enhetlig grupp.

Målsättningen att skillnader i sysselsättningsgrad mellan invånare med svensk respektive utländsk bakgrund har jämnats ut (Vision Västra Götaland 2005) kan relateras till de uppmätta skillnader i sysselsättningsgrad där svenskar med svenskfödda föräldrar generellt sett har ett försteg på arbetsmarknaden. Att personer med utländsk bakgrund har det tufft på arbetsmarknaden bekräftas även av andra studier i Sverige som helhet (SCB 2009), och sannolikt är situationen i Västra Götaland ännu tuffare än vad SOM-undersökningen visar.³⁹

Integrationsfrågan är komplex och rapporten tar endast upp vissa utvalda aspekter av integrationen. Men resultaten påvisar frågans aktualitet och vikten av ett välfungerande integrationsarbete på alla nivåer.

³⁸ Andelen svarande med utländsk bakgrund i SOM-undersökningen är lägre än i befolkningen, se appendix A

³⁹ Detta eftersom andelen svarspersoner med utländsk bakgrund är lägre i undersökningen än i befolkningen som helhet och de som deltagit ofta har högre utbildning än sin grupp i befolkningen. Se Elmkvist, Bergström 2011

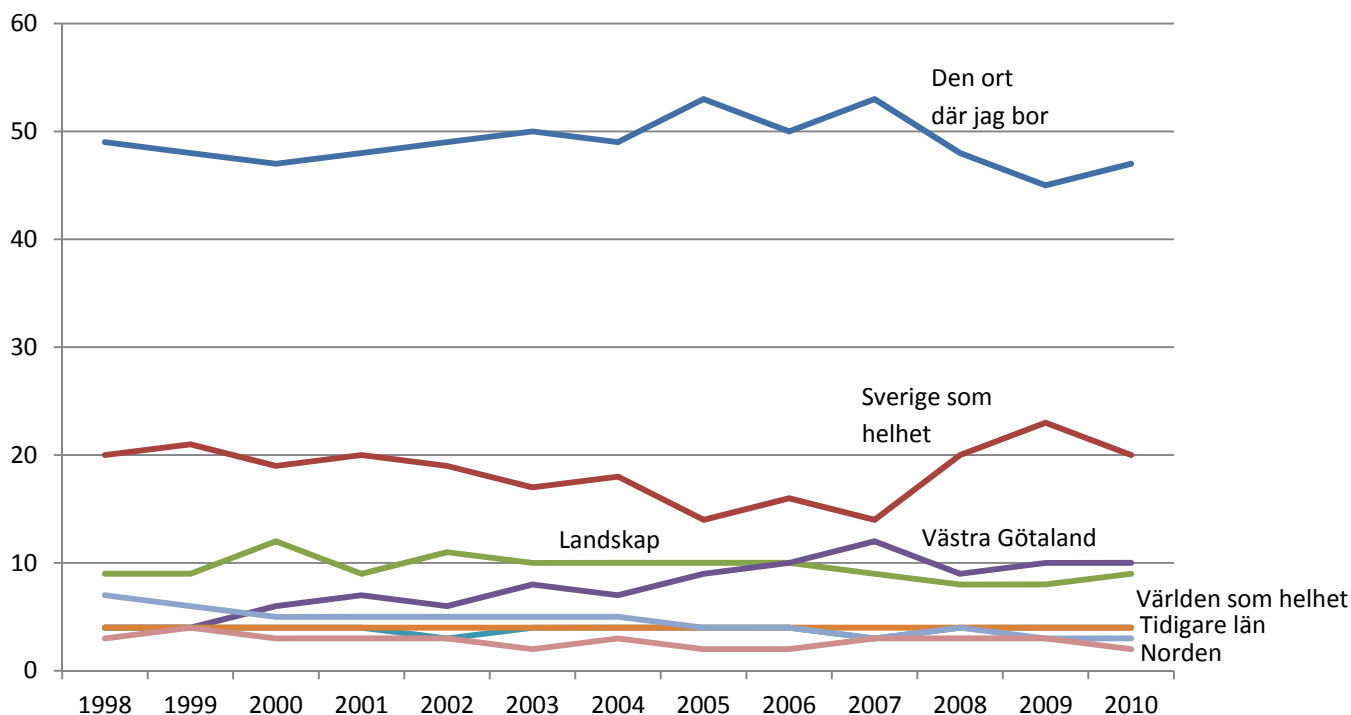
Den gemensamma regionen

Västra Götaland utgör tillsammans med Skåne den första etappen i omorganiseringen av den svenska länsindelningen. Inrättade på försök 1998 är dessa regioner nu permanentade och utgör för invånarna den politiska och administrativa mellannivån, ansvarig för i första hand sjukvård och regional utveckling samt kultur. Införandet av en starkare regional nivå är en av många förändringar av det svenska politiska landskapet under de senaste årtiondena, flernivådemokratien har utvecklats fortlöpande och är inte bara en konsekvens av svenska regeringens ambitioner utan också av beslut på europeisk, nationell, regional och lokal nivå (Nilsson 2011b).

En relevant fråga att diskutera när det gäller att utvärdera regionkonstruktionen är i vilken utsträckning medborgarna identifierar sig med den nya regionen. Det finns forskare som menar att synen på den politiska legitimiteten i ett givet geografiskt område, är beroende av hur befolkningen identifierar sig med det aktuella territoriet (se Berg 2007). Identifikationen med regionen är starkare i Skåne än i Västra Götaland, detta då region Skåne i större utsträckning sammanfaller med det geografiska och kulturella landskapet Skåne (Nilsson 2011). Det visar sig dock att hemhörigheten till Västra Götaland över tid har ökat (diagram 3, se även Elmkvist 2011).

2010 års resultat visar att hemhörigheten upplevs som starkast till boendeorten följt av Sverige. Skillnaden mot tidigare undersökningar är liten. På 10 år är den största skillnaden att identifikationen med landskapet och svarspersonens tidigare län har minskat till förmån för Västra Götaland. Det har skett en förändring av hemhörighetskänslan mot en starkare identifikation med Västra Götaland.

Diagram 4 Medborgarnas hemhörighet i Västra Götaland, 2010 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: 'I vilket av de här geografiska områdena känner Du att Du i första hand hör hemma? (Markera endast ett kryss)'. Procentbasen utgörs av dem som svarat på frågan.

Källa: Väst-SOM 2010.

Tillhörigheten är ganska konstant över tid i olika grupper, när det gäller ålderskillnader känner 16–29-åringar större tillhörighet till Sverige och till Västra Götaland jämfört med andra åldersgrupper.

Arbetare och jordbrukare känner störst tillhörighet till sin hemort jämfört med tjänstemän som främst identifierar sig med Sverige som helhet. De boende i Göteborgsregionen identifierar sig i större utsträckning med Västra Götaland jämfört med boende i övriga delregioner, de boende i Skaraborg identifierar sig främst med sin hemort (se tabell 52 i Appendix C).

Det finns några små förändringar i olika grupper mellan 2009 och 2010, den största rörligheten är klassrelaterad. Till exempel har identifikationen till landskapet halverats eller nästan halverats när det gäller företagare och jordbrukare mellan 2009 och 2010. Tillhörigheten till landskapet och Västra Götaland har i många grupper ändrats mer än i befolkningen som helhet. Antalet svarande i ovan nämnda grupper är små, företagargruppen är heterogen och resultaten bör tolkas med försiktighet.

Demokrati

En förvaltningsforms demokratiska förankring är en avgörande fråga för dess legitimitet. Ett sätt att undersöka den demokratiska förankringen är att studera hur demokratin i regionen uppfattas och relatera detta till demokratiuppfattningen för andra politiska nivåer.

Västsvenskarna är i störst utsträckning nöjda med demokratin i Sverige följt av demokratin i hemkommunen, något som även noterats tidigare år (Nilsson 2011b). Bedömningen av demokratin i Västra Götaland är på ungefär samma nivå som bedömningen av hemkommunen, dvs. tre fjärdedelar är mycket eller ganska nöjda. Minst nöjda är västsvenskarna med demokratin i EU. Ganska nöjd är det vanligaste avgivna svaret oavsett vilken politisk nivå som bedöms, mellan hälften och två tredjedelar svarar ganska nöjd i samtliga bedömningar av samtliga nivåer (tabell 32).

Tabell 32 Nöjd med demokratin i: EU, Sverige, Västra Götalandsregionen respektive hemkommunen, 2010 (procent)

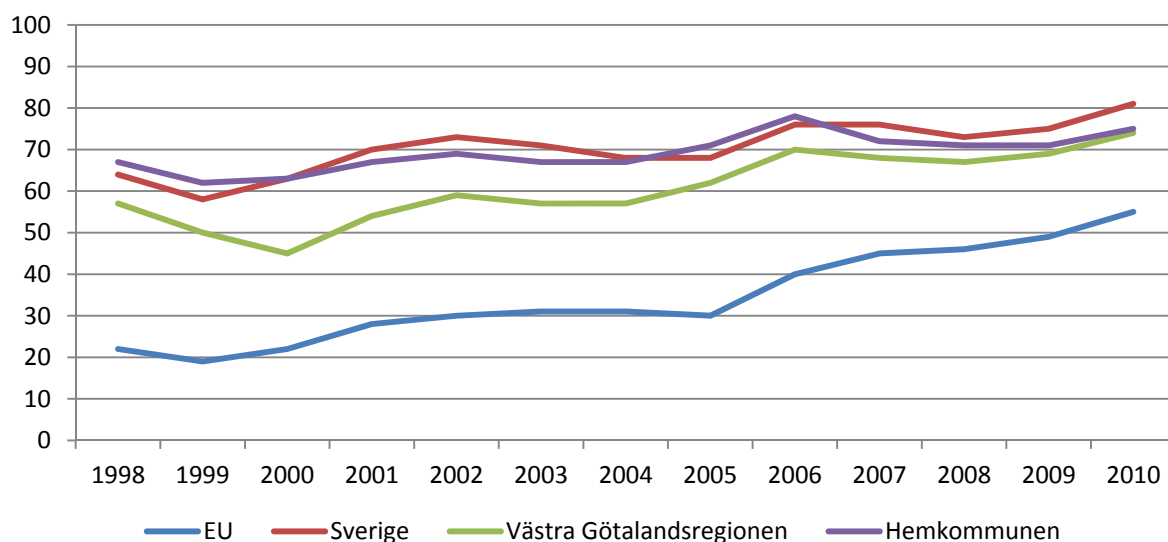
	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd	Summa procent	Balansmått
EU	2	53	36	9	100	+10
Sverige	15	66	16	3	100	+62
Västra Götalandsregionen	8	66	22	4	100	+48
Hemkommunen	11	64	20	5	100	+50

Kommentar: Frågan lyder: 'På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i: EU / Sverige / Västra Götalandsregionen / Den kommun där du bor?'. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga.

Källa: Väst-SOM 2010

Bedömningen av demokratin har varierat genom åren (Nilsson 2011b). Generellt kan man se att nöjdheten har ökat över tid (se diagram 5 nedan). För Västra Götaland har bedömningen förbättrats från en ganska låg nivå 1998 till att 2010 ligga nära nöjdheten med demokratin i kommunen. EU är den nivå där minst andel av de svarande är nöjda med demokratin. Men andelen nöjda ökar även för denna nivå och 2010 är den i paritet med den nivå Västra Götaland hade när mätningarna inleddes 1998. Även demokratibedömningen visar sig vara lite konjunkturkänslig, nöjdheten sjunker visserligen något före den ekonomiska konjunkturen men följer därefter med konjunkturen upp. Andelen nöjda minskar något på alla nivåer 2007-2008 för att sedan öka igen (diagram 5).

Diagram 5 Mycket eller ganska nöjd med demokratin i: EU, Sverige, Västra Götalandsregionen respektive hemkommunen, 1998-2010 (Andel mycket/ganska nöjd i procent)

Kommentar: Frågan lyder: 'På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i: EU / Sverige / Västra Götalandsregionen / Den kommun där du bor?' Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga.

Källa: Väst-SOM 2010

För att se på skillnader i nöjdhet med demokratin jämförs bedömningen av demokratin i Västra Götaland i olika grupper. Större andel kvinnor än män är nöjda med demokratin och när olika åldersgrupper jämförs finns det hos 30–49-åringarna en större andel nöjda jämfört med övriga åldersgrupper. Men köns- och åldersskillnaderna är generellt sett små. Nöjdheten ökar med utbildningsnivå. En jämförelse av åsikterna mellan olika subjektiva familjeklasser visar att tjänstemän och högre tjänstemän är betydligt mer nöjda med demokratin än arbetare. En jämförelse av bedömningarna i regionens olika delar visar att man är mest nöjd i Göteborgsregionen och Sjuhärad, lite mindre i Skaraborg och Fyrbodalen. Det finns inget tydligt samband mellan boende i områden med olika resursstyrka i Göteborgs kommun och bedömningen av demokratin. Vidare är bedömningen av demokratin mest positiv bland svenskar med svenskfödda föräldrar och minst bland första generationens invandrare, skillnaden mellan svenskar med svenskfödda föräldrar och andra generationens invandrare är liten (se tabell 54 i Appendix C).

En bedömning av kommunstyrelsens arbete i svarspersonens hemkommun samt av regionstyrelsens sätt att sköta sin uppgift är en bedömning av den politiska ledningen och den bedömningen har, till skillnad mot bedömningen av demokratin, inte fokus på bedömning av det politiska systemet som helhet.

Det är troligt att bedömningen av kommunstyrelsen eller regionstyrelsen är en bedömning av den rådande politiska majoriteten, även om oppositionen sitter med i kommun- och regionstyrelsen (Nilsson 2010a). Medborgarna är oftast mer positiva till kommun- eller regionstyrelsen jämfört med förtroendet de har för politikerna som befolkar styrelserna.

Bristen på tydliga åsikter är uppenbar. När uppfattningarna *varken bra eller dåligt* och *ingen uppfattning* summeras så visar det sig att nästan hälften av svarspersonerna avger något av dessa svar när det gäller kommunstyrelsen medan det för regionstyrelsen handlar om nästan två av tre svarande. Bland övriga svar så finns det en övervikt av positiva svar som bedömer att respektive styrelse skött sitt arbete på ett tillfredsställande sätt. Kommunstyrelse bedöms mer positivt än regionstyrelse men skillnaden beror först och främst på att fler inte har någon åsikt om regionstyrelsen snarare än att fler bedömt den negativt (tabell 33).

Tabell 33 Bedömning av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sitt arbete, 2010 (procent)

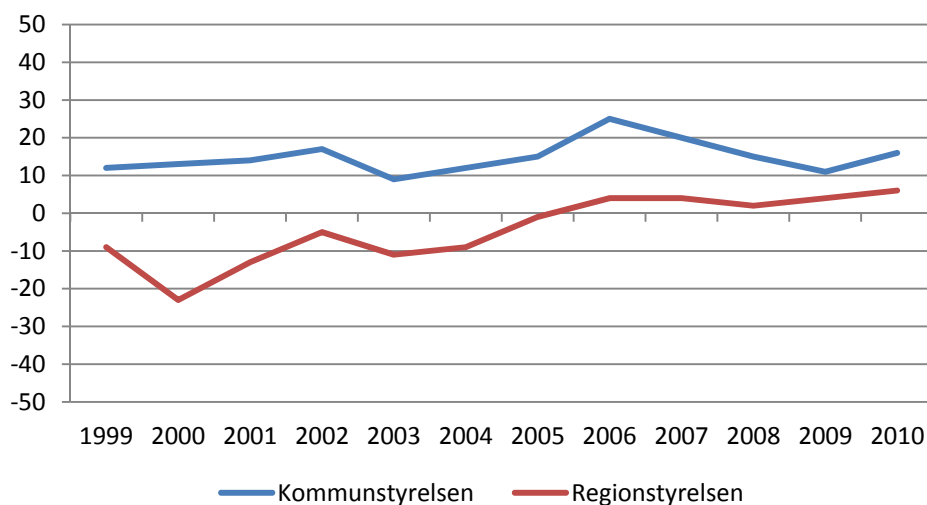
	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Summa procent	Balansmätt
Kommunstyrelsen	4	30	27	12	6	21	100	+16
Regionstyrelsen	1	19	32	10	4	33	100	+6

Kommentar: Frågan lyder: 'Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor / regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?' Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga.

Källa: Väst-SOM 2010

Bedömningen har varierat något över tid, i synnerhet för Västra Götalandsregionen som på grund av ekonomiska svårigheter inte bedömdes lika positivt i början av 2000-talet. Bedömningen har över tid alltid varit mer positiv för kommunstyrelser än för regionstyrelsen (Nilsson 2010a). Det visar sig att även bedömningen av kommunstyrelse och regionstyrelsen indikerar en viss konjunkturkänslighet, även om bedömningarna inte sammanfaller på samma tydliga sätt med den ekonomiska konjunkturen som när det gäller de ekonomiska bedömningarna. Optimismen minskar i mitten av 2000-talet för att öka 2009 och 2010 (se diagram 6).

Diagram 6 Bedömning av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sitt arbete, 1999-2010 (balansmätt)

Kommentar: Balansmättet visar andelen som anser att arbetet sköts bra minus andelen som anser att arbetet sköts dåligt. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga

Källa: Väst-SOM 2010

Olika grupper gör olika bedömningar och det är svårt att hitta tydliga mönster (tabell 34). Män bedömer kommunstyrelsen mer positivt än kvinnor som i sin tur gör en mer positiv bedömning av regionstyrelsen än männen. Hos de yngsta (16-29 år) samt de äldsta (65-85 år), finns störst andel som gör en positiv bedömning av båda styrelserna. Åldersmönstret går sannolikt igen när utbildningsbakgrund jämförs. De lågutbildade och medellågutbildade gör de mest positiva bedömningarna, detta är grupper med stor andel av både yngre och äldre.

Högre tjänstemän och jordbrukare gör den mest positiva bedömningen av kommunstyrelsen medan arbetare och lägre tjänstemän är mer skeptiska till deras insats. Skillnaderna i bedömningen av regionstyrelsen är små med avseende på subjektiv klasstillhörighet. Det förekommer dock regionala skillnader i frågan där det i Skaraborg finns störst andel svarande som tycker att kommunstyrelsen sköter sig bra. Minst är den andelen i Fyrbodal medan bedömningarna i Göteborgsregionen och Sjuhärad liknar varandra och placerar sig mitt emellan. Fyrbodal utmärker sig även i sin bedömning av regionstyrelsen där de svarande är mest negativa till regionstyrelsens arbete, möjligen av samma skäl som påverkade bedömningen av sjukvården (se Andersson 2006 och kapitlet Hälsa och sjukvård). Skillnaden mellan de övriga tre delarna av Västra Götaland (som gör en betydligt mer positiv bedömning) är minimal. Avseende boende i olika resursstarka områden i Göteborgs kommun så finns inte heller här några tydliga mönster, men det kan konstateras att de mest positiva bedömningarna erhålls från boende i de resurssvaga områdena. För kommunstyrelsen från de medelresurssvaga och för regionstyrelsen från de resurssvaga. En jämförelse ur ett integrationsperspektiv visar att svenskar med svenskfödda föräldrar gör en mer positiv bedömning av både kommunstyrelse och regionstyrelse än de båda invandrargrupperna.

Tabell 34 Bedömning av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sitt arbete, 2010 (balansmått)

	Kommunstyrelsen	Regionstyrelsen
Samtliga	+16	+6
Kön		
Kvinna	+15	+7
Man	+17	+5
Ålder		
16-29 år	+5	+9
30-49 år	+10	+3
50-64 år	+16	+3
65-85 år	+32	+12
Utbildning		
Låg	+23	+10
Medellåg	+17	+7
Medelhög	+12	+3
Hög	+14	+4
Subjektiv klass		
Arbetarhem	+11	+4
Jordbrukarhem	+25	+6
Tjänstemannahem	+19	+6
Högre tjänstemannahem	+24	+6
Företagarhem	+21	+6
Delregion		
Göteborgsregionen	+15	+9
Sjuhärad	+17	+7
Skaraborg	+24	+9
Fyrbodal	+10	-9
Resursområde Göteborgs kommun		
Resursstarka SDN	+11	+5
Medelresursstarka SDN	+12	+8
Medelresurssvaga SDN	+7	+4
Resurssvaga SDN	+13	+16
Integration		
Svenskar	+19	+7
Första generationens invandrare	+7	+3
Andra generationens invandrare	+3	+3

Kommentar: Balansmättet visar andelen som anser att arbetet sköts bra minus andelen som anser att arbetet sköts dåligt. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga

Källa: Väst-SOM 2010

Summering och Visionens målsättningar

Västra Götaland ska utvecklas till en sammanhållen region (Vision Västra Götaland 2005). För att uppnå detta får skillnaderna mellan de olika delarna inte vara för stora. Dessutom är det viktigt hur regionen som organisation uppfattas i befolkningen och att befolkningen kan identifiera sig med Västra Götaland som geografisk och organisatorisk enhet. Bedömningen av demokratin i Västra Götaland och av regionstyrelsens arbete har under den uppmätta tiden utvecklats mot en allt mer positiv bedömning. Även identifikationen med Västra Götaland har stärkts över tid. Utvecklingen går alltså mot att Västra Götaland som administrativ enhet, som politisk organisation och som geografiskt sammanhållet område hela tiden blir mer och mer accepterat i befolkningen.

De socioekonomiska mönster som observerats i flera avseende tidigare i rapporten är inte lika tydliga när hemhörighet, synen på demokrati och inställning till kommun- och regionstyrelsers arbete undersöks. Men det förekommer vissa sådana skillnader när det gäller bedömning av demokratin.

Socioekonomiskt starkare grupper är mer nöjda med demokratin jämfört med svagare grupper. Det finns även regionala skillnader som uppvisar en inte helt oproblematisk systematik där de boende i Fyrbodal är mer missnöjda med både kommunstyrelse och regionstyrelsen och mindre nöjda med demokratin. Här kan vissa regionala skillnader i bedömningarna i en annars i många avseenden väldigt homogen region skönjas, att uppfattningarna av den lokala och regionala demokratin varierar regionalt är inte oproblematiskt ur en demokratiaspekt.

Vision Västra Götaland – det goda livet för alla?

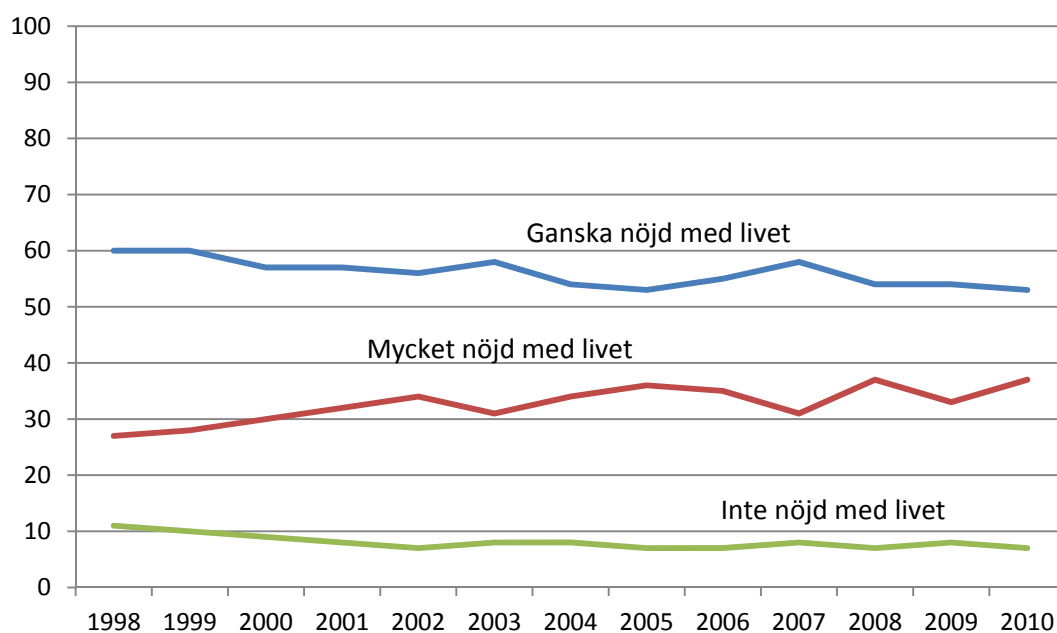
Visionsrapporten 2010 har fokuserat på socioekonomiska skillnader mellan olika grupper i det västsvenska samhället. Skillnaderna är tydliga när västsvenskarnas klass, ålder och boendeområde jämförs medan integration uppvisar mer diffusa mönster. Utbildning var inte en av rapportens utgångspunkter men den har genom hela rapporten visat sig vara mycket starkt socioekonomiskt associerad. Nedan följer en analys av hur befolkningen själva uppfattar det goda livet i en analys av hur nöjda de är med livet. Detta följs av en sammanfattande diskussion av de resultat som framkommit i rapporten.

Nöjd med livet

Visionens syfte är att Västra Götaland ska kunna erbjuda det ”goda livet” till sin befolkning och med det avses bland annat en god hälsa, arbete och utbildning, trygghet och gemenskap samt en god miljö (Vision Västra Götaland 2005). Rapporten har redovisat attityder, vanor och bedömningar hos befolkningen i frågor som berör flera av de områden som finns med i Vision Västra Götaland och jämförelser mellan olika grupper har gjorts. Detta för att analysera vilket resultat arbetet med Vision Västra Götaland, på alla olika nivåer i regionen, har gett. Den centrala frågan som analyserna kretsar runt är huruvida medborgarna anser att det goda livet har uppnåtts.

Ett ytterligare sätt att undersöka det goda livets förverkligande är att mäta befolkningens livstillfredsställelse. SOM-institutet har i olika undersökningar och under lång tid frågat befolkningen hur nöjda de är med sina liv, en fråga som också utgör ett av flera mått på lycka (Holmberg & Weibull 2005). Även det personliga välbefinnandet är starkt kopplat till dessa två faktorer (Brülde & Fors 2011). Tidigare studier har även visat att bland annat inkomst, utbildning, social gemenskap och hälsa är viktiga för hur nöjda olika personer anser sig vara med sina liv samt att skillnaderna mellan olika områden i Västra Götaland är relativt små med undantag för skillnaderna inom Göteborgs kommun (Nilsson 2009). Utvecklingen över tid är relativt stabil men även i den här bedömningen kan en konjunktoreffekt anas, 2009 märktes en nedgång som skulle kunna ses som en kriseffekt från den ekonomiska nedgången som började 2008 (Elmkvist 2011). 2010 återhämtar sig nöjdheten och andelen mycket nöjda stiger tydligt, vilket går i linje med den generella optimism som präglar flera bedömningar som redovisats i rapporten (till exempel synen på ekonomin). Utvecklingen av den västsvenska livstillfredsställelsen över tid redovisas i diagram 7.

Diagram 7 Allmän livstillfredsställelse, SOM-undersökningarna, 1998 - 2010 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'Hur nöjd är Du på det hela taget med det liv du lever?'. Svartalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. I kolumnen 'inte nöjd' redovisas andelarna 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. Procentbasen är samtliga som deltagit i undersökningen.

Källa: Väst-SOM 2010

Flera skillnader i nöjdhet med livet är starkt socioekonomiskt kopplade och när de olika grupper som stått i fokus för rapporten (inklusive utbildning) jämförs, framträder dessa skillnader tydligt (tabell 35). Tydligast är dessa skillnader när andelen som svarat *Mycket nöjd med livet* jämförs. Här har de socioekonomiskt starka grupperna en betydligt större andel *mycket nöjda* jämfört med socioekonomiskt svagare grupper. Personer med hög utbildning, högre tjänstemän och företagare, personer från resursstarka områden samt svenskar med svenskfödda föräldrar skiljer ut sig med betydligt större andel *Mycket nöjd* än andra grupper. Minst andel nöjda med livet återfinns i de resurssvaga områdena i Göteborg samt bland första generationens invandrare. De grupper som är nöjda med livet verkar alltså vara samma grupper som tidigare i rapporten utmärkt sig som socioekonomiskt starka grupper, som i större utsträckning varit optimistiska inför framtiden, haft bättre hälsa, haft mer frekventa kulturvanor, är mer frekventa internetanvändare med mera.

Tabell 35 Allmän livstillfredsställelse, 2010 (procent)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte nöjd	Ingen uppfattning
Samtliga	37	53	7	3
Utbildning				
Låg	35	55	7	3
Medellåg	34	55	9	3
Medelhög	37	53	7	2
Hög	43	49	6	2
Subjektiv klass				
Arbetarhem	31	56	10	3
Jordbrukarhem	40	50	6	4
Tjänstemannahem	38	54	6	2
Högre tjänstemannahem	54	40	3	2
Företagarhem	44	46	5	4
Resursområde Göteborgs kommun				
Resursstarka	48	48	2	2
Medelresursstarka	36	52	9	4
Medelresurssvaga	35	54	9	3
Resurssvaga	25	57	12	5
Integration				
Svensk med svfödda föräldrar	39	53	5	1
Första generationens invandrare	23	54	16	3
Andra generationens invandrare	33	56	7	1

Kommentar: Frågan lyder 'Hur nöjd är Du på det hela taget med det liv du lever?'. Svartalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. I kolumnen 'inte nöjd' redovisas andelarna 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. Kolumnen 'ingen åsikt' avser de som inte besvarat frågan. Procentbasen är samtliga som deltagit i undersökningen.

Källa: Väst-SOM 2010

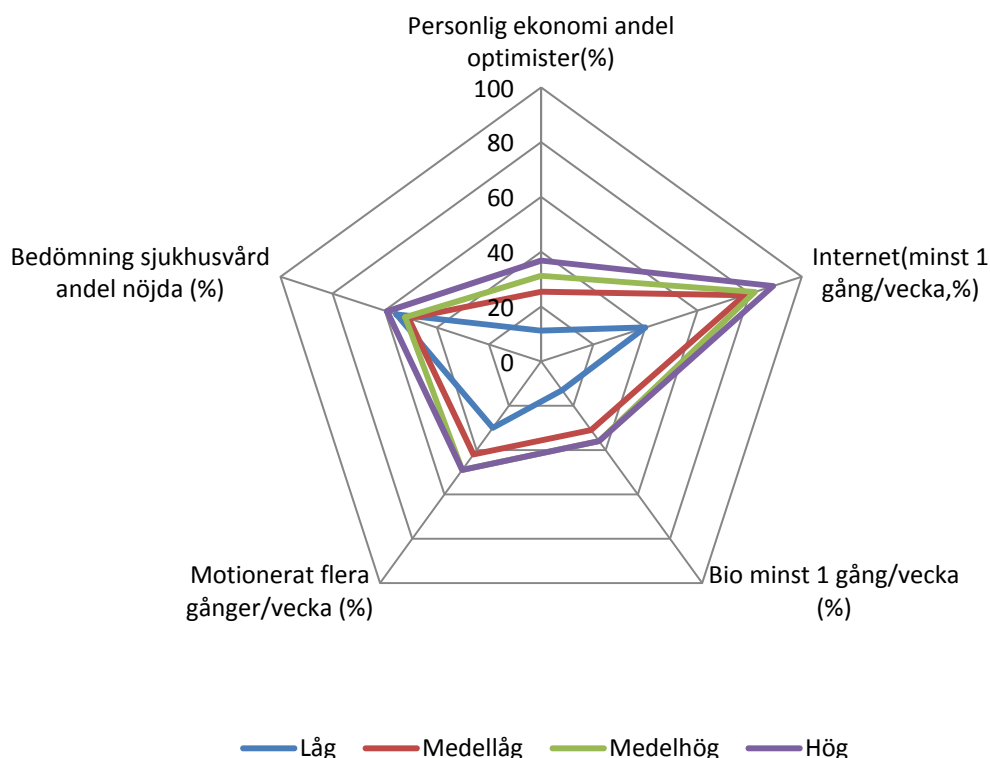
Det goda livet för alla?

Utbildning, subjektiv klasstillhörighet och boendeområde har, som tidigare nämnts, genom rapporten visat på tydliga skillnader och skrapar man på ytan kan man ana en generell klyfta mellan starka och svaga i samhället då de socioekonomiska skillnaderna återfinns i så många olika avseenden och att ojämlikheterna verkar sammanfalla. Kanske märks detta allra tydligast när det gäller de starkt socioekonomiskt kopplade utbildningsskillnaderna. Skillnaderna i vanor och attityder uppvisar en sådan systematik att dessa skillnader förtjänar att uppmärksammas. Som utgångspunkt för en sammanfattning av rapportens resultat följer en jämförelse av svarsmönster i några frågor baserat på utbildningsskillnader. Tanken är att de, på ett sammanfattande sätt, ska åskådliggöra de identifierade socioekonomiska skillnaderna eller annorlunda uttryckt: i vilken utsträckning det goda livet är för alla.

Frågorna är hämtade från rapporten och är utvalda för att demonstrera generella åsikts- och vaneskillnader beroende på socioekonomisk tillhörighet. Samtliga frågor förutom bedömningen av sjukhusvård är frågor som i rapporten uppvisat tydliga socioekonomiska skillnader och samtliga frågor är områden där minskade skillnader ur ett jämlikhetsperspektiv skulle vara önskvärda. Förutsättningen för en optimistisk ekonomisk framtidstro är i de flesta fall troligen en redan trygg ekonomisk situation och skillnaden i framtidsbedömning kan visa på viktiga ekonomiska skillnader. Internet innebär för många ett stort socialt kontaktnät och en plats för både konsumtion och samhällsservice. En frånvaro från internet är sannolikt synonymt med ett utanförskap från flera viktiga verksamheter i samhället och ett socialt utanförskap. Kulturkonsumtion och utövande av alla sorters kultur har som tidigare nämnts betydligt fler aspekter än bara det personliga värdet individer kan få när de utövar eller upplever kultur. Att skapa ett större deltagande i samhället, bidra till samhällsekonomin, skapa arbetstillfällen samt att bidra till den allmänna regionala utvecklingen i andra avseenden än bara det ekonomiska är bara några exempel. Motionsvanor är viktigt för hälsan och därmed en relevant fråga för både samhället och ekonomin i en välfärdsstat som finansierar hälso- och sjukvård. En fungerande allmän

sjukvård skapar trygghet i vardagen, genom att man kan veta att man får vård om man blir sjuk eller skadad. Nöjdheten med sjukvården kan indikera både en nöjdhet med vård man erhållit eller den vård man tror att man skulle erhålla om behov skulle uppstå. Bedömningen av sjukhusvård kan ses som en sorts trygghetsbedömning av medborgarna.

Diagram 8 Ekonomisk framtidstro, internetanvändning, biobesök, motionsvanor, bedömning sjukhusvård, 2010 (procent)

Kommentar: Tabellen visar utbildningsskillnader i ett antal frågor som förekommit tidigare i rapporten. *Andel högutbildade (procent), Personlig ekonomi under kommande året, andel som tror på en förbättring (procent), Internet-användning (procent minst en gång i veckan), Gått på bio minst en gång i veckan (procent), Motionerat i någon form flera gånger i veckan (procent), Bedömning sjukhusvård, andel ganska nöjda/mycket nöjda (procent).* Värdena har samma procentbas som när de redovisas första gången i rapporten.

Källa: Väst-SOM 2010

Diagrammet ovan visar de utbildningsmässiga skillnaderna i de undersökta frågorna. I synnerhet de lågutbildade skiljer ut sig jämfört med övriga utbildningsgrupper. Undantaget är bedömningen av sjukvården där mönstret inte återfinns.

Den sammanfattande analysen tydliggör det resultat som kommit fram tidigare i rapporten: Det finns stora socioekonomiska ojämlikheter. Skulle det goda livet anses som uppnått hos de starka grupperna så är det långt kvar för de svaga grupperna. Som tidigare noterats verkar det goda livet hänga ihop med en nöjdhet med livet. De socioekonomiskt starka individerna är också mer nöjda med sina liv, och baserat på tidigare forskning betyder det att de i större utsträckning även anser sig vara lyckliga.

Avslutning

Uppfattningarna och attityderna i 2010-års västsvenska SOM-undersökning andas optimism. I många frågor är de enskilda bedömningar bland det mest positiva som gjorts. I det långsiktiga arbetet med uppföljningen av Vision Västra Götaland ska 2010 års resultat ses i ljuset av en generell framtidsoptimism i hela Sverige.⁴⁰ Rapporten är en uppföljning av den sociala dimensionen av Vision Västra Götaland. Rapportens resultat ska ses inom dessa ramar och resultaten består av attityder och vanor i befolkningen och inte ekonomiska nyckeltal eller miljömässiga mätvärden.

Visionen innehåller flera målsättningar om minskade sociala skillnader. Det handlar om könsskillnader, skillnader baserat på etniskt ursprung eller kulturell bakgrund samt att regionens olika delar ska växa samman. Alla dessa skillnader existerar och observeras i undersökningen. De socioekonomiska skillnaderna är i flera fall större och mer systematiska än de integrationsmässiga eller de könsmissiga skillnaderna. I synnerhet faktorer som utbildning, boendeområdet och klass påvisar tydligt olika svarsmönster inom så vitt skilda områden som nöjdhet med demokratin, kulturvanor eller självskattad hälsa. Dessa skillnader är likartade i de flesta av rapportens analyser och detta mönster är systematiskt: skillnaden mellan socioekonomiskt starka och svaga grupper kan anses befast som en viktig fråga att uppmärksamma. Det betyder inte att kön eller etnisk bakgrund eller andra faktorer är oviktiga, men de framträder inte lika tydligt som det socioekonomiska skillnaderna.

Rapporten har inte haft ett geografiskt fokus utan har behandlat skillnader i individuella egenskaper. Boendeområde i Göteborg är en intressant faktor i det här sammanhanget för ingen geografisk faktor uppvisar samma systematiska variationer som boendeområdet. Detta visar tydligt på hur socioekonomisk status i Göteborg är sammankopplat med boendeområde och bekräftar en bild av Göteborg som en segregerad stad. De geografiska skillnaderna mellan Västra Götalands olika delar som trots allt återfinns är små, Fyrbodals sticker ut i bedömningarna av sjukvården samt kommun och regionstyrelsen. De integrationsmässiga skillnaderna har främst funnits mellan första generationens invandrare å ena sidan och svenskar med svenskfödda föräldrar och andra generationens invandrare å andra sidan. Den socioekonomiska aspekten på ålder fokuserade på de ungas situation, vilken visar sig vara svårare än för äldre både när det gäller arbetsmarknad och bostadsmarknad. Trots detta har de unga en optimistisk framtidssyn.

När relationen mellan utbildning, boendeområde och subjektiv klass jämförs så syns det tydligt hur dessa olika faktorer hänger samman med varandra och varierar på ett likartat sätt och hur socioekonomiska skillnader tenderar att sammanfalla vilket visar på olika aspekter av socioekonomisk utsatthet. Visionen har identifierat och vill verka utjämnande mot sociala skillnader i befolkningen. Klass och utbildning visar på tydliga skillnader men endast utbildning behandlas i Visionen som ett fokusområde eller ett perspektiv. Visionsrapporten 2010 visar med all önskvärd tydlighet att socioekonomiska skillnader är sammansatta av en rad olika faktorer och att ett brett perspektiv på frågan om sociala skillnader i befolkningen är nödvändigt.

⁴⁰ Attityd och opinion ändras fort är och starkt beroende av samhällskontexten. Till exempel så hade inte bedömningarna av ekonomin hunnit påverkas av den annalkande ekonomiska krisen bland euro-länderna och ännu hade inte Saab gått i konkurs, när undersökningen genomfördes hösten 2010.

Appendix A - Integration

Definition av första och andra generationens invandrare i rapporten

Det finns flera aspekter av utländsk bakgrund. För att kunna analysera gruppskillnader i den Västsvenska SOM-undersökningen har några av de bakgrundsfaktorer som kan kopplas till en individs etniska bakgrund slagits samman till en gemensam faktor. Detta av flera skäl. För det första så mäter SOM-undersökningarna attityder och uppfattningar i ett stort antal frågor och det är lättare att få en överblick om integrationsrelaterade skillnader undersöks på ett sätt istället för på flera. För det andra så är inte alltid detaljgraden i personernas bakgrund (svarspersonerna har ibland upp till elva olika svarsmöjligheter på frågorna om sin bakgrund) av intresse för de frågeställningar som ska undersökas. För det tredje så kan en sammansatt variabel skapa större grupper av personer med någon form av utländsk bakgrund vilket förbättrar analysmöjligheterna.⁴¹

SCB skiljer på om personer har utländsk bakgrund eller inte. Detta bestäms av om individen i fråga, alternativt båda föräldrarna är uppvuxna utomlands (se till exempel Palaszewski, Auer 2006). I Västra Götaland finns det 19 procent med utländsk bakgrund, i Väst-SOM är motsvarande andel 11 procent (andel med utländsk bakgrund enligt SCB:s definition) vilket visar på undersökningens låga svarsfrekvensen i denna grupp⁴². I rapporten kommer den fråga i Väst-SOM-undersökningen som undersöker svarspersonens bakgrund (närmare bestämt var personen är uppväxt) att användas för att konstruera en variabel där svarspersonerna delas upp i tre grupper. Uppvuxna i Sverige med svenska föräldrar bildar gruppen svenskar med svenskfödda föräldrar, personer uppvuxna utomlands med föräldrar uppvuxna utomlands bildar gruppen första generationens invandrare och personer med någon förälder uppvuxen utomlands men som själva är uppvuxna i Sverige, bildar gruppen andra generationens invandrare. Det räcker alltså med att en förälder är uppvuxen utomlands för att en person som är uppvuxen i Sverige ska hamna i gruppen andra generationens invandrare i rapporten. Detta ger möjlighet till större grupper av svarspersoner vilket är viktigt. Samtliga tre undersöka aspekter av uppväxt (egen uppväxt samt mor och fars uppväxt) korrelerar starkt med varandra. I rapporten används indelningen med första och andra generationens invandrare som det redogjorts för ovan och inte svensk/utländsk bakgrund (SCB:s variabel). Detta eftersom gruppen andra generationens invandrare i många fall kan antas skilja sig från första generationens invandrare genom deras försteg i kunskaper om det svenska samhället och svenska språket som de erhållit genom att växa upp i Sverige. Definitionen har även använts tidigare (Andersson 2005). De olika grupperna (svensk/utländsk bakgrund samt första/andra generationens invandrare) korrelerar starkt (Pearsons R 0,68 ***) sinsemellan och därmed är det sannolikt att utfallet av invandrarvariabeln inte radikalt kommer att skilja sig från utfallet om SCB:s definition på svensk/utländsk bakgrund använts. Vi missar sannolikt inte viktig variation på grund av variabelvalet och vi får större svarsgrupper att analysera.

Nedan följer fördelningar för de bakgrundsfaktorer som undersöker svarspersonernas bakgrund.

⁴¹ SOM-institutets relativt låga svarsfrekvens bland personer med utländsk bakgrund gör sådana åtgärder önskvärda.

⁴² Källa: SCB.se samt Väst-SOM 2010, SCB:s definition av utländsk bakgrund använd även på Väst-SOM data.

Tabell 36 Medborgarskap i Västra Götaland, 2010 (procent)

Medborgarskap	
Svensk medborgare	94
Medborgare i annat land	3
Både svensk medborgare och medborgare i annat land	3
Summa procent	100

Kommentar: Frågan lyder: *Är du...*: Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Väst-SOM 2010

Tabell 37 Svarspersonernas bakgrund i Västra Götaland, 2010 (procent)

	Växt upp någonstans - Själv	Växt upp någonstans - Far	Växt upp någonstans - Mor
Ren landsbygd i Sverige	22	32	31
Mindre tätort i Sverige	28	22	23
Stad el större tätort i Sverige	20	16	16
Stockholm, Göteborg eller Malmö	22	17	16
Annat land i Norden	2	4	5
Annat land i Europa	3	5	5
Land utanför Europa	3	4	4
Summa procent	100	100	100

Andel uppvuxna utanför Sverige	8	13	14

Kommentar: Frågan lyder: *Var någonstans har du, respektive din far och din mor, huvudsakligen vuxit upp?* Procentbasen består av de som besvarat respektive delfråga. Andel uppvuxna utanför Sverige innefattar de som vuxit upp i Annat land i Norden, eller annat land i Europa eller annat land utanför Europa.

Källa: Väst-SOM 2010

Tabell 38 Använt språk hemma i Västra Götaland, 2010 (procent)

Språk	
Svenska	95
Nationellt minoritetsspråk	1
Annat språk	4
Summa procent	100

Kommentar: Frågan lyder: *Vilket språk talas huvudsakligen i ditt nuvarande hem?* Procentbasen består av de som besvarat frågan. Finska, Samiska, Romani Chib, Jiddisch, Meänkieli.

Källa: Väst-SOM 2010

Tabell 39 Åldersfördelning beroende på bakgrund i Västra Götaland, 2010 (procent)

	16-29 år	30-49 år	50-64 år	65-85 år	Summa procent	Antal svar
Svenskar	16	30	28	25	100	2451
Första generationens invandrare	9	39	29	22	100	207
Andra generationens invandrare	30	43	21	6	100	235

Kommentar: Åldersfördelning av integrationsvariabeln.

Källa: Väst-SOM 2010

Appendix B - Information om den regionala SOM-undersökningen i Västsverige

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst frågeundersökningar i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat samhälle, politik och medier (förkortningen SOM står för *Samhälle Opinion Medier*). Sedan 1986 genomförs en nationell frågeundersökning, *Riks-SOM*, och sedan 1992 genomförs en regional undersökning i Västsverige – *Väst-SOM*. Data samlas in via postala enkäter, och varje undersökning genomförs under i huvudsak samma förutsättningar för att resultaten från de olika åren ska vara jämförbara.

SOM-institutet är ett samarbete mellan tre forskningsenheter vid Göteborgs universitet: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Statsvetenskapliga institutionen samt Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS). En rad forskningsprojekt medverkar i SOM-undersökningarna – flertalet med förankring i någon av dessa tre institutioner, men även externa projekt deltar regelbundet.

Resultaten från SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där de medverkande forskarna presenterar analyser baserade på de senaste resultaten, med fokus på långsiktiga opinions- och medietrender. Information om Väst-SOM-undersökningen 2010 i Elmquist, Tobias & Bergström, Annika (2011) ”Samhälle Opinion Media Västra Götaland 2010”, i Bergström, A (2012) (red) *Västsvensk vardag*.

Undersökningens uppläggning

Väst-SOM-undersökningen har sedan starten 1992 genomförts i form av en post-enkät som går ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av befolkningen boende i Västsverige. Urvalet i undersökningen var åren 1992–1997 begränsat till befolkningen i Göteborg med kranskommuner⁴³. Från och med undersökningen 1998 täcker urvalet hela Västra Götalands län samt Kungsbacka kommun.⁴⁴ Totalt omfattar undersökningens obundna, slumpmässiga urval 6 000 individer. Från och med 2009 års undersökning är åldersintervallet 16–85 år.⁴⁵ Såväl svenska som utländska medborgare ingår.

Fältarbetet för Väst-SOM följer i huvudsak samma upplägg år från år. Huvuddelen av datainsamlingsarbetet genomförs under hösten. Enkäten skickas ut i slutet av september månad. Under resterande del av fältperioden genomförs successivt en serie påminnelseinsatser postalt och per telefon. Fältarbetet avslutas senast under januari/februari månad. Redan vid novembers utgång har i allmänhet drygt 90 procent av de som slutligen kommer att medverka skickat tillbaka sin enkät.

⁴³ Ale, Alingsås, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö. Med Göteborgsregionen avses i föreliggande tabellpresentation genomgående Göteborg samt dessa kommuner exklusive Kungsbacka, som inte ingår i Västra Götaland.

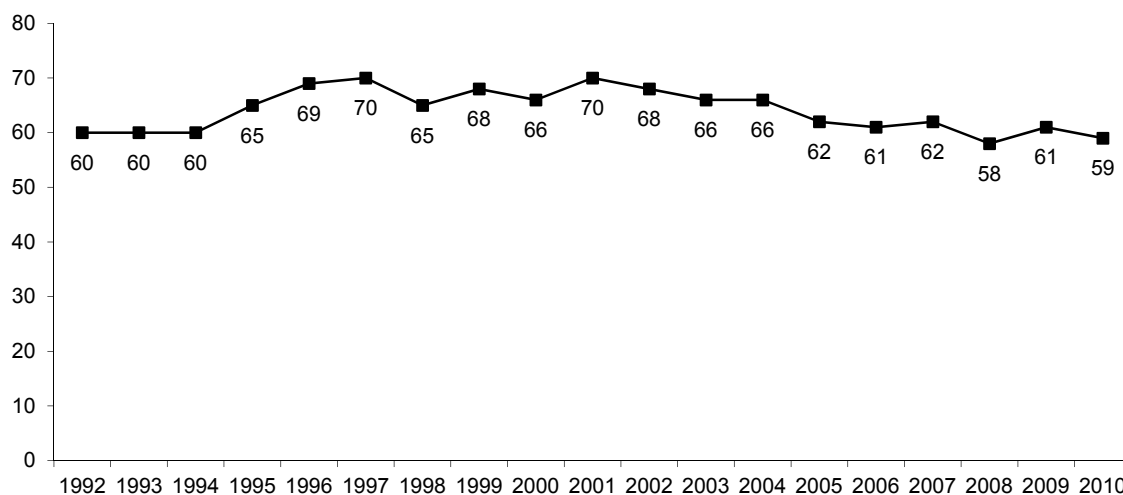
⁴⁴ Delregionerna som används i följande resultatredovisning är indelade i enlighet med indelningen i kommunförbund: Göteborgsregionen: Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö; Sjuhärad: Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda; Skaraborg: Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara; FyrBoDal: Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Lysekil, Munkedal, Orust, Sotenäs, Strömstad, Tanum, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg, Mellerud och Åmål.

⁴⁵ I Väst-SOM 2000–2008 var åldersintervallet 15–85 år; 1992–1999 15–80 år.

Svarsfrekvens och bortfall

SOM-undersökningarna har sedan starten 1986 haft en relativt hög svarsfrekvens. För samhällsvetenskapliga postenkäter har svarsfrekvensen tidigare brukat ligga på mellan 60 och 70 procent, men det har under senare år blivit svårare att nå dessa nivåer. Figuren nedan illustrerar variationen i svarsfrekvens för Väst-SOM-undersökningen sedan starten 1992. Det ska noteras att undersökningarna 1992–1997 var begränsade till Göteborgsregionen, där svarsfrekvensen generellt är lägre än för övriga delar av Västra Götalandsregionen.

Diagram 9 Svarsfrekvens i Väst-SOM-undersökningen, 1992–2010 (procent av nettourvalet)

Kommentar: Åren 1992–1997 var undersökningen begränsad till Göteborgsregionen. Fr.o.m. 1998 omfattas hela Västra Götalandsregionen inklusive Kungälv kommun.

För 2010 års undersökning blev nettosvarsfrekvensen 59 procent. I Göteborgsregionen var svarsfrekvensen något lägre än i övriga Västra Götaland. Svarsfrekvensen 2010 var något lägre än 2009.

Tabell 40 Svarande och bortfall i Väst-SOM-undersökningen, 2010 (procent)

	GR	Övr VG	TOTALT
Ursprungligt urval (brutto)	3 341	2 659	6 000
Bortdefinierade (naturligt bortfall)	287	210	497
Nettourval	3 054	2 449	5 503
Antal svarsvägrare/ej anträffbara	1 265	965	2 227
Antal svarande	1 789	1 484	3 276
Svarsfrekvens brutto	54%	56%	55%
Svarsfrekvens netto	59%	61%	59%

Kommentar: Med naturligt bortfall avses: adress okänd, avflyttad; bortrest på längre tid, studier/militärtjänstgöring på annan ort; boende/studier/arbete utomlands; sjuk, institutionsvård; förståndshandikapp; avliden; ej svensktalande.

De jämförelser som gjorts mellan svarspersonernas socioekonomiska sammansättning och befolkningens visar att Väst-SOM-undersökningens respondenter sammantaget speglar Västsveriges befolkning mycket väl.

Appendix C - Tabeller

Tabell 41 Medborgarnas viktigaste regionala frågor, 1998–2010 (procent)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	Sjukvården (25)	Sjukvården (38)	Sjukvården (42)	Sjukvården (39)	Sjukvården (36)	Sjukvården (38)	Sjukvården (35)	Sjukvården (33)	Sjukvården (28)	Sjukvården (30)	Sjukvården (29)	Sjukvården (27)	Sjukvården (30)
2	Sysselsättning (18)	Utbildning (15)	Utbildning (15)	Utbildning (14)	Utbildning (13)	Utbildning (14)	Kommunikation/trafik (14)	Sysselsättning (12)	Sysselsättning (12)	Kommunikation/trafik (18)	Kommunikation/trafik (19)	Kommunikation/trafik (17)	Kommunikation/trafik (16)
3	Utbildning (14)	Äldrevård (10)	Kommunikation/trafik (10)	Kommunikation/trafik (14)	Kommunikation/trafik (10)	Kommunikation/trafik (13)	Utbildning (9)	Utbildning (10)	Utbildning (9)	Utbildning (8)	Sysselsättning (12)	Sysselsättning (14)	Sysselsättning (15)
4	Kommunikation/trafik (9)	Sysselsättning (10)	Äldrevård (10)	Äldrevård (9)	Vård (9)	Äldrevård (9)	Sysselsättning (9)	Kommunikation/trafik (10)	Kommunikation/trafik (8)	Miljö (8)	Utbildning (8)	Utbildning (10)	Utbildning (13)
5	Miljöfrågor (7)	Kommunikation/trafik (9)	Vård (7)	Vård (7)	Äldrevård (7)	Vård (9)	Äldrevård (7)	Äldrevård (10)	Äldrevård (7)	Sysselsättning (7)	Miljö (7)	Vård (7)	Äldrevård (7)
6	Äldrevård (7)	Vård (7)	Miljöfrågor (5)	Sysselsättning (6)	Sysselsättning (6)	Sysselsättning (6)	Vård (6)	Miljöfrågor (6)	Vård (7)	Äldrevård (7)	Äldrevård (6)	Äldrevård (6)	Vård (7)
7	Vård (7)	Miljöfrågor (6)	Sysselsättning (5)	Miljöfrågor (4)	Miljöfrågor (5)	Barnomsorg (4)	Lag och ordning (5)	Vård (4)	Miljöfrågor (5)	Vård (6)	Vård (5)	Miljö (6)	Invandrar-/flyktingfrågor (6)
8	Barnomsorg (4)	Barnomsorg (3)	Barnomsorg (3)	Barnomsorg (4)	Lag och ordning (4)	Regionens/landstingets ekonomi (4)	Miljöfrågor (4)	Bostäder (4)	Vårdköer (4)	Lag och ordning (4)	Lag och ordning (5)	Lag och ordning (5)	Lag och ordning (6)
9	Lag och ordning (2)	Regionens/Landstingets ekonomi (3)	Regionens/landstingets ekonomi (3)	Lag och ordning (3)	Barnomsorg (3)	Omsorg (4)	Regionens/landstingets ekonomi (3)	Invandrar-/flyktingfrågor (3)	Lag och ordning (3)	Barnomsorg (3)	Invandrar-/flyktingfrågor (2)	Invandrar-/flyktingfrågor (3)	Miljöfrågor (6)
10	Fördelning av resurser/inflytande i regionen (2)	Omorganisation av storsjukhusen (3)	Omorganisation av storsjukhusen (3)	Omsorg (2)	Invandrar/flyktingfrågor (3)	Miljöfrågor (3)	Omsorg (3)	Lag och ordning (3)	Kollektivtrafik (3)	Omorganisation av storsjukhusen (2)	Barnomsorg (2)	Barnomsorg (2)	Barnomsorg (3)

Kommentar: Frågan lyder: "Vilken eller vilka frågor eller problem tycker Du är viktigast i dag i Västra Götalandsregionen? Ange högst tre frågor/problem". Procentbasen utgörs av samtliga som deltagit i undersökningen. Varje respondents kan avge upp till tre viktiga frågor och dessa räknas i så fall var för sig i andelarna av viktiga frågor ovan.

Källa: Väst-SOM 2010

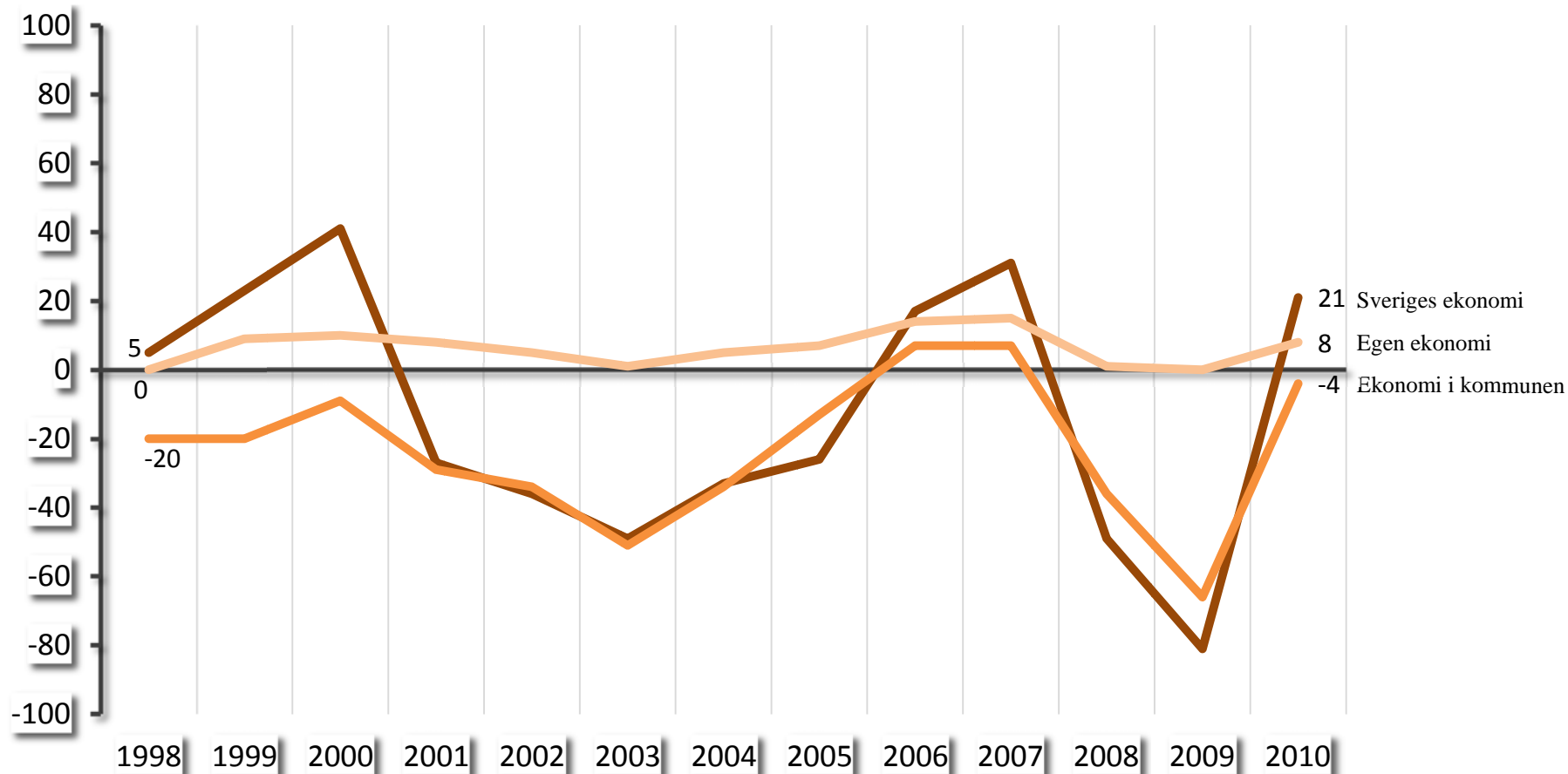
Tabell 42 Medborgarnas viktigaste kommunala frågor, 1998-2010 (procent)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	Skola/ utbildning (32)	Skola/ utbildning (34)	Skola/ utbildning (36)	Skola/ utbildning (34)	Skola/ utbildning (32)	Skola/ utbildning (33)	Skola/ utbildning (25)	Sjukvård (23)	Skola/ utbildning (26)	Skola/ utbildning (25)	Skola/ utbildning (26)	Skola/ utbildning (28)	Skola/ utbildning (29)
2	Sysselsättning (22)	Sjukvården (29)	Sjukvården (29)	Sjukvården (25)	Sjukvården (22)	Sjukvård (24)	Sjukvård (23)	Skola/ utbildning (21)	Sjukvård (24)	Äldreomsorg (18)	Äldreomsorg (17)	Äldreomsorg (16)	Äldreomsorg (18)
3	Sjukvård (21)	Äldreomsorg (20)	Äldreomsorg (22)	Äldreomsorg (21)	Äldreomsorg (18)	Äldreomsorg (21)	Äldreomsorg (18)	Äldreomsorg (18)	Äldreomsorg (20)	Sjukvård (16)	Kommunikation/trafik (16)	Sysselsättning (16)	Sysselsättning (17)
4	Äldreomsorg (20)	Sysselsättning (11)	Barnomsorg (11)	Barnomsorg (12)	Vård (11)	Barnomsorg (13)	Kommunikation/trafik (13)	Kommunikation/trafik (13)	Sysselsättning (17)	Kommunikation/trafik (15)	Sjukvård (15)	Sjukvård (13)	Sjukvård (16)
5	Barnomsorg (13)	Barnomsorg (11)	Kommunikation/trafik (9)	Kommunikation/trafik (11)	Barnomsorg (11)	Vård (10)	Barnomsorg (10)	Sysselsättning (11)	Kommunikation/trafik (9)	Barnomsorg (11)	Sysselsättning (11)	Kommunikation/trafik (13)	Kommunikation/trafik (15)
6	Kommunikation/trafik (9)	Vård (9)	Vård (8)	Vård (8)	Kommunikation/trafik (10)	Kommunikation/trafik (10)	Sysselsättning (10)	Barnomsorg (9)	Barnomsorg (8)	Bostäder (8)	Barnomsorg (9)	Barnomsorg (9)	Invandrar-/flyktingfrågor (9)
7	Miljöfrågor (9)	Kommunikation/trafik (8)	Sysselsättning (7)	Sysselsättning (8)	Sysselsättning (8)	Sysselsättning (8)	Bostäder (7)	Bostäder (8)	Bostäder (8)	Miljöfrågor (8)	Bostäder (8)	Miljöfrågor (7)	Barnomsorgen (9)
8	Vård (9)	Miljöfrågor (7)	Miljöfrågor (6)	Miljöfrågor (5)	Miljöfrågor (7)	Bostäder (6)	Vård (7)	Miljöfrågor (7)	Miljöfrågor (6)	Sysselsättning (7)	Miljöfrågor (8)	Lag och ordning (7)	Lag och ordning (7)
9	Kommunens ekonomi/budget (5)	Fritid/idrott (5)	Fritid/idrott (5)	Lag och ordning (5)	Bostäder (7)	Omsorg (6)	Lag och ordning (6)	Lag och ordning (6)	Lag och ordning (6)	Lag och ordning (7)	Lag och ordning (8)	Bostäder (5)	Miljöfrågor(6)
10	Lag och ordning (4)	Omsorg (5)	Lag och ordning (5)	Fritid/idrott (5)	Invandrar-/flyktingfrågor (5)	Fritid/idrott (5)	Miljöfrågor (5)	Stadsplaneringsfrågor (5)	Invandrar-/flyktingfrågor (4)	Vård (5)	Fritid/idrott (5)	Fritid/idrott (5)	Bostäder (6)

Kommentar Frågan lyder: "Vilken eller vilka frågor eller problem tycker Du är viktigast i dag den kommun där Du bor? Ange högst tre frågor/problem" Procentbasen utgörs av samtliga som deltagit i undersökningen.

Källa: Väst-SOM 2010

Diagram 10 Bedömning av den senaste ekonomiska utveckling, 1998-2010 (procent)

Kommentar: Frågan lyder; *Hur har enligt din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under de senaste 12 månaderna?* Antal procent som anger Förbättrats, Förblivit ungefär densamma samt Försämrats, redovisas. Procentbasen utgörs av antalet svarande på varje fråga. Balansmättet varierar mellan +100 (alla anger att ekonomin förbättrats) och -100 (alla anger att ekonomin försämrats).

Källa: Väst-SOM 2010.

Tabell 43 Åsikter om sakfrågor i den politiska debatten: Västra Götaland 2010 (procent och balansmätt) samt Västra Götaland 1998-2010 & Sverige 2010 (balansmätt)

	Bra förslag	Varken eller	Dåligt förslag	Ingen uppfattning	Summa procent	Västra Götaland													Sverige 2010
						2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1998		
Bedriva mer av sjukvården i privat regi	29	25	44	3	100	-15	-16	-18	-18	-13	-7	-12	-26	-23	-22	-29	-28	-8	
Förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus*	51	20	26	3	100	+26	+28	+27	+27	+22	+22	+25	+23	+28	+26	+22	-	-	
Låta privata företag svara för äldreomsorg	25	28	45	2	100	-20	-21	-22	-23	-25	-23	-27	-38	-36	-35	-40	-39	-15	
Satsa mer på friskolor	22	32	43	3	100	-21	-26	-22	-24	-18	-13	-15	-20	-12	-6	-9	-10	-21	
Minska den offentliga sektorn	24	30	40	6	100	-16	-21	-17	-17	-14	-9	-9	-20	-12	-11	-18	-23	-11	
Höja kommunal-/regionskatten hellre än att minska servicen**	50	29	19	3	100	+32	+34	+26	+26	+14	+14	+17	+21	+26	+27	+29	+18	-	
Sänka skatterna	44	33	21	2	100	+22	+15	+29	+37	+35	+50	+45	+32	+26	-	-	-	-	
Koncentrera specialistsjukvården till storsjukhusen	48	29	20	3	100	+28	+26	+23	+21	-	+23	+18	-	-	-	-	-	-	
Sälja kommunala bolag som bedriver affärsverksamhet	28	41	27	5	100	+1	+2	-3	+3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Förbjuda heltäckande slöja på allmän plats	54	19	26	2	100	+27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Kommentar: Frågan lyder: 'Nedan finns ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken åsikt om vart och ett av dem?' Andelen *Ingen uppfattning* avser de som ej besvarat respektive fråga. Balansmättet avser andelen bra förslag minus andelen dåligt förslag. * Akutsjukhus före 2004. ** Regionskatten har före 2004 kallats landstingsskatten. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Väst-SOM 2010.

Tabell 44 Viktigt att satsa på för den framtida utvecklingen i Västra Götaland bland boende i olika delar av Västra Götaland, 2010 (balansmått)

	Hela Västra Götaland	Göteborgs- regionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodal
Högre utbildning/forskning	79	83 76		74	76
Turism	77	78 71		75	82
Bil-/fordonsindustri	76	76 68		78	78
Offentlig service	74	72	72	77	80
Transporter	74	70 72		79	81
Detaljhandel	72	70 70		78	73
Fritidsmiljö	71	73 67		71	67
Verkstadsindustri	68	65 66		73	75
Miljöindustri	67	70 65		63	61
Medicinsk industri	66	75 60		57	52
Hamn och sjöfart	62	72	36	50	64
Livsmedelsindustri	62	55 67		75	64
Informationsteknologi	61	67	52	55	53
Press/radio/tv	56	58 51		55	56
Bank- och försäkringsväsende	53	50	60	56	55
Nöjesliv och evenemang	49	53	38	43	50
Kultur	42	47 29		41	40
Skogs-/pappersindustri	21	7 32		38	42
Musikindustri	8	11	-6	11	9
Elitidrott	5	6 7		9	-3
Antal svar	2 983	1 573	394	539	472

Kommentar: Frågan lyder: 'Hur viktiga anser du att följande verksamheter är för den framtida utvecklingen i Västra Götaland?' Balansmättet avser andelen som tycker det är mycket eller ganska viktigt minus andelen som tycker att det inte är särskilt viktigt eller inte alls viktigt att satsa på respektive område. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan.

Källa: Väst-SOM 2010.

Tabell 45 Utbildningsnivå och kön i Västra Götaland, 1992-2010 (balansmått)

		1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010
Kvinna	Låg (max grundskola el motsv obl sk)	25	25	24	23	25	23	30	27	29	27	26	25	25	24	22	20	21	19
	Medel (allt över grundsk men ej högsk/univ)	44	44	46	47	39	41	39	41	39	37	40	41	40	39	41	41	42	39
	Hög (studier/ex fr högsk/univ)	28	28	28	28	28	32	27	28	28	30	30	31	31	33	35	36	35	38
Man	Låg (max grundskola el motsv obl sk)	26	22	23	21	24	24	33	31	31	28	27	31	30	26	26	25	26	23
	Medel (allt över grundsk men ej högsk/univ)	48	49	52	48	39	44	42	40	39	38	41	41	41	44	42	43	42	39
	Hög (studier/ex fr högsk/univ)	25	25	23	28	29	29	23	25	25	26	26	25	26	27	28	29	30	31

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilken skolutbildning har du? Markera det alternativ som passar bäst in på dig. Om du ännu inte avslutat din utbildning, markera den du genomgår för närvarande?' Procentbasen utgörs av samtliga deltagare i undersökningen. **Källa:** Väst-SOM 2010.

Tabell 46 Utbildningsnivå och ålder i Västra Götaland, 1992-2010 (balansmått)

		1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010
16-29 år	Låg (max grundskola el motsv obl sk)	7	7	3	6	5	4	7	7	5	5	4	7	4	6	7	8	6	6
	Medel (allt över grundsk men ej högsk/univ)	57	60	68	58	57	62	65	62	61	57	61	59	59	56	56	57	56	61
	Hög (studier/ex fr högsk/univ)	33	31	28	33	29	29	26	28	30	32	30	32	34	34	33	33	36	31
30-49 år	Låg (max grundskola el motsv obl sk)	17	18	19	15	19	14	21	17	17	15	14	12	14	9	9	8	7	8
	Medel (allt över grundsk men ej högsk/univ)	47	45	45	45	37	42	42	47	42	42	47	47	45	49	46	46	46	46
	Hög (studier/ex fr högsk/univ)	35	34	35	37	36	41	35	33	37	36	36	39	38	40	42	43	45	44
50-64 år	Låg (max grundskola el motsv obl sk)	36	30	34	32	36	34	44	40	41	38	37	39	35	33	30	30	26	26
	Medel (allt över grundsk men ej högsk/univ)	42	45	42	46	31	36	31	28	30	29	30	33	34	36	39	36	39	39
	Hög (studier/ex fr högsk/univ)	19	23	21	20	27	27	23	29	25	28	31	26	28	29	30	32	32	33
65-85 år	Låg (max grundskola el motsv obl sk)	50	50	47	46	48	53	61	60	60	52	52	54	56	53	52	49	49	51
	Medel (allt över grundsk men ej högsk/univ)	38	35	39	40	30	28	24	23	26	24	26	27	28	28	27	30	31	29
	Hög (studier/ex fr högsk/univ)	7	10	9	10	16	15	9	10	9	12	12	12	12	14	16	15	16	18

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilken skolutbildning har du? Markera det alternativ som passar bäst in på dig. Om du ännu inte avslutat din utbildning, markera den du genomgår för närvarande?' Procentbasen utgörs av samtliga deltagare i undersökningen. **Källa:** Väst-SOM 2010.

Tabell 47 Regressionsanalys, oro för arbetslöshet i Västra Götaland, 2010

	Modell 1	Modell 2
Kön	0,07***	0,04
Förvärvsarbetande	0,18***	0,12**
Hälsa 0-10	0,22***	0,23**
Skolutbildning	0,13***	0,09**
Ålder	0,13***	0,14**
Resursområdestillhörighet Göteborg		-0,09**
Konstant	1,36	1,6**
R ²	0,15	0,14
N-tal	1904	636

Kommentar: *Kön* dummyvariabel, Kvinnor referensgrupp. *Förvärvsarbetande* dummyvariabel, ej förvärvsarbetande=referensgrupp. Standardiserade beta-koefficienter, OLS-regression Regressionsanalysen baserad på antagandet att variablerna kan betraktas som approximativt på intervallskalenivå. Allt svarsbortfall exkluderat ur procentbasen. Alternativet "Ej aktuellt" är exkluderat ur procentbasen för frågan "I vilken utsträckning oroar du dig för att bli arbetslös?".

Källa: Väst-SOM 2010

Tabell 48 Oro för arbetslöshet beroende på klass i Västra Götaland, 2010 (procent)

	Jag oroar mig mycket	Jag oroar mig ganska mycket	Jag oroar mig inte särskilt mycket	Jag oroar mig inte alls	Ej aktuellt	Summa procent
Arbetsarbete	8	10	28 28 27			100
Jordbrukarbete	5	8	21	31 35		100
Tjänstemannabete	3	7	25	38 27		100
Högre tjänstemannabete	2	4	23	43 27		100
Företagsarbete	3	5	19	41 32		100

Kommentar: Frågan lyder: I vilken utsträckning oroar du dig för att du själv eller någon nära anhörig/bekant ska bli arbetslös? Svartalternativen är formulerade i jag-form, "Jag oroar mig mycket" och så vidare. Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive delfråga.

Källa: Väst-SOM 2010

Tabell 49 Förtroende för två västsvenska lärosäten i Västra Götaland, 2010 (procent)

	Chalmers				Högskolan Väst			
	Stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Litet förtroende	Ingen uppfattning	Stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Litet förtroende	Ingen uppfattning
Samtliga	55	5	1	40	12	10	2	75
Kön								
Kvinna	52	5	0	44	12	9	2	77
Man	59	5	1	36	12	12	3	73
Ålder								
16-29 år	54	6	1	39	14	14	5	68
30-49 år	58	5	1	35	14	13	3	70
50-64 år	58	4	1	38	14	9	1	75
65-85 år	47	3	0	50	5	6	1	87
Utbildning								
Låg	30	3	1	66	7	4	1	88
Medellåg	46	5	1	49	10	10	1	78
Medelhög	64	5	1	30	15	11	2	72
Hög	80	4	1	15	16	15	5	64
Subjektiv klass								
Arbetarhem	37	5	1	56	12	8	1	79
Jordbrukarhem	40	3	1	55	17	7	1	76
Tjänstemannahem	70	4	1	25	12	12	3	73
Högre tj-mannahem	86	3	0	11	11	18	6	64
Företagarhem	59	3	0	38	10	8	3	79
Delregion								
Göteborgsregionen	66	5	1	28	9	12	3	77
Sjuhärad	44	5	1	51	7	7	0	85
Skaraborg	38	6	1	55	14	11	2	73
Fyrbodal	45	1	0	52	26	9	3	62
Göteborg och kranskommuner								
Göteborg	69	5	1	25	8	12	3	77
Kranskommuner	65	4	1	29	8	12	3	77
Göteborg								
Övriga GR-kommuner	54	4	1	41	14	11	1	75
Övriga Västsverige	42	4	1	53	16	9	2	73
Resursområde								
Göteborgs kommun								
Resursstarka SDN	75	6	0	19	9	11	3	78
Medelresursstarka SDN	73	4	1	22	8	13	3	76
Medelresurssvaga SDN	64	5	0	30	7	13	4	76
Resurssvaga SDN	57	4	3	36	9	9	2	79
Integration								
Svenskar	55	4	1	40	12	11	2	75
Första generationens invandrare	51	5	1	43	11	8	4	76
Andra generationens invandrare	61	7	1	32	11	11	3	75

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett. Hur stort förtroende har du för följande universitet och högskolor?* Alternativen är de kategorier som redovisas i tabellen, svarande på respektive delfråga utgör procentbasen.

Källa: Väst-SOM 2010.

Tabell 50 Uppfattning om sjukvården i Västra Götaland, 2010 (balansmått)

	Den medicinska kvaliteten	Tillgången till vård	Organisationens effektivitet	Personalens bemötande
Samtliga	60	30	-11	67
Kön				
Kvinna	60	32	-10	68
Man	61	28	-13	66
Ålder				
16-29 år	47	26	-6	46
30-49 år	58	26	-16	62
50-64 år	62	28	-18	69
65-85 år	71	41	1	86
Utbildning				
Låg	61	44	9	74
Medellåg	57	27	-12	62
Medelhög	54	20	-19	61
Hög	68	30	-23	70
Subjektiv klass				
Arbetarhem	55	33	-3	63
Jordbrukarhem	62	46	10	81
Tjänstemannahem	65	27	-19	72
Högre tjänstemannahem	76	36	-23	64
Företagarhem	53	18	-21	61
Resursområde Göteborgs kommun				
Resursstarka SDN	65	24	-16	65
Medelresursstarka SDN	60	26	-23	63
Medelresurssvaga SDN	58	33	-11	57
Resurssvaga SDN	53	19	-7	52
Integration				
Svenskar	62	32	-11	69
Första generationens invandrare	51	33	-4	60
Andra generationens invandrare	56	19	-17	56
Hälsa				
Dålig hälsa	53	23	-9	59
Medelgod hälsa	61	26	-13	68
God hälsa	61	33	-11	67

Kommentar: Frågan lyder: "Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Västra Götaland/Sverige i följande avseenden: Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' och 'Ingen uppfattning'. Balansmåttan anger andelen som anser att servicen fungerat bra minus andelen som anser att den fungerat dåligt. Procentbasen definieras som de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Väst-SOM 2010.

Tabell 51 Medborgarnas uppfattning om sjukvården i Västra Götaland, 2010 (balansmått)

	Den medicinska kvaliteten	Tillgången till vård	Organisationens effektivitet	Personalens bemötande
Hela Västra Götaland	60	30	-11	67
Göteborgsregionen	62	30	-14	65
Sjuhärad	56	30	-4	67
Skaraborg	65	42	0	72
Fyrbodal	52	17	-23	66

Kommentar: Frågan lyder: "Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Västra Götaland/Sverige i följande avseenden: Svartaltemativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' och 'Ingen uppfattning'. Balansmåttan anger andelen som anser att servicen fungerat bra minus andelen som anser att den fungerat dåligt. Procentbasen definieras som de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Väst-SOM 2010.

Tabell 52 Hemhörighet Västra Götaland, 2010 (procent)

	Bostadsort	Sverige	Västra Götaland	Landskap	Antal
Samtliga	45	23	10	8	3005
Kön					
Kvinna	47	22	10	8	1576
Man	42	23	9	9	1429
Ålder					
16-29	35	25	14	6	500
30-49	43	22	10	8	964
50-64	44	21	10	11	817
65-85	54	23	6	8	723
Utbildning					
Låg	57	18	7	9	688
Medellåg	46	20	12	8	945
Medelhög	39	24	10	9	629
Hög	36	28	9	7	712
Subjektiv klass					
Arbetarhem	49	21	11	7	1258
Jordbrukarhem	51	14	9	15	107
Tjänstemannahem	40	27	9	9	971
Högre tjänstemannahem	40	25	10	7	273
Företagarhem	41	21	8	12	275
Delregion					
Göteborgsregionen	43	23	11	6	1568
Sjuhärad	47	22	10	7	423
Skaraborg	48	23	8	10	496
Fyrbodal	44	21	8	14	518

Kommentar: Frågan lyder: 'I vilket av de här geografiska områdena känner Du att Du i första hand hör hemma? (Markera endast ett kryss)'. Svartaltemativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av dem som svarat på frågan.

Källa: Väst-SOM 2010.

Tabell 53 Upplevd geografisk hemhörighet, i första hand, i Västra Götaland, 2010 (procent)

	Hela Västra Götaland													Delregioner i Västra Götaland 2010			
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Göteborgs-regionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodalen
Den ort där jag bor	49	48	47	48	49	50	49	53	50	53	48	45	47	46	51	46	47
Det landskap där jag bor	9	9	12	9	11	10	10	10	10	9	8	8	9	7	6	11	17
Mitt tidigare län	7	6	5	5	5	5	5	3	4	3	4	3	3	3	3	4	3
Västra Götaland	4	4	6	7	6	8	7	9	10	12	9	10	10	10	10	10	10
Sverige som helhet	20	21	19	20	19	17	18	14	16	14	20	23	20	21	21	21	15
Norden	3	4	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	2	3	3	2	2
Europa	4	4	4	4	3	4	4	4	4	3	4	4	4	5	4	2	3
Världen som helhet	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	3 145	3 238	3 379	3 381	3 364	3 198	3 148	3 073	3 065	3 103	2 887	3 005	2 864	1 513	391	514	446

Kommentar: Frågan lyder: 'I vilket av de här geografiska områdena känner Du att Du i första hand hör hemma? (Markera endast ett kryss)'. Svartalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av dem som svarat på frågan.

Källa: Väst-SOM 2010.

Tabell 54 Nöjdhet med demokratin i Västra Götaland, 2010 (procent)

	Nöjd	Missnöjd	Summa procent
Samtliga	74	26	100
Kön			
Kvinna	75	25	100
Man	73	27	100
Ålder			
16-29 år	74	26	100
30-49 år	76	24	100
50-64 år	72	28	100
65-85 år	74	26	100
Utbildning			
Låg	69	31	100
Medellåg	74	26	100
Medelhög	74	26	100
Hög	79	21	100
Subjektiv klass			
Arbetarhem	69	31	100
Jordbrukarhem	73	27	100
Tjänstemannahem	78	22	100
Högre tjänstemannahem	83	17	100
Företagarhem	74	26	100
Delregion			
Göteborgsregionen	76	24	100
Sjuhärad	74	26	100
Skaraborg	71	29	100
Fyrbodal	71	29	100
Resursområde Göteborgs kommun			
Resursstarka SDN	72	28	100
Medelresursstarka SDN	80	20	100
Medelresurssvaga SDN	74	26	100
Resurssvaga SDN	66	34	100
Integration			
Svenskar med svenskfödda föräldrar	76	24	100
Första generationens invandrare	64	36	100
Andra generationens invandrare	73	27	100

Kommentar: Frågan lyder: 'På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i: Västra Götalandsregionen?' Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga.

Källa: Väst-SOM 2010.

Referenser

- Ajzen I, Fishbein M (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Andersson R, Bråmås Å, Hogdal J. (2009) *Fattiga och rika – segregationen ökar Flyttningmönster och boendesegregation i Göteborg 1990-2006* Göteborg: Göteborgs stad
- Andersson U (2005) *Nya svenskar och svenska medier*. Arbetsrapport 34. Göteborg: JMG, Institutionen för journalistik och masskommunikation.
- Andersson U (2006) *Rör inte vårt akutsjukhus*. I Nilsson L (red) *Nya gränser Västsverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Aronsson L, Braunerhielm L, Grundel Ida, Hagsmo Leena (2012) *Värmlänningarnas kulturella landskap* i Nilsson L, Aronsson L, Norell PO (red) *Värmländska landskap* Göteborg, Cerut, Karlstads universitet och SOM-institutet, Göteborgs universitet, Karlstad University Press.
- Begreppet invandrare - användningen i myndigheters verksamhet* (2000) Stockholm: Regeringskansliet, Kulturdepartementet (Departementsserien Ds 2000:43)
- Bengtsson M, Berglund T(2010) *Social rörlighet och klassidentifikation* i Oskarson M, Bengtsson M, Berglund T (red) *En fråga om klass – levnadsförhållanden, livsstil, politik*. Malmö: Liber
- Berg L (2007) *Multi-level Europeans. The Influence of Territorial Attachments on Political Trust and Welfare Attitudes* . Göteborg: Göteborg University
- Bergström A (2012) Digitala utmaningar. i Bergström, A, (red) *Västsvensk vardag*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Demker M (2011) *Framgång för Sverigedemokraterna trots en allt mer flyktinggenerös opinion* i Holmberg S, Oscarsson H, Weibull L (red.) *Lycksalighetens Ö, Fyrtioen kapitel om politik, medier och samhälle*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Elmkvist T (2011) *Vision Västra Götaland den regionala dimensionen – en gemensam region*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet (2011:1).
- Elmqvist T, Bergström A (2012) *Samhälle Opinion Media – Västra Götaland 2010*. i Bergström, A, (red) *Västsvensk vardag*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Ernstson U, Fransson U, Lorentzon S (2009) *Utvecklingen 2000-2008 belyst genom index- och indikatorstudier - Uppföljning av Vision Västra Götaland- Det Goda Livet*. Göteborg: Occasional Papers, University of Gothenburg.
- Fishbein M, Ajzen I (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Fors F, Brülde B (2011) *Välbefinnande och livstillfredsställelse i dagens Sverige* i Holmberg S, Weibull L, Oscarsson H (red.) *Lycksalighetens Ö, Fyrtioen kapitel om politik, medier och samhälle*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Hallsten L (1998) *Psykiskt välbefinnande och arbetslöshet - Om hälsorelaterad selektion till arbete*. Solna, Arbetslivsinstitutet.
- Holmberg S, Weibull L (2011) *Förtroendekurvorna pekar uppåt* i Holmberg S, Weibull L, Oscarsson H (red.) *Lycksalighetens Ö, Fyrtioen kapitel om politik, medier och samhälle*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg S, Weibull L (2005) *Lyckan kommer, lyckan går* i Holmberg S, Weibull L, (red.) *Lyckan kommer, lyckan går. Trettio kapitel om politik, medier och samhälle*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg S, Weibull L, Oscarsson H (2011) *Lycksalighetens Ö* i Holmberg S, Weibull L, Oscarsson H (red.) *Lycksalighetens Ö, Fyrtioen kapitel om politik, medier och samhälle*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

- Huber, Knottnerus, van der Horst, R Jadad, Kromhout, Leonard, Lorig, Loureiro, van der Meer, Schnabel, Smith, van Weel, Smid, (2001) *BMJ* 2011;343:d4163
- Johansson S (2009) *Vision Västra Götaland det goda livet – ur ett medborgarperspektiv*. Göteborg, SOM-institutet, Göteborgs universitet (2009:24).
- Jönsson S (1997) *Decentraliserad välfärdsstad – Demokrati, effektivitet och service*. Stockholm: SNS Förlag.
- Keynes John Maynard (2008) *General Theory of Employment, Interest and money*, New Dehli, Atlantic.
- Liljeberg K, (2005) *Hur påverkas hälsan av delaktighet och inflytande i samhället?* En litteratursammanställning, 2005:2. Stockholm: Statens Folkhälsoinstitut
- Malmberg B, Andersson E, Johansson M, Hermansson K (2007) *Hälsans betydelse för individens och samhällets ekonomiska utveckling*. Stockholm: Statens Folkhälsoinstitut. 2007:8
- Mattsson-Wallinder Y, Bergström, A (2011) *Skånska medborgare. Befolkning, demokrati och attityder mellan 2004 och 2008* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet (2011:29).
- Nilsson L, (2009) *Att leva i Väst – Sverige och Europa*, i Nilsson L, Johansson S (red) *Att bygga, Att bo, Att leva. En bok om Västra Götaland*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson L (2010a) *Medborgarna och flernivådemokratien i Västsverige* i Nilsson L (red) *En region blir till*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson L, (2010b) *Välfärd och service på lokal och regional nivå*, i Nilsson L (red) *En region blir till*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson Å (2010c) *Kulturvanor i Sverige 1987-2009* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet (2010:10).
- Nilsson Å (2011a) *Scener och arenor, Västsvenska kulturvanor 1999-2009*. i Nilsson, L, (red) *Västsvensk demokrati i tid och rum*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson L (2011b) *Västsvensk flernivådemokrati i förändring*. i Nilsson, L, (red) *Västsvensk demokrati i tid och rum*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson L (2011c) *Sveriges regionalisering – Varthän?*. i Nilsson, L, (red) *Västsvensk demokrati i tid och rum*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson L, (2012) *Välfärd och service i Västra Götaland* i Bergström A, (red) *Västsvensk vardag*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson Åke (2005a) *Efterkrigstidens invandring och utvandring*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Nilsson Å, Peurell E (2010) *Klassresor och kulturintresse* i Oskarson M, Bengtsson M, Berglund T (red) *En fråga om klass – levnadsförhållanden, livsstil, politik*. Malmö: Liber
- Nilsson L, Weibull L (2010) *Regional utveckling i Västra Götaland – högre utbildning och forskning* i Nilsson L (red) *En region blir till*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nyborg R(2011) *Ett år med VG Primärvård* Göteborg: Hälso- och sjukvårdsavdelningen Västra Götalandsregionen
- Oscarsson H (2012) *Populära utflyktsmål i Västra Götaland* i Bergström A, (red) *Västsvensk vardag*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Oskarson M, Bengtsson M, Berglund T (2010) *Spelar klass någon roll?* i Oskarson M, Bengtsson M, Berglund T (red) *En fråga om klass – levnadsförhållanden, livsstil, politik*. Malmö: Liber
- Palaszewski B, Auer A (2006) *Utländsk bakgrund spelar mindre roll för betygen*. Örebro: *Välfärd Nr 1 2006* (SCB).
- Pierre J, Schütt S (2004) *Regionalisering och ekonomisk utveckling: Västra Götalandsregionens utvecklingspolitik*. I Nilsson, L (red.) *Svensk samhällsorganisation i förändring. Västsverige vid millennieskiftet*. Göteborg: Göteborgs Universitet, CEFOS och SOM-institutet.
- Regeringens proposition (2009) *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* Stockholm: Utbildningsdepartementet (Prop 2009/10:149)

- Resursutredningen, delbetänkande (2005) *Ett utvecklat resurstilldelningssystem för högskolans grundutbildning*. Stockholm: Fritzes (Statens offentliga utredningar 2005:48)
- Sargent T J, (2008) *Rational Expectations*. I *The Concise Encyclopedia of Economics*. Library of Economics and Liberty. 22 September 2011.
- SCB (2009) *Integration – utrikes födda på arbetsmarknaden. Integration: Rapport 2*. Örebro: Statistiska Centralbyrån
- Segendorf Å, Teljosuo T (2011) *Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2011:5* Stockholm: Regeringskansliet.
- Sheppard B, Hartwick j, Warshaw P (1988) *The Theory of Reasoned Action: A Meta-Analysis of Past Research with Recommendations for Modifications and Future Research* Journal of Consumer Research , Vol. 15, No. 3 (Dec., 1988), pp. 325-343
- Västra Götalandsregionen (2005) *Vision Västra Götaland – Det goda livet*.
- Weibull L (1983) *Tidningsläsning i Sverige*. Stockholm: Liber
- Öhlin M (2010) *Samhällsklassernas utbildningshorisont – är utbildning ett fritt val?* i Oskarson M, Bengtsson M, Berglund T (red) *En fråga om klass – levnadsförhållanden, livsstil, politik*. Malmö: Liber

Elektroniska källor

- Mål för budget och integrationspolitiken, arbetsmarknadsdepartementet Stockholm. 2011-12-08, 13:00. <http://www.regeringen.se/sb/d/2279/a/70943>
- 482 miljarder till förstärkt infrastruktur i hela landet (2010) Promemoria Stockholm: Näringsdepartementet <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/143010>
- Valresultat 2010. <http://www.val.se/val/val2010/slutresultat/K/kommun/14/80/index.html>
- Definitioner av BMI från Folkhälsoinstitutet. <http://www.fhi.se/Metoder/Halsoframjande-och-forebyggande-metoder/Motiverande-samtal/Kost-och-fysisk-aktivitet/Kost-och-viktreducering/>, 2012-02-08
- Definitioner av BMI från Världshälsoorganisationen. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/> 2012-02-08.
- Redogörelse för hur vården i Västra Götalandsregionen styrs. <http://www.vgregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/startside/Vard-och-halsa/Sa-styrs-varden/> 2012-02-08

Datakällor (förutom SOM-undersökningarna):

www.scb.se

